

Velferdsregimer og barne- og familiepolitikk
*En statistisk analyse av kryssnasjonale forskjeller i
velferdspolitikkk overfor familier og barn*

Siri Sjøgren

Masteroppgave Institutt for statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

Mai 2009

Forord

Til min kjære Simone Bertolucci; min far Hans Vibe Selmer; og min mor Hild Sjøgren. Uten dere hadde jeg ikke kunnet gjennomføre det statsvitenskapelige studiet, hverken på bachelor nivå, eller nå på master nivå, og denne oppgaven ville ikke blitt til.

Spiren til min interesse for denne studien startet da jeg i 2005 som alenemor, flyttet til Italia. Jeg så hvor mye mer utfordrende livet mitt ville ha vært dersom jeg hadde vært italiensk og alene med barn. Jeg traff min mann under oppholdet i Lucca, og i første semester av oppgaveskrivingen ble jeg dessuten gravid. Det har gitt meg personlig erfaring, både i Italia og i Norge, med enda et velferdspolitiskområde overfor barn og familier.

Jeg har skrevet denne oppgaven i en tilstand av skrekkblandet fryd. Jeg har, som de fleste andre studenter, lite tidligere erfaring med statistikk. Mitt møte med denne analysemetoden er begrenset til metodekursene ved det statsvitenskapelige institutt. Det har vært nervepirrende å skulle finne frem i SPSS, og i råmaterialet, men også utrolig lærerikt.

Jeg vil først og fremst takke min veileder professor Oddbjørn Knutsen (v-07-v09). Han har hele tiden vært tilgjengelig på e-post, og fulgt opp i veiledningstimer med konstruktiv kritikk, og uvurderlig hjelp. Uten hans tålmodighet hadde jeg ikke kommet i mål, og jeg sier ikke rent uten stolthet, på normert tid, dette semesteret.

Jeg vil også takke mine barn Gabriel Fredrik Haug og Vegard Simone Bertolucci, som har vært supertålmodige og holdt ut med humørsvingninger og stress.

I tillegg vil jeg takke mine italienske svigerforeldre: Giuseppe Bertolucci, Paola Folcani, Gloria Granucci og Leonardo Innocenti for barnepass, husly og generell oppvarthning mens vi var i Italia i Simones pappapermisjon.

Jeg vil takke i Comunisti Italiani for gratis utlån av kontor under hele oppholdet i Lucca. Å ha et kontor å gå til, gjorde det mulig å jobbe med oppgaven mens Simone tok seg av barna hjemme.

Den siste jeg vil takke er Odd-Henrik Robberstad for nøye gjennomlesing, korrektur og språklige innspill.

Takk!

Siri Sjøgren mai 2009

Innhold

KAPITTEL 1	Innledning	7
1.1	Tema for oppgaven.....	7
1.2	Sentrale begreper.....	8
1.2.1	Velferdsstat.....	8
1.2.2	Velferdsregime	8
1.2.3	Barne- og familiepolitikk	8
1.3	Mine problemstillinger.....	9
1.4	Drøfting av problemstillingenes forskningsmessige og substansielle relevans..	10
1.5	Presentasjon av mine kausalmodeller	11
1.6	Videre struktur for oppgaven og avslutning.....	13
KAPITTEL 2	Esping-Andersens velferdsregimeteori.....	14
2.1	Innledning.....	14
2.2	Bakgrunnen for velferdsregimeteorien fra 1990.....	14
2.3	Esping-Andersens velferdsregimeteori	16
2.3.1	Varegjøredimensjonen og stratifiseringsdimensjonen	18
2.4	Modellens nye dimensjon.....	21
2.5	Familiedimensjonen	22
2.6	Mine hypoteser	24
2.7	Avslutning	26
KAPITTEL 3	Metode	27
3.1	Innledning.....	27
3.2	Hvorfor har jeg konstruert mitt eget datasett?.....	27
3.3	Mitt datasett- Barne- og familiepolitikk i velferdsstater	28
3.4	Statistisk metodedesign	28
3.5	Strukturering av datamaterialet	29
3.6	Kommentarer til databasekonstruksjonen	29
3.7	Teoretiske definisjoner.....	32
3.8	Statistisk analysemetode	33
3.8.1	Bivariat analyse	34
3.8.2	Multivariat analyse	34
3.9	Trusler for mine konklusjoner.....	35
3.10	Avslutning	36
KAPITTEL 4	Barne- og familiepolitikk.....	37
4.1	Innledning.....	37
4.2	Variasjoner i lands fødselspermisjon	37
4.3	Samlede bemerkninger til fødselspermisjonen	41
4.4	Barnetrygd.....	42
4.5	Skattelette til barnefamilier	44
4.6	Stønad til enslige forsørgere.....	45
4.7	Kontantoverføringer til barn og familier.....	45

4.8 Offentlige utgifter til familier og barn per innbygger i US\$ (konstante 2000 priser)	47
4.9 Tjenesteaspektet ved barne- og familiepolitikken.....	48
4.9.1 Barnehagedekning 0-2 år.....	48
4.9.2 Barnehagedekning 3-6 år.....	49
4.10 Et samlet mål på barne- og familiepolitikk.....	50
4.11 Avslutning og oppsummering.....	52
KAPITTEL 5 Velferdsregimer og barne- og familiepolitikk.....	53
5.1 Innledning.....	53
5.2 Avvaregjøringsindeksen.....	53
5.3 Hypotese 2-6	55
5.4 Sammenhengen mellom avvaregjøring og barne- og familiepolitikk.....	56
5.5 Velferdsregimenes forklaringskraft for barne- og familiepolitikk.....	57
5.5.1 Velferdsregimenes sammenheng med barne- og familiepolitikk.....	58
5.5.2 Velferdsregimenes omfang.....	60
5.6 Hypotesevurdering	62
5.7 Oppsummering og konklusjon	63
KAPITTEL 6 Barne- og familiepolitikk i forhold til sysselsetting blant kvinner, og fertiliseringsrater	64
6.1 Innledning.....	64
6.2 Teori og hypoteser.....	64
6.3 Sysselsettings- og fertiliseringsrater. Én oversikt.....	68
6.4 Velferdsregimenes plassering på sysselsettingsvariabelen, og på den totale fertiliseringsraten	70
6.5 Korrelasjoner og hypotesetesting	71
6.5.1 Hypotesetesting	72
6.6 Avslutning og konklusjon	76
KAPITTEL 7 Avslutning og konklusjon.....	77
7.1 Innledning.....	77
7.2 Forskerens og studiens begrensninger.	77
7.3 Velferdsregimer og barne- og familiepolitikk; samt fertilitet og sysselsetting blant kvinner.....	78
7.4 Mulige politiske betydninger av mine funn	79
7.5 Oppsummering.....	80
Kildeliste	81
Appendiks.....	85

Tabeller

Tabell 2.1 Velferdsregimenes plassering på avvaregjøre- og stratifiseringsdimensjonen	21
Tabell 2.2 Velferdsregimenes fordeling på avvaregjøre, stratifiserings- og defamilialismedimensjonen	24
Tabell 4.1 Antall uker betalt fødselspermisjon i gjennomsnitt 2002-2007	38
Tabell 4.2 Lønnsdekning i tiden for fødselspermisjon 2002-2007	39
Tabell 4.3 Hvem finansierer i hovedsak fødselspermisjonen 2002-2007	40
Tabell 4.4 Indeks for fødselspermisjonen 2002-2007 samlet	42
Tabell 4.5 Barnetrygd 2002-2007	43
Tabell 4.6 Skattelette til barnefamilier 2002-2007	44
Tabell 4.7 Stønad til enslige forsørgere	45
Tabell 4.8 Indeks for kontantoverføringer til barnefamilier 2002-2007 samlet	46
Tabell 4.9 Offentlige utgifter til familier og barn	47
Tabell 4.10 Barnehagedekning 0-2 år i 2004-2005.	49
Tabell 4.11 Barnehagedekning 3-5 år i 2004	50
Tabell 4.12 Barne- og familiepolitikk	52
Tabell 5.1 Landenes skåre på avvaregjøreindeksen	54
Tabell 5.2 Velferdsregimer.	58
Tabell 5.3 Velferdsregimene og velferdspolitik overfor familier og barn	59
Tabell 6.1 Sysselsetting blant kvinner i gjennomsnitt 2002-2007, og de totale fertilitetsrater per kvinne i 2006.	68
Tabell 6.2 Velferdsregimers gjennomsnittlige plassering på fertilitets- og sysselsettingsrater	70
Tabell 6.3 Mønstre for sammenheng mellom barne- og familiepolitiske variabler, og sysselsetting blant kvinner og fertilitet	72
Tabell 6.4 Regresjonsanalyse med fertilitet som avhengig variabel	75

Figurer

Figur 1.1 Kausalmodell for sammenhengen mellom velferdsregime og barne- og familiepolitikk.	11
Figur 1.2 Kausalmodell for sammenhengen mellom barne- og familiepolitikk og fertilitetsrater.	12
Figur 5.1 Korrelasjon mellom barne- og familiepolitikk og avvaregjøreindeksen	56
Figur 6.1 Kausalmodell for sammenhengen mellom barne- og familiepolitikk og fertilitetsrater.	74

KAPITTEL 1 Innledning

1.1 Tema for oppgaven

Det å forske på velferdsstaten har, historisk sett, dreid seg om å studere kontantoverføringer (Orloff 1993:305). Størrelsesorden på og distribusjonsregler for: alderstrygd; sykepenger; uføretrygd; og arbeidsledighetstrygd; har fått en sentral plass når velferdsstater har blitt vurdert (Bergqvist 1999:114-115). Overføringer til familier og barn har således fått liten plass i forskningen til tross for at denne delen av velferdsstaten også står for mange overføringer og tjenester (Orloff 1993:307-309,314). I et beskjedent forsøk på å bøte på denne mangelen ønsker jeg å utføre en statistisk analyse av 18 staters velferdspolitikker overfor barn og familier. Mitt utgangspunkt for analysen er en velferdsteori fra 1990 som sosiologen Gøsta Esping-Andersen stod bak. Teorien tok for seg variasjoner blant staters produksjon og distribusjon av velferd. Den ville forklare variasjoner i alderspensjoner, sykepenger, og sysselsettingspolitikk mellom land, men vurderte ikke velferdsoverføringer eller tjenester til barn og familier. Jeg ønsker derfor i denne oppgaven å vurdere hvorvidt teorien kan knyttes til dette velferdspolitiske området. Esping-Andersen gransket det samme i 1999, og resultatene ble utgitt i boken *"Social Foundations of Postindustrial Economies"*. Konklusjonen i studien var at teorien var brukbar også for velferdspolitikker overfor barn og familier (Esping-Andersen¹ 1999:46), men datamateriale studien ble grunnlagt på var stort sett fra 1980-tallet, og da var dette velferdspolitiske området fortsatt i sin spede begynnelse. Mitt datamateriale er både bredere og nyere enn det Esping-Andersen benyttet i 1999. Det vil gi bedre grunnlag for en konklusjon om hvorvidt kryssnasjonale variasjoner i velferdspolitikker overfor barn og familier kan forklares med teorien fra 1990. Teoriens gyldighet tas for gitt. Det er bare hvorvidt denne kan knyttes til barne- og familiepolitikk som skal testes.

¹ Heretter brukes forkortelsen E.A i kildehenvisningene.

I dette kapittelet skal jeg først presentere og definere sentrale begreper for oppgaven. Disse er: velferdsstat, velferdsregime og barne- og familiepolitikk. Deretter skal jeg gjennomgå problemstillingene mine, og drøfte deres substansielle og forskningsmessige relevans. Til sist vil jeg presentere mine kausalmodeller.

1.2 Sentrale begreper

1.2.1 Velferdsstat

”En velferdsstat er en stat hvor organisert makt blir bevisst brukt (gjennom politikk og forvaltning) i et forsøk på å dempe utslagene av markedskreftene i minst tre retninger: For det første ved å garantere enkeltindivider og familier en minimumsinntekt uavhengig av markedsverdien av deres ressurser; for det andre ved å redusere usikkerheten gjennom å sette individer og familier i stand til å makte vanskelige sosiale situasjoner (sykdom, alderdom, arbeidsledighet) som ellers ville føre til kriser; og for det tredje ved å sørge for at alle statsborgere, uten hensyn til status og klasser, blir tilbudt best mulig standard innenfor en viss omforent gruppe av sosiale tjenester.” (Jenssen1994:5).

1.2.2 Velferdsregime

Velferdsstaten kan ikke forstås bare som en statsborgers rettigheter overfor staten (E. A 1990:21). En definisjon må også inkludere hvordan statens aktiviteter er bundet til markedets og familiens rolle. Når velferdsproduksjonen og distribusjonen veksler mellom å utføres av familien; av markedet; eller av staten; er begrepet velferdsregime mer dekkende (Esping-Andersen 1990:21, 1999:4,35). Det er fordelingen av velferd mellom staten, markedet og familien som presiseres i regimekonseptet (se f eks Knudsen 1999:207, E. A 1999:73).

1.2.3 Barne- og familiepolitikk

Velferdspolitikken rettet mot barn og familier kan deles inn i to hovedelementer: omsorgsavlastende tjenester og rene kontantoverføringer (Hatland 2001:122). Det første dreier seg om tjenester som skal avlaste familiens omsorgsoppgaver og muliggjøre et yrkesaktivt liv for kvinner. Eksempler på slike tjenester er

barnehagedekning, og offentlige avlastningsinstitusjoner for funksjonshemmede og eldre. Det andre hovedelementet er rene inntektsoverføringer og trygder. Disse skal delvis sikre inntekter i perioder når familien mangler arbeidsinntekter, og delvis dekke utgifter som er forbundet med å oppfostre barn (Hatland 2001:122).

1.3 Mine problemstillinger

Tema for oppgaven er velferdspolitikken overfor barn og familier.

Problemstilling 1.

Er det kryssnasjonale variasjoner i velferdspolitikken overfor barn og familier?

Når det er stadfestet hvorvidt forskjeller innenfor dette området finnes, skal det testes om disse kan kobles til Esping-Andersens velferdsteori fra 1990. Det er gjort nærmere rede for teorien i kapittel 2. Her gjennomgås den kort for å bedre forståelsesgrunnlaget for problemstilling 2.

Esping-Andersens velferdsteori ble grunnlagt på en regimetypologi som påpekte at velferd produseres og distribueres i treenigheten av stat, marked og familie (Esping-Andersen 1990:26). Denne organiseringen av velferd ga opphav til tre ulike regimer: Det liberale, det konservative og det sosialdemokratiske. I det liberale regimet tildeles offentlige ytelser gjennom behovsprøving, og ytelsene er minimale. Det private markedet for sosialforsikringer er stort, og fungerer som et viktig supplement til de minimale offentlige bidragene. Det idealtypiske eksempelet på det liberale regimet er USA (E.A 1990:26-27). I det konservative regimet sikrer staten befolkningen sosiale rettigheter gjennom å pålegge bedrifter å inkludere disse i arbeidskontrakten. Dette finansieres gjennom forsikringspremier som bedriften må betale, og store deler av tjenesteproduksjonen foregår innad i familien. Det idealtypiske eksempelet på det konservative regimet er Tyskland (E.A 1990:27). I det sosialdemokratiske regimet sørger staten for sosial trygghet via skattefinansierte rettigheter til alle statsstatsborgere. Slike rettigheter er garantert gjennom statsstatsborgerskapet, og det er Sverige som er det idealtypiske eksempelet på dette regimet (E.A 1990:27-28). Bak klassifiseringen lå kontantoverføringer, og regler for distribusjonen av disse. De

spesifikke kontantoverføringer Esping-Andersen undersøkte var arbeidsledighetstrygd, sykepenger, uføretrygd og alderspensjon (se f.eks. E.A 1990:49-52). I tillegg undersøkte han regimenenes sysselsettingspolitikk, og regler for pensjonsoverføringer. Følgelig manglet teorien fra 1990 overføringer og tjenester til barn og familier.

Problemstilling 2

Kan kryssnasjonale variasjoner i barne- og familiepolitikk knyttes til Esping-Andersens velferdsregimeteori fra 1990?

Til sist i oppgaven vil jeg se på om variasjoner i barne- og familiepolitikken kan forklare kryssnasjonale variasjoner i fertilitets- og sysselsettingsrater blant kvinner. Kjønnene har ikke lik tilgang til arbeid hvis dette overlates til markedet alene (se f.eks. Daly 2000). Det skyldes ikke nødvendigvis et diskriminerende arbeidsmarked, men at familiens andre oppgaver, som for eksempel omsorgsfunksjoner, gjerne utføres av kvinner (Daly 2000: 492). Staten kan velge mellom mange velferdsinnretninger for å kompensere for omsorgsbelastningen. Å se om en spesiell fordelingsnøkkel har større effekt på sysselsetting blant kvinner enn en annen er nødvendig.

Problemstilling 3

Har de kryssnasjonale forskjellene i velferdspolitikken overfor barn og familier betydning for kvinners sysselsetting og fertilitetsrater?

1.4 Drøfting av problemstillingenes forskningsmessige og substansielle relevans

King m.fl. (1994:15) påpeker to krav til problemstillingen i en vitenskapelig undersøkelse. Det ene gjelder problemstillingens substansielle interesse. Det andre dreier seg om hvorvidt den representerer et relevant bidrag til forskningen. Min første problemstilling oppfyller begge kravene idet den skal identifisere hvorvidt det finnes forskjeller i barne- og familiepolitikken på tvers av land. Familien har viktige oppgaver som forsørger og omsorgsinstitusjon i alle samfunn, men i moderne velferdsstater er oppgavene delt mellom familie, marked og stat (Hatland 2001:118).

Ved å studere slike forskjeller blir velferdsprogrammenes drivkrefter tydeligere, og det kan igjen bane vei for endringer.

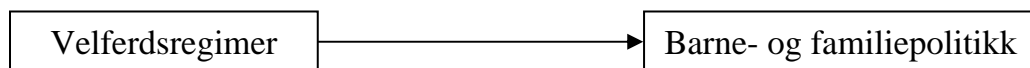
Også problemstilling 2 oppfylder King m.fl's krav. Den er av substansiell interesse fordi den kan sees som et uttrykk for stiavhengighet (Paul Pierson 2001:12).

Stiavhengighet dreier seg om hvorvidt historiske politiske valg får følger for nyere politikk utforming². Hvis gamle føringer har vært avgjørende for barne- og familiepolitikken blir det en ytterligere bekreftelse på Piersons hypotese.

Problemstillingen bidrar også til relevant kunnskap for fagforskningen fordi den tester en etablert velferdspolitisk teori. Kanskje også den mest siterte velferdsteorien som finnes på det vitenskapelige markedet. Det er alltid nødvendig å gå slike teorier nærmere etter i sømmene, også dersom det fører til ytterligere verifisering, fordi konvergerende linjer i forskningen gir flere uttrykk for samme fenomen. Dette vil i tilfelle styrke validiteten til teorien (Yin 2003:97-100).

Min siste problemstilling undersøker hvorvidt barne- og familiepolitikk kan ha betydning for kvinners fertilitets- og sysselsettingsrater. Den bidrar både substansielt og forskningsmessig, fordi vestlige industriland utfordres av demografiske forhold. Pensjonsinntektene til en stadig voksende andel eldre kan bli vanskelige å betale for et synkende antall yngre (se f eks E.A 1999:3, Lutz 2000, eller Qvortrup 2000). Staten vil være helt avhengig av å ha et folk i arbeid. Dette inkluderer også kvinner. Påvirkes kvinners tilgang til arbeidsmarkedet av hvilken barne- og familiepolitikk som velges i et land, er det nødvendig å studere dette forholdet nærmere. Bare da kan politikere velge løsninger som forenkler rekruttering av kvinner til arbeid utenfor hjemmet.

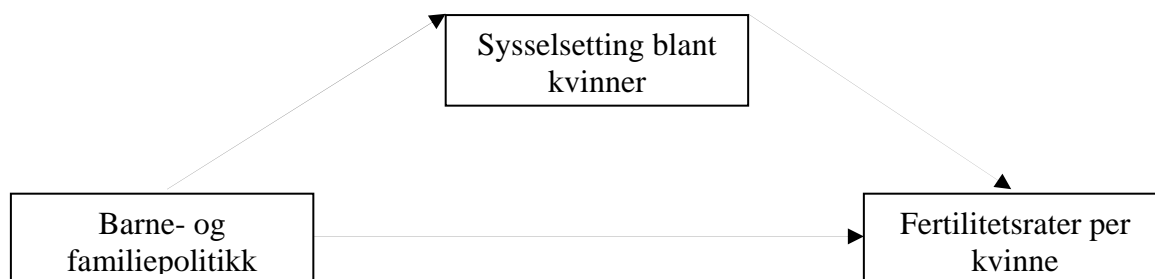
1.5 Presentasjon av mine kausalmodeller

Figur 1.1 Kausalmodell for sammenhengen mellom velferdsregime og barne- og familiepolitikk.

² For nærmere opplysninger rundt stiavhengighet se under hypotese presentasjonen kapittel 2, eller Paul Pierson (2001:12,306-333).

Velferdsregimer er den uavhengige variabelen. Denne har følgende kategorier: Liberalt, kristendemokratisk, og sosialdemokratisk velferdsregime. Kategoriene er forankret i Esping-Andersens velferdsregimeteori fra 1990 der de ble brukt som forklaringsvariable for kryssnasjonale variasjoner i kontantoverføringer og sysselsettingspolitikk. Antakelsen om at velferdsregimer kan belyse kryssnasjonale variasjoner i barne- og familiepolitikk skal testes. Det er teoretisk grunnlag for å hevde at kausalmodellen kan anskueliggjøre forskjeller i barne- og familiepolitikk, som er den avhengige variabelen. Følgende variabler inngår som indikatorer på barne- og familiepolitikk. 1. Fødselspermisjon i) antall betalte fødselspermisjons uker ii) fødselspermisjonens dekningsgrad iii) hvem finansierer fødselspermisjonen 2. Kontantoverføringer: i) barnetrygd ii) skattelette til barnefamilier iii) stønad til enslige foreldre. 3. Totale årlige offentlige utgifter til familier og barn per capita i US\$ (konstante 2000 priser). 4. Tjenester: i) Barnehagedekning 0-2 år, barnehagedekning 3-6 år. Oppgaven er designet slik at disse utgjør fire underdimensjoner av den samlede barne- og familiepolitikken. Den første er fødselspermisjonen og hvordan denne er ordnet i de ulike land. Den andre er en samlet indeks for kontantoverføringer til barnefamilier i de ulike land. Den tredje er de totale offentlige utgiftene til familier og barn i de ulike land; og den fjerde omhandler tjenester - her representert som barnehagedekning. Landenes skåre på disse presenteres først hver for seg, men vil til syvende og sist utgjøre grunnlaget for en samlet indeks for barne- og familiepolitikk. Figur 1.2 (nedenfor) skal brukes til å teste problemstilling 3. Barne- og familiepolitikk er den uavhengige variabelen. Indikatorene som er nevnt ovenfor vil inngå i begrepet som en formativ indeks. Deres relevans har teoretisk belegg fra Aksel Hatland (2001:122 se teoretisk definisjon).

Figur 1.2 Kausalmodell for sammenhengen mellom barne- og familiepolitikk og fertilitetsrater.

Det skal først testes om den uavhengige variabelen kan forklare kryssnasjonale variasjoner i fødsels- og sysselsettingsrater blant kvinner. Det neste som skal undersøkes er hvorvidt barne- og familiepolitikk kan forklare fødselsrater via sysselsetting blant kvinner. Modellen har sysselsetting blant kvinner som mellomliggende variabel, fordi det er grunn til å anta at noe av effekten av barne- og familiepolitikk på fødselsrater er indirekte, men det skal også testes om sysselsettingsrater blant kvinner har en egen kausaleffekt på fødselsrater. Det er teoretisk belegg for å hevde både at barne- og familiepolitikk kan forklare forskjeller i sysselsetting blant kvinner, og i fødselsrater (Se f eks Castles 2003).

1.6 Videre struktur for oppgaven og avslutning

Jeg har i innledningskapittelet gjennomgått sentrale begreper for oppgaven. Jeg har lagt frem mine problemstillinger, og presentert mine kausalmodeller. I det neste kapittelet vil det bli gitt en beskrivelse av Esping-Andersens velferdsregimeteori. Denne teorien er rammen for oppgaven, og det er viktig å trenge dypere ned i den for å bedre det kognitive grunnlaget for den videre presentasjonen. Jeg vil i tillegg presentere mine hypoteser. I kapittel 3 vil jeg gjøre rede for den metodiske tilnærmingen. Empirien er samlet i tre kapitler, kapittel 4, kapittel 5 og kapittel 6. I kapittel 4 vil jeg presentere den beskrivende statistikken. Deretter skal jeg i kapittel 5 undersøke hvilke kryssnasjonale forskjeller som finnes i velferdspolitikkk overfor familier og barn, og om disse i tilfelle kan knyttes til Esping-Andersens regimeteori. Til sist, i kapittel 6, vil jeg teste hvorvidt velferdspolitikkk overfor barn og familier har betydning for kvinners sysselsettingsrater og fertilitetsrater. Jeg avslutter i det 7. kapittel.

KAPITTEL 2 Esping-Andersens velferdsregimeteori

2.1 Innledning

Jeg skal nå presentere den teoretiske rammen for oppgaven: Esping-Andersens velferdsregimeteori fra 1990. I teorien er det land med velferds kapitalisme som klassifiseres, og det er især kontantoverføringer som undersøkes (E.A 1999:73). Jeg vil også redegjøre for teoriens dimensjoner, det være seg varegjøringsdimensjonen og stratifiseringsdimensjonen. De refererer til hvorvidt statsborgerne gjøres mindre avhengig av henholdsvis marked og klasse gjennom sosiale rettigheter. Esping-Andersens funn rundt disse to dimensjonene skal også utredes. I den nye analysen fra 1999 inkluderte Esping-Andersen en familiedimensjon. Denne refererer til i hvilken grad statsborgerne frigjøres fra familiære forpliktelser gjennom sosiale rettigheter (E.A 1999:61).

2.2 Bakgrunnen for velferdsregimeteorien fra 1990

I et forsøk på å bedre sammenlikningsgrunnlaget for velferdsstater utførte Esping-Andersen i 1990 en studie av 18 land. Resultatene kom i boken *“The Three Worlds of Welfare Capitalism”* (1990). Det ble hevdet at tidligere forskning hadde lagt for stor vekt på korrelasjonen mellom sosialbudsjett- og velferdsstatsstørrelse (E.A 1990:19-21). Antakelsen i forskningsmiljøet hadde vært at korrelasjonen var lineær, det vil si når sosialbudsjettet økte, økte også størrelsen på velferdsstaten tilsvarende (Huber and Stephens 2001:40-41). Esping-Andersen hevdet at denne sammenhengen ikke bare forenklet i for stor grad de reelle forskjellene mellom velferdsstater, men skjulte viktige forhold rundt organisering og distribusjon av velferd (E.A 1990:19-21).

En stat kunne ha et høyt sosialbudsjett på grunn av høye pensjonsutgifter, det var ikke det samme som at velferdsoverføringene var høye eller omfattende. Esping-Andersen ville finne et flerdimensjonalt sammenlikningsgrunnlag. Det fant han i velferdsteorien sin (E.A 1990:26). Han forventet at det var kvalitative variasjoner i arrangementer mellom stat, marked og familie innad i den enkelte stat som ville konstituere velferdsregimene, og han fant støtte for dette i sine undersøkelser (se E.A 1990). Det

var særlig tre bakenforliggende, historiske variabler som hadde betydning for hvilket velferdsregime et land klynget seg til (E.A 1990:29).

Den første var knyttet til hvordan klassemobiliseringen hadde foregått - med mobilisering av arbeiderklassen i fokus (E.A 1990:29). Det essensielle var hvorvidt arbeiderne hadde knyttet sosialistiske bånd eller ikke. Dette var tilfelle for nordiske arbeidere, men ikke for italienske, nederlandske eller amerikanske arbeidere (E.A 1990:29). Der arbeiderne fikk en sosialistisk tilhørighet, gikk man inn for prinsippet om universalitet i velferdsoverføringene. Der de knyttet seg til konservative retninger, ble mer arbeidsrelaterte velferdsoverføringer følgen. Et annet forhold av betydning var hvorvidt arbeiderne organiserte seg i sentraliserte organisasjoner med universale mål for øye, som i Norge og Sverige, eller om de organiserte seg i mindre organisasjoner med mer sektorvise krav, som i USA (E.A 1990:29,79).

Den andre historiske variabelen med konsekvens for hvilket velferdsregime som ble etablert, var samfunnets klassepolitiske koalisjonsstrukturer. For det første var det avgjørende hvilke allianser bøndene knyttet i mellom- og etterkrigstiden (E.A 1990:30). Småbønder som i Norge og Sverige dannet allianser med arbeiderne. Det kunne mobiliseres rundt universelle, om enn magre, velferdsoverføringer slik Sir William Beveridge hadde predikert i Storbritannia under krigen (E.A 1990:68). Den universelle Beveridgemodellen var karakterisert av lave og egalitære velferdsoverføringer til alle, og fikk fotfeste både i Skandinavia og Storbritannia. Når så den nye middelklassen vokste frem, var det hvilke allianser de knyttet som var relevante for å konstituere velferdsregimet (E.A 1990:68-69). Det avgjørende var hvorvidt velferdstjenester til middelklassen ble innlemmet i det statlige tilbudet slik som i Norden, eller om dette ble overlatt til markedet som i USA.

Den tredje og siste historiske variabelen av betydning var statenes historiske arv. I denne variabelen var det særlig tre forhold som var viktige: Hvorvidt statenes historie var preget av en sterk katolsk kirke, et aristokratisk, eller absolutistisk styre; hvorvidt sosialistiske krefter hadde fått fotfeste; eller hvorvidt laissez-faire maksimen var

rådende (E.A 1990: 38-60). Der man hadde én av formene for absolutistisk styre(se ovenfor) ble trusselen fra sosialistiske grupperinger møtt med velferdsinnretninger som kan beskrives som korporative eller etatistiske. Stater med denne type historie, som Tyskland, Østerrike, og Italia, hadde allerede en laugtradisjon blant spesifikke yrkesgrupper (E.A 1990: 60). De organiserte laugene sørget for sine medlemmers velferd. Dette var et prinsipp de konservative, Bismarck i Tyskland eller Von Taffe i Østerrike, likte og videreutviklet. Staten skreddersydde pensjoner og rettigheter etter yrke og stilling (E.A 1990:60). Der sosialistiske partier hadde et bredt favntak, fikk man isteden universelle ordninger (E.A 1990:110). Sosialistene var sterkt imot egne privilegier til spesifikke grupper, og gikk heller inn for like rettigheter til alle. Men det var ikke bare sosialistene som sto i et motsetningsforhold til den korporative typen velferdsorganisering, også de liberalistiske idealer var motstandere av monopolisering og markedsinnblanding. Deres svar var laissez-faire, og å overlate utviklingen til markedskreftene (E.A 1990:38-41, Titmuss 1974:33-35).

Disse tre historiske bakgrunnsvariabler og landenes ulike kombinasjoner av dem, dannet bakgrunnen for hvilket av de tre velferdsregimer som ble utviklet i de enkelte statene, herav kom velferdsregimeteorien som jeg nå skal presentere.

2.3 Esping-Andersens velferdsregimeteori

Etter å ha studert 18 velferdsstater grundig, fant Esping-Andersen nok likheter mellom bakgrunnsvariabler og effekter til å fordele statene på tre regimer: Det liberale, det konservative og det sosialdemokratiske. Disse tre svarer godt til Richard Titmuss` idealmødel fra 1974 med den residuale, den industrielle og den institusjonelle velferdsstaten. Esping-Andersen brukte i stedet regimeterminologien nettopp for å fremheve markeds-stats-familie neksusen i velferdsproduksjonen i et land. Han presiserte at det ikke fantes noe klart kasus. Det finnes spor av alle de tre regimene i ethvert land (E.A 1990:49,73 E.A 1999:86)

I det liberale regimet er det laissez-faire som er bærende norm. Velferdsoverføringer tilbys i hovedsak lavinntektsgrupper, og blir gjerne etterfulgt av stigmatisering (E.A 1990:26). De er stort sett behovsprøvde, og sosial risiko er et individuelt ansvar. Staten oppmuntrer markedet, enten passivt gjennom å garantere for et minimum av befolkningen, eller aktivt ved å subsidiere det private velferdsmarkedet (E.A 1990:26-27). Middelklassen tyr først og fremst til markedet for å sikre egen velferd. Å motta statlig hjelp er et tydelig tegn på å ikke greie seg selv. Stempelet som mislykket statsborger følger, og insentivene til å etablere private forsikringer er store. I det liberale regimet er differensiering eller ulikhet institusjonalisert (Kuhnle 2001:16). Det er behov som bestemmer hvem, og når, noen kvalifiserer til de offentlige tjenestene. Det vil si at samfunnet er stratifisert. Esping-Andersen (1990:27) uttrykker det som at regimet opprettholder en stratifisert orden gjennom en blanding av relativ likhet for de som trenger det, markedsdifferensiert velferd for flertallet, og en klassepolitisk dualisme mellom de to gruppene. Det idealtypiske eksempelet er USA, men Canada, Australia og Sveits befinner seg også i den liberale klyngen (E.A 1990:27,75-76, 86).

I den andre klyngen av land finner vi det konservative regimet. Jeg velger som Huber og Stephens (2001:87) å gi dette regimet et nytt navn. Jeg kaller det isteden det kristendemokratiske regimet. Begrepet kristendemokratisk peker på de underliggende politiske krefter bak opprettelsen av velferdsstaten på en mer dekkende måte enn begrepet konservativt regime (Huber og Stephens 2001:87). Kristendemokratisk stemmer også bedre overens med de to øvrige begrepene, sosialdemokratisk og liberal. I dette regimet er det først og fremst yrkesaktive som er sikret kontantoverføringer. Derfor har regimet fått klengenavnet korporativt (E.A 1990:27). Det er et statussikrende regime fordi inntektsdifferensierte innbetalinger gir differensierte ytelser (Kuhnle 2001:16). Markedet er satt på sidelinjen av staten gjennom et lovverk som pålegger bedrifter å inkludere sosiale rettigheter i arbeidskontrakten. Dette finansieres gjennom forsikringspremier som bedriften i all hovedsak betaler. Kirken, og gjerne den katolske, har et sterkt fotfeste i land som tilhører dette regimet. Å bevare den tradisjonelle familiestrukturen er institusjonalisert (E.A 1990:27). Det er et bærende prinsipp at staten overtar når familien svikter, og ikke som i det liberale

regimet når markedet svikter. Det idealtypiske eksempelet for dette regimet er Tyskland, men også Italia, Østerrike og Frankrike hører hjemme her (E.A 1990:27).

Den tredje klyngen av land finner vi i det sosialdemokratiske regimet. Dette regimet begynte som liberalistisk, men utviklet seg på 1960 -tallet til et eget regime. Det var særlig ved mer oppmerksomhet overfor den nye middelklassen at regimet skilte lag med sin liberale mor, som i stor grad lot markedet sørge for middelklassen. Det sosialdemokratiske regimet har det mest omfattende risikobildet (E.A 1999:79-80), og det kan beskrives som universalismens høyborg (Kuhnle 2001:12). Staten tilbyr tjenester på et nivå og i en størrelsesorden som fortrenger markedet. Middelklassens lojalitet skulle vinnes, og da måtte de offentlige velferdstjenestene utkonkurrere de private (E.A 1990:28,31). De sosiale forsikringene følger statsstatsborgerskapet som rettigheter. Sosialdemokratene etablerte en velferdsstat som fremmet likhet på høyt nivå, i stedet for å tolerere en dualisme mellom stat og marked, eller mellom arbeiderklasse og middelklasse. Denne formelen ble en blanding av omfordelende og universalistiske programmer, men ble dessuten skreddersydd til ulike forventninger (E.A 1990:31). Arbeidere og offentlige tjenestemenn nøt godt av de samme rettighetene, og alle sosiale strata ble inkorporert i systemet. Noen goder ble likevel fordelt etter inntjening, eller innbetaling. Det gjaldt særlig pensjonsrettigheter, sykepenger og uføretrygd. Prinsippet er ikke, som ved de to andre regimene å vente til familien eller markedet har sviktet, men heller å hjelpe statsborgerne i utgangspunktet (E.A1990:28). Sosial risiko er et statlig anliggende, og det sosialdemokratiske regimet er et pro-aktivt regime (Orloff 1993:303). Statlig garantert arbeid til alle er et hovedprinsipp i regimet. Det legger også til rette for kvinner til å delta i yrkeslivet (E.A 1990:28). Sverige er det idealtypiske eksempelet, men også Norge og Danmark hører til her (E.A 1990:28).

2.3.1 Varegjøredimensjonen og stratifiseringsdimensjonen

For å teste validiteten av de tre regimene brukte Esping-Andersen to dimensjoner: varegjøredimensjonen og stratifiseringsdimensjonen.

Varegjøredimensjonen beskriver i hvilken grad sosiale overføringer reduserer individets avhengighet av å selge sin arbeidskraft på markedet. Dette avhengighetsdilemmaet oppsto som følge av kapitalismen (E.A 1990:36). Arbeiderne ble varegjort idet de ble tvunget til å selge sin arbeidskraft mot penger for å overleve (se f eks Polanyi 1944:69). Det var markedet som styrte prisen på arbeidskraften deres, og markedet bestemte hvilke arbeidskrefter som var ettertraktet. Markedsavhengigheten ville ha større konsekvenser for arbeiderne enn for noen som selger ordinære varer, fordi den som trekker tilbake sin arbeidskraft risikerer, i verste fall, sult eller død (E.A 1990:37). Polanyi (1944:69,72-76) beskrev den nye tilstanden som at arbeidskraften var blitt varegjort, og hevdet at det sosiale borgerskapet løste problemet. Sosiale forsikringer skulle redde arbeiderne fra arbeidsmarkedets klør. Arbeidere som falt utenfor systemet på grunn av sykdom, uførhet eller alderdom ble fanget opp av institusjonaliserte rettigheter, og ble trygt forvart i den statlig garanterte demning av sosial trygghet (Polanyi 1944:177). En avvaregjørende stat er således en stat som gir arbeiderne en utgang fra arbeidsmarkedet (E.A.1990:21-23)³. Konseptet refererer til i hvilken grad individet eller familien kan opprettholde en sosialt akseptert levestandard uavhengig av å delta i markedet (E.A 1990:37). Dette sikres gjennom lovbestemte overføringer til arbeidsledige, syke og gamle, men omfang og størrelsesorden på overføringene varierer blant statene. Det er fordelingsnøkkelen innad i den enkelte stat som utgjør grunnlaget for hvor varegjørende staten er.

Den andre dimensjonen som testet validiteten til regimeteorien var stratifiseringsdimensjonen. Denne sier noe om hvordan velferdsstaten former klasse og status (E.A 1990:57-58). Esping-Andersen (1990:58) identifiserte tre former for stratifisering. Det kristendemokratiske regimet opprettholdt sosialt hierarki, det liberale opprettholdt dualisme og det sosialdemokratiske opprettholdt universalisme.

I det kristendemokratiske regimet ga man rettigheter etter innsats eller innbetaling, og stratifiseringen fikk to uttrykk: etatisme og korporatisme (E.A 1990:38-42).

³ Varegjøring og avvaregjøre brukes her som en norsk oversettelse av Esping-Andersens begreper: commodified og de-comodified (E. A 1990:21-23).

Etatisme kan beskrives som tradisjonen med å gi sivile tjenestemenn spesielt gode velferdsoverføringer (E.A 1990:60). Korporatisme har sitt utspring i de organiserte laugene som ordnet samfunnslivet i middelalderen, og de sikret egne medlemmers velferd. Med utgangspunkt i denne typen statusdifferensiering fikk bestemte yrkesgrupper egne regler for inn- og utbetalinger til velferdsstaten (E.A 1990:60). De korporative velferdsordningene fikk sterkest fotfeste i det kontinentale Europa. Disse landene ble sent industrialiserte og bevarte dermed denne laugtradisjonen lenge. De korporatistiske prinsippene med rangordning passet også godt med den katolske kirkes prinsipper om høyere og lavere nivåer⁴.

Det liberalistiske regimet sikret et universelt minstemål til alle statsborgere gjennom behovsprøving (E.A 1990:41-44). Det liberale regimet oppstod i opposisjon mot konservativ stratifisering. Sosialpolitikk ble oppfattet som å sikre uønskede stratifiseringsutfall. Paternalisme og elitisme betydde det samme som avhengighet av staten (E.A 1990:63). Det var ved å gå bort fra laug, monopoler og broderskap at liberalismen så sine betingelser for individuell frihet og like muligheter (E.A 1990:61-62). I sin kjerne er liberalismens stratifiseringsideal en individualisme som blir kultivert av markedet. Det liberale regimets begeistring for å behovsprøve velferdsoverføringer har en iboende logikk, men den skaper samtidig uforutsette sosiale stigma og dualisme (E.A 1990:64). Ved å privatisere velferd på én side, og skape sosiale forsikringer på den annen, inviterer man til dualisme. Det sannsynlige utfall er en blanding av individuell selvberging og statsavhengighet. Dette er også slik det er blitt i USA, men også, i noe mindre grad, i Storbritannia.

Det sosialdemokratiske regimet maksimerte overføringer, i tillegg til å institusjonalisere rettigheter til alle (E.A 1990:47). Dette regimet oppsto også i opposisjon til det stratifiserte samfunn. Ulikhet og stigmatisering var ikke noe sosialistene kunne akseptere. Skulle de få parlamentarisk makt, måtte de strekke seg etter prinsipper som samlet vanlige folk under ett banner (E.A 1990:67). Universalisme ble dermed et førende prinsipp fordi det fremmet likhet. Dette hjalp når

⁴ for informasjon om katolisismens ulike nivåer eksempel Gellner 1997:37,88-89,112

politiske allianser skulle bygges (E.A 1990:68). Sosialistenes universalisme ble likevel satt på prøve i etterdrønningene av samfunnets modernisering. Småbønder og arbeidere nærmest forsvant i den økonomiske utviklingen som fulgte. Hvis denne type sosiale forsikringer skulle overleve måtte de oppgraderes så de kunne vinne middelklassens lojalitet, ellers ville en massiv utvandring til det private markedet bli resultatet, og nye ulikheter ville følge (E.A 1990:69).

Esping-Andersen fant klart sammenfall mellom høy skåre på avvaregjøresdimensjonen og sterk universalisme i de sosialdemokratiske velferdsstatene i Skandinavia, og lav skåre på avvaregjøredimensjonen og sterk individualistisk selvberging i de Angelsaksiske land (E.A 1990:77). Kontinental Europa var mer avvaregjørende enn de liberale og mindre avvaregjørende enn de sosialdemokratiske, og de var korporative og etatistiske på stratifiseringsdimensjonen (E.A 1990:77).

Tabell 2.1 Velferdsregimenenes plassering på avvaregjøre- og stratifiseringsdimensjonen

Dimensjon	Velferdsregimer		
	Liberal	Sosialdemokratisk	Kristendemokratisk
Varegjøring	Maksimalt	Minimalt	Middels
Stratifisering type	Dualisme	Universal	Korporativ og etatistisk
Grad av velferdsstats stratifisering:	(Middels)	(Lav)	(Høy)

Kilde: Esping-Andersen 1999:85

2.4 Modellens nye dimensjon

Da boka *"The Three Worlds of Welfare Capitalism"* kom ut i 1990 ble den hurtig et av velferdsdebattens viktigste bidrag, men modellen ble kritisert. Maurizio Ferrera hevdet at et eget middelhavsregime var påkrevet, fordi disse land hadde egne distribusjonsregler for pensjon og uførepensjon som ikke ble dekket av de tre velferdsregimene (E.A 1999:90). I tillegg ble det påpekt av Ferrera at dersom man skulle inkludere velferdspolitikken overfor familier og barn i modellen, ville land som Italia, Spania, Portugal og muligens Japan trenge et eget regime, for å kunne bli

beskrevet på en dekkende måte (E.A 1999:90). Esping-Andersen (1999:90-94) tilbakeviser denne kritikken. Han viet heller sin oppmerksomhet til en annen kritikk, nemlig den feministene forkynte. De hevdet at han hadde utelatt hele familieaspektet ved velferdsstaten (se bl.a. Knijn og Kremer 1997, Hobson og Lewis 1997, Lewis 1992, Orloff 1993). Velferdsproduksjon foregikk ikke bare på markedet og i staten, men også innad i familien. Esping-Andersen hadde til tross for sin velferdsregimedefinisjon greid å utelate familien som aktør i den opprinnelige modellen. Derfor passet den ikke med situasjonen mange kvinner befant seg i. Feministene fremholdt at kvinner var institusjonelt pre-varegjort (Orloff 1993:317). Å frigjøre dem fra omsorgsforpliktelser var en forutsetning for at varegjøringsdimensjonen kunne beskrive deres situasjon (Orloff 1993:317-318). Esping-Andersen svarte på kritikken ved å gjennomføre analysen på nytt. I 1999 presenterte han den nye analysen i *"Social Foundations of Postindustrial Economies"*. I denne boken klassifiserte han mange av de samme statene, men nå i det postindustrielle samfunn. Han inkluderte en ny dimensjon som fikk navnet familiedimensjonen. Han testet om det å inkludere familiepolitikk truet modellen, slik mange kritikere hevdet, eller om teorien også var gyldig når velferdspolitikken overfor barn og familier ble inkludert. Esping-Andersens konkluderte med at modellen ble ytterligere bekreftet av den nye dimensjonen (E.A 1999:89,94).

2.5 Familiedimensjonen

Esping-Andersens familiedimensjon er uløselig knyttet til det delikate blandingsforholdet mellom stat, familie og marked i produksjon og distribusjon av velferd. I den nye boken avviser Esping-Andersen moderniseringsteorier som hevder at familien har utspilt sin rolle som produsent av samfunnsgoder (E.A 1999:47). Familien har fortsatt en viktig rolle å spille. Det er hvordan, og hvor mye, av den sosiale risiko som absorberes av familien den nye dimensjonen beskriver (E.A 1999:52). En familialistisk stat er en stat som maksimerer familiens velferdsforpliktelser (E.A 1999:45). En familialistisk stat avlaster således ikke familien så lenge den er i stand til å utføre omsorgstjenester eller forsørge sine medlemmer selv. Det er bare i de tilfeller der familien ikke makter å dekke slike behov

at den familialistiske staten overtar (E.A 1999:51). De-familialisme forekommer når staten forsøker å redusere individets avhengighet av familien, eller når staten forsøker å frigjøre individet fra familiens omsorgsoppgaver. Det er i hvilken grad staten avlaster familiens omsorgs- og økonomiske forpliktelser som bestemmer statens plassering på dimensjonen. En stat kan dermed være mer eller mindre familialistisk, akkurat som den kan være mer eller mindre varegjørende, og mer eller mindre stratifiserende. Esping-Andersen understreker at de-familialisme ikke er det samme som å være anti familie. En de-familialistisk stat er en stat som tar ansvar for produksjon av velferdstjenester overfor familier og barn. Dette kan gjøres i selve velferdsstaten, eller ved at staten oppmuntrer markedet gjennom subsidiering. Grad av de-familialisme i de enkelte velferdsstater ble målt empirisk gjennom fire indikatorer: utbredelse av barnehager fra 0-3 år, antall eldre som mottar hjemmehjelp, tjenestevilje (dette er målt gjennom offentlige utgifter til familien utover de som er knyttet til helse, i % av BNP), og vilje til å hjelpe barnefamilier (her inngår skattelettelser til barnefamilier og barnetrygd) (E.A 1999:60-63).

Esping-Andersen målte i tillegg de-familialisme innenfor husholdningene. Dette ble gjort empirisk gjennom følgende indikatorer: prosentandel eldre som bor sammen med barna, arbeidsledige voksne som bor hos foreldrene sine, og ukentlig ubetalt arbeid utført av kvinner. Han sammenliknet stater ved hjelp av tidsserie data, og han ga de stater som tilbød få omsorgsavlastende tjenester og lave kontantoverføringer lav skåre på de-familialismedimensjonen; og de ble familialistiske stater. En stat med mange avlastningsinstitusjoner og høye eller brede overføringer til familier, ble gitt høy skåre på de-familialismedimensjonen, og definert som de-familialistiske (E.A 199:51-57).

Det var særlig land fra det sosialdemokratiske regimet som klynget seg sammen på den nye dimensjonen. Det var vanskeligere å bestemme hvilke land som klynget seg til det liberale regimet og hvilke som klynget seg til det kristendemokratiske regimet (E.A 1999:67,76). Begge regimene tilbød magre overføringer og relativt dårlig utbygde tjenester til familier. Esping-Andersen argumenterte likevel for at velferdsteorien var gyldig også for barne- og familiepolitikk fordi begrunnelsene for

politikken i de to regimene var forskjellig (E.A 1999:76). I det liberale regimet var alle overføringer generelt magre av hensyn til markedets frie råderett. I det kristendemokratiske regimet var begrunnelsen at omsorgsavlastning og økonomisk ansvar for barn primært er et familieanliggende (E.A 1999:76). Staten forholder seg derfor passiv. Det er bare henholdsvis ved markedssvikt, eller familiesvikt at staten i de to regimene trår til (E.A 1999:73-94). De sosialdemokratiske stater fikk høy skåre på defamilialismedimensjonen idet tjenester og overføringer var brede og egalitære. Esping-Andersen understreket også at de antivaregjørende regimer ikke nødvendigvis var defamilialiserende. Regimene plasserte seg ikke på samme måte på familialismedimensjonen som på varegjøringsdimensjonen (se tabell).

Tabell 2.2 Velferdsregimenes fordeling på avvaregjøre, stratifiserings- og defamilialismedimensjonen

Velferdsregime			
Dimensjon	Liberalt	Sosialdemokratisk	Kristendemokratisk
Varegjøring	Maksimalt	Minimalt	Middels
Stratifiseringstype:	Dualisme	Universal	Korporativ og etatistisk
Grad av stratifisering:	(Middels)	(Lav)	(Høy)
Familialistisk	Minimalt, men markedsorientert.	Minimalt, men statsorientert.	Maksimalt og familieorientert

Kilde: Esping-Andersen 1999:85

2.6 Mine hypoteser.

Jeg vil nå presentere mine seks første hypoteser. Disse skal testes i kapittel 4, 5 og 6.

Hypotese 1

Det er kryssnasjonale variasjoner i velferdspolitik overfor familier og barn.

Regimeteorien er utviklet på bakgrunn av at det eksisterer kryssnasjonale forskjeller på kontantoverføringsvariablene. Jeg forventer derfor å finne kryssnasjonale forskjeller også på de barne- og familiepolitiske variablene.

Hypotese 2

Det er positiv sammenheng mellom avvaregjøreindeksen til Esping-Andersen⁵ og min indeks for barne- og familiepolitikk⁶.

Den historiske utviklingen av velferdspolitiske ordninger legger i stor grad føringer for hvordan nye velferdsområder vil se ut (Myles m.fl. 2001:306,312-330, Pierson 2001:12). Dette er et økonomisk fundert argument, og bakgrunnen for at det er slik har med kostnadseffektivitet å gjøre (Myles m.fl 2001:306-333). Rasjonale er at hvis én vei er valgt for ett politikkområde, for eksempel hvis en stat har valgt et universalt velferdsprogram for pensjon, vil individer og organisasjoner få intensiv til å fortsette med universale pensjoner av hensyn til at det er kostnadseffektivt (Myles m.fl. 2001:306-333). Ingen risikerer da og måtte betale dobbelt i overgangen fra, for eksempel, et universalt pensjonssystem til et mer behovsprøvd system (I en slik situasjon vil jo noen måtte betale for både sin egen pensjon i det private markedet, og for den universale pensjonen til den eldre generasjonen gjennom skatteseddelen.). Pierson (2001:12) peker på at slike forhold innad i systemet medfører sterke insentiver til å fortsette som før, og dette kaller han stiavhengighet. Ikke bare gir denne institusjonelle tregheten et insentiv til å fortsette som før, men de velferdsinnretningene man har valgt for et program smitter også over på hvilke velferdsinnretninger som velges for nye programmer. Esping-Andersens regimeteori viser nettopp at valg på det aggregerte nivå vedrørende de første trygdene (i Norge syketrygden 1909 (Hatland:2001:83)), har lagt føringer for utformingen av trygdene som kom senere (i Norge alderspensjon 1936 (Hatland 2001:84)). Jeg antar derfor at tidligere politiske valg for kontantoverføringene, har lagt føringer for hvordan barne- og familiepolitikken ser ut. Jeg forventer dermed også at de to indeksene, som representerer hver sine velferdspolitiske områder, vil korrelere positivt med hverandre.

Hypotese 3

Velferdsregimene forklarer noe av den statistiske variansen i barne- og familiepolitikken.

⁵ Denne presenteres nærmere i Kap.5. Her er det nok å si at E.A har basert landenes skåre på denne indeksen ut fra deres plassering på kontantoverføringsvariablene (pensjon, sykepengen/uføretrygd og arbeidsledighetstrygd)

⁶ Denne indeksen presenteres i Kap.4

Argumentet ovenfor kan også gjøres gjeldende her, man kan til og med snakke om stiavhengighet som en regimespesifikk avhengighet; altså at land med en bestemt regimetilhørighet vil være bundet av institusjonelle bånd fra tidligere velferdsområder når nye velferdspolitiske områder skal institusjonaliseres.

Hypotese 4

Barne- og familiepolitikken i det sosialdemokratiske regimet er mest omfattende for enhver av de fire barne- og familiepolitiske dimensjoner, og samlet.

Med bakgrunn i regimespesifikk avhengighet, eller stiavhengighet, følger en forventning om at når det sosialdemokratiske regimet har den mest omfattende og sjenerøse velferdspolitikken på kontantoverføringene, vil det også ha den mest omfattende og sjenerøse barne- og familiepolitikken. Tilsvarende argumenter kan også gjøres gjeldende for hypotese 5, og hypotese 6.

Hypotese 5

Barne- og familiepolitikken er mindre omfattende for enhver av de fire dimensjoner, og samlet, i det kristendemokratiske regimet enn i det sosialdemokratiske, men mer omfattende for enhver av de fire dimensjoner, og samlet, enn det liberale regimet.

Hypotese 6

Barne- og familiepolitikken er minst omfattende for enhver av de fire dimensjoner, og samlet, i det liberale regimet.

2.7 Avslutning

I dette kapittelet har jeg redegjort for Esping-Andersens velferdsregimeteori, samt presentert mine hypoteser. Disse skal testes i kapittel 4 og kapittel 5, men før de empiriske analysene skal utføres, vil jeg gjennomgå mine metodevalg, og mitt datagrunnlag. Det er tema i neste kapittel.

KAPITTEL 3 Metode

3.1 Innledning

I dette kapitlet presenterer jeg datagrunnlaget for oppgaven, *Barne- og familiepolitikk i velferdsstater* (Siri Sjøgren 2009). Fordi jeg selv har konstruert datasettet, anser jeg det som særs viktig å begrunne og beskrive mine valg og mine metoder best mulig. Jeg vil derfor gjøre grundig rede for valg av metodedesign, innsamling av data, og beslutninger rundt teoretiske definisjoner; med særlig vekt på beslutninger som har konsekvenser for operasjonaliseringene og kodingen av datamaterialet.

3.2 Hvorfor har jeg konstruert mitt eget datasett?

I de fleste tilfeller er det bare én grunn til å konstruere sitt eget datasett, og den er at det ikke finnes et liknende datasett tilgjengelig (Aardal 2006[forelesing]). Det nærmeste jeg kom å finne et liknende datasett, var en studie fra Kangast og Rostgaard (2007). I denne studien undersøkes hvilken vekt man bør tillegge mødres holdninger kontra vekten av de institusjonelle begrensninger et lands barne- og familiepolitikk setter, når det gjelder hvorvidt mødre arbeider full tid eller ikke (Kangast og Rostgaard 2007: 242). I denne studien gjennomgås noen av variablene jeg har testet nemlig barnehagedekning 0-2 år; og barnehagedekning 3-5 år; fødselspermisjon; i tillegg til kvinners egne holdninger. Det er imidlertid bare syv land som testes, og dessuten inkluderes ikke skattelette, barnetrygd og stønad til enslige forsørgere. Jeg vil teste hvorvidt Esping-Andersens velferdsteori har forklaringskraft for lands valg av barne- og familiepolitikk. Da er det mest hensiktsmessig for mine konklusjoner å teste så mange som mulig av de land som inngår i hans teori, og flest mulig barne- og familiepolitiske variabler.

3.3 Mitt datasett- Barne- og familiepolitikk i velferdsstater

Dette datasettet er fremstilt på bakgrunn av offentlige dokumenter publisert av OECD, og annet arkivmateriale, hvorav ett har vært grunnsteinen for min datainnsamling: Social Security Throughout the World (SSTW)⁷(se referanse i kilder for rådata og statistikk), SSTW blir publisert av The American Social Department (ASD) i samarbeid med International Social Security Association (ISSA). I noen tilfeller har det vært vanskelig å forstå hva som egentlig blir beskrevet i teksten, og for de variabler det dreier seg om, har jeg dobbeltsjekket data med statenes offisielle websider. De fleste webadressene fant jeg som referanse i SSTW, men jeg har i noen tilfeller også benyttet meg av søkeverktøyet Google (se for øvrig appendiks for full redegjørelse av hvilke referanser som er brukt til enhver tid). For variabelen sysselsetting blant kvinner har også OECDs publiserte tall og statistiske undersøkelser på nettet vært et uvurderlig arkivmateriale (se referanse i kilder for rådata og statistikk). Det gjelder også World Health Organization (WHO) for fertilitetstall (se referanse i kilder for rådata og statistikk).

3.4 Statistisk metodedesign

Når jeg skulle sammenlikne og teste 18 land var et kvantitativt design mest hensiktsmessig. Kasusstudien, som ellers benyttes hyppig i samfunnsvitenskapen, har vært lite aktuell fordi det hadde blitt vanskelig å generalisere utover den enkelte kasus, og derfor umulig å si noe med gyldighet for alle land som inngår i teorien. Jeg får ikke den detaljerte og dyptgående kunnskap, som en kasusstudie ville gitt meg, men jeg får testet teorien på en bedre måte med et kvantitativt design. Dessuten skal effekten av barne- og familiepolitikk på kvinnelig sysselsetting og fødselsrater undersøkes. Da er det også mest hensiktsmessig å ha flere enheter, slik det kvantitative designet tillater. For å svare på problemstillingene, utføres derfor en statistisk analyse. Tidsrommet for analysen er satt fra 2002 til 2007. I utgangspunktet var hensikten å sammenlikne statenes politikk fra 1995 til 2007. Å gjennomføre en tidsserieanalyse ville da blitt mulig, og jeg ville ha fått mange flere enheter, i tillegg til økt sannsynlighet for

⁷ Dette arkivmaterialet ble også benyttet av Kangas og Rostgaard (2207) når de undersøkte hvor mye kvinners holdninger telte for deres arbeidstakeritet.

signifikante resultater (Skog 2005:228-229); men datamaterialet (SSTW), som er blitt publisert siden 1995, undersøker bare de stater jeg er interessert i fra år 2002. I tillegg innhenter ISSA og ASD data bare for annen hvert år, og da ble enhetene for få til å utføre denne type analyse. I oppgaven er det derfor gjennomsnittsskåren som gjengis for de aktuelle land i den gitte periode. Dermed har jeg bare har 18 enheter i analysen. Dette er i minste laget for en statistisk undersøkelse. I mine konklusjoner vil jeg derfor ta hensyn til at tallet på enheter er få. Jeg vil ikke legge så stor vekt på signifikanttesting. Det kan forsvares ved at mine enheter utgjør hele mitt univers. Det skal derfor ikke trekkes slutninger utover de undersøkte enhetene, og da er heller ikke signifikanttestingen så avgjørende.

3.5 Strukturering av datamaterialet

Alle dokumenter, webadresser og alt som er brukt i forskningen er nedfelt i en egen mappe for datamaterialet, i tillegg til datamatrixene jeg har konstruert i Excel. Dette har jeg gjort for å sikre en komplett database, reliabiliteten og etterprøving av resultater (Yin 2003:97,101-102). Jeg har forsøkt å maksimere utbyttet av de anvendte kilder ved å benytte prinsippet om datatriangulering (ulike datakilder), samt at det styrker reliabiliteten og begrepsvaliditeten (Yin 2003:97). Konklusjoner som bygger på flere kilder får større troverdighet enn studier som bygger på én kilde (Yin 2003:98).

3.6 Kommentarer til databasekonstruksjonen

I all konstruksjon av kvantitative data fattes skjønnsmessige vurderinger, for å gjøre rådata mest mulig sammenliknbare (Aardal 2006[forelesing]). Dette medfører tap av informasjon, men gjør at enheter kan komme dårligere ut i datasettet enn hva som er tilfelle empirisk. Herunder vil det bli redegjort for hvilke valg jeg har tatt ved konstruksjonen av datasettet barne- og familiepolitikk i velferdsstater.

For fødselspermisjonsvariabelen var det største problemet at den besto av flere dimensjoner. Jeg besluttet derfor å dele den inn i tilsvarende underdimensjoner. Bare

da ville alle aspekter ved denne variabelen kunne bli vurdert, og alle lands beslutninger omkring fødselspermisjonen kunne bli sammenliknet. De forskjellige dimensjonene innebygd i fødselspermisjonsvariabelen dreide seg om hvorvidt fødselspermisjonen var ubetalt eller betalt, om hvem som var ansvarlig for å finansiere den, og erstatningsraten for lønn under permisjonen. I tillegg var det flere land som tilbød foreldrepermisjon. Denne kunne normalt tas ut på et eller annet tidspunkt når fødselspermisjonen var over. I de fleste land var foreldrepermisjonen ubetalt. Ett problematisk punkt når jeg skulle konstruere datasettet gjaldt hvorvidt, og eventuelt hvordan, jeg skulle inkludere foreldrepermisjonen. Jeg besluttet etter nøye vurdering utelate den. Hovedgrunnen til det var at reglene for når og hvordan denne permisjonen kunne tas ut var meget forskjellig blant land, og jeg fant rett og slett ikke et godt sammenlikningsgrunnlag for denne variabelen. Når det ble tatt hensyn til at slik permisjon i stor grad var ubetalt, og dermed vanskelig for de fleste småbarnsforeldre å benytte seg av, anså jeg det ikke som avgjørende for mine konklusjoner å utelate den. Men det har imidlertid medført at noen land kommer dårligere ut i datasettet og matrisene enn hva som er tilfelle empirisk. Dette gjelder spesielt for Canada, der fødselspermisjonen og foreldrepermisjonen har samme utbetalingslengde og rate, men også Italia, Nederland, Belgia, Portugal, Sverige, og Norge, kommer noe dårligere ut (se appendiks for mer info.).

Det kommer heller ikke frem i mitt datasett at mange land utbetaler et engangsbetrag til de som ikke kvalifiserer til månedlige fødselspenger gjennom opptjeningsystemet. Jeg begrunner også dette med en kombinasjon av at det var vanskelig å finne et godt sammenlikningsgrunnlag, og at de fleste av landene som tilbød slik stønad også hadde innført betalt fødselspermisjon, og derfor ble inkludert der. Danmark og Sverige er de eneste land med en fødselspermisjon som dekker alle statsborgere, det vil si at det ikke er et opptjeningskrav, eller krav om yrkesaktivitet på forhånd, knyttet til denne stønaden. Denne informasjonen faller også ut i mine analyser. Andre forhold det er verdt å opplyse om er at danske myndigheter regner seg selv for å gjennomføre 100 % lønnsdekning, men dette er i følge mine studier ikke helt riktig (se for øvrig appendiks). I Danmark beregnes den utbetalte prosentandelen ut fra

arbeidsledighetstrygdsraten. Det vil si at maksimalt beløp for utbetalingen er det samme som det maksimale beløp for arbeidsledighetstrygden. Dette er i mitt materiale kodet som 100 % dekning med tak (se operasjonell definisjon i appendiks). Norge har i realiteten også et tak på utbetalingene sine, men dette taket er for det første veldig høyt. Det dreier seg om seks ganger grunnbeløpet som i dag er på: 70256 (NAV 2009[web]se referanse i kilder for rådata og statistikk), og for det andre dekker normalt arbeidsgiver inn forskjellen mellom bruttolønn og 6 G. Dermed er dette kodet som 100 % dekning uten tak.

Når det gjelder registreringen av stønad til enslige foreldre, har jeg ikke regnet sosialstønad som en egen stønad, fordi alle land tilbyr dette, og selv om enslige foreldre muligens har noe lettere tilgang til slik stønad enn andre, er dette noe som tilbys i alle de undersøkte land, og til alle statsstatsborgere⁸ som ikke har evne til å forsørge seg selv.

For barnetrygden er det ikke helt korrekt når det fremgår av min datamatrikse at Japan frem til 2006 ikke utbetalte barnetrygd, men denne utbetalingen gjaldt frem til 2002, bare de med barn mellom 0 og 4 år; og fra 2002 til 2004 bare de med barn mellom 0 og 6 år. Det ble ikke vurdert som riktig å si at Japan hadde barnetrygd i 2002, når den i realiteten bare ble utbetalt til familier med barn under 4 år. Særlig med tanke på at de fleste land betaler slik trygd frem til barnet er 16 år. Dermed satt jeg grensen i den teoretiske definisjonen til familier med barn under 12 år, og Japan ble registrert uten barnetrygd frem til 2004.

For sysselsetting blant kvinner er dataen blitt hentet fra OECDs databank, og det er dermed ikke gitt innblikk i datasettet (se referanse i kilder for rådata og statistikk). Det er forøvrig uttalt på OECDs nettside at det er landenes egne definisjoner for sysselsetting som har blitt brukt i det innsamlede datamaterialet. Fordi det ikke er gitt innblikk i kodeboken, kan heller ikke det enkelte lands regler gjengis i appendiks.

⁸ Dette gjelder altså også de som ikke forsørger barn.

3.7 Teoretiske definisjoner

Jeg vil nå presentere mine teoretiske definisjoner.

Fødselspermisjon

Jeg forstår fødselspermisjon som en ubestridt og lovbestemt rett til permisjon fra arbeid i umiddelbar tilknytning til fødsel eller nyervervet adopsjon av et barn. Med umiddelbar menes at permisjonen må begynne enten før forventet fødsel, eller umiddelbart etterpå (SSTW[web]). Permisjoner som begynner senere, men som er knyttet til å være sammen med barna er foreldrepermisjon, ikke fødselspermisjon. Et viktig skille går mellom ubetalt og betalt permisjon fødselspermisjon.

(Se eventuelt operasjonell definisjon i appendiks, dette gjelder også for definisjonene underfor.)

Antall uker fødselspermisjon

Jeg baserer fødselspermisjonslengden på uker, og operasjonaliseringen gjelder de ukene man har lovbestemt rett til permisjon i forbindelse med fødsel eller adopsjon. Foreldrepermisjonen er ikke medberegnet.

Antall uker betalt fødselspermisjon

Jeg forstår dette som den inntektsgivende delen av fødselspermisjonen.

Dekningsgrad for betalt fødselspermisjon

Jeg forstår dekningsgrad som hvor mange prosent av lønnen som dekkes når personer er i fødselspermisjon. Dersom land utviser flere ulike systemer for inntektsberegning, velges alltid det minste i datasettet.⁹

Hvem finansierer fødselspermisjonen

Jeg forstår dette slik: Tre aktører kan være bidragsytere til fødselspermisjonen: staten; arbeidsgiveren; og arbeidstakeren. Det forekommer ofte et blandingsforhold når det gjelder finansieringen av fødselspengene. Under variabelen hvem finansierer gjengis i hovedsak den som betaler mest. Dette gjelder med ett unntak, nemlig der hvor

⁹ Dette, for at ikke enkelte land skal komme urimelig bedre ut enn andre.

arbeidstakeren og arbeidsgiveren betaler nøyaktig det samme inn i fondet. Da nevnes begge disse.

Barnetrygd

Jeg forstår barnetrygd som en månedlig utbetaling til familier med ansvar for barn. Denne betales fra barnets fødselsmåned til og med barnets 12 årsdag.

Skattelette til familier.

Jeg forstår skattelette til familier som en redusering av inntektsskatten betalt via skatteoppgjøret, og denne er betinget av at man forsørger barn.

Stønad til enslige foreldre

Jeg forstår slik stønad som en lovfestet stønad til eneforsørgere, enten utbetalt via barnetrygd eller som en egen overføring.

Total sysselsetting blant kvinner

Dette vil si alle kvinnelige arbeidstakere mellom 15 og 64 år med en eller annen form for ansettelse. Alle former for deltidsarbeid er også inkludert. Det er egne regler for kvinner med personlig selskap så disse er ikke medregnet.

Totale årlige offentlige utgifter i US\$ per innbygger til familier og barn (konstante 2000 priser).

Jeg forstår dette som totale årlige offentlige utgifter i US\$ per innbygger til familier og barn (konstante 2000 priser).

3.8 Statistisk analysemetode

Statistikken som presenteres i kapitel 4 og først i kapittel 6 er beskrivende. I kapittel 4 er det publisert statistikk vedrørende variabler for barne- og familiepolitikk som presenteres (SSTW se referanse i kilder for rådata og statistikk), og i kapittel 6 publisert statistikk vedrørende fertilitets- sysselsettingsrater blant kvinner (OECD og WHO se referanse i kilder for rådata og statistikk). Bivariat og multivariatanalyse presenteres i henholdsvis kapittel fem og seks.

3.8.1 Bivariat analyse

Alle variablene som korreleres er indekser. Det vil si at de er tilnærmet intervallnivå og kontinuerlige. De bivariate sammenhengene mellom avvaregjøreindeksen til Esping-Andersen og mine indekser måles ved hjelp av korrelasjonsanalyse og Pearsons r. Det samme gjelder for fertilitetsrater/ sysselsetting blant kvinner og barne- og familiepolitikk. Pearsons r varierer fra -1 til 1 etter sammenhengens retning og styrke. Fordi variablene som måles er på tilnærmet intervallnivå kan Pearsons r også tolkes substansielt (Christoffersen 2006:56). Ved statistisk uavhengighet mellom avvaregjørevariabelen og de barne- og familiepolitiske variabler vil Pearsons r være 0. Jo nærmere 1 Pearsons r, kommer dess mer lik er politikken for begge dimensjoner. Det vil si at høye verdier på avvaregjøreindeksen medfølger høye verdier på barne- og familieindeksene. Og tilsvarende for middels og lave verdier. Når jeg skal måle sammenhengen mellom velferdsregimer og barne- og familiepolitikk (jf kausalmodell 1) benyttes variansanalyse. Jeg velger denne analysen fordi uavhengigvariabel (velferdsregimevariabelen) er kategorisk, og dermed på nominalnivå. Etakoeffisienten refereres som mål på den bivariate sammenhengen mellom velferdsregimer og indekser. Denne koeffisienten er et godt mål for sammenheng, i dette tilfellet, fordi den er standardisert og varierer bare mellom 0 og 1. Verdier nær 1 indikerer høy korrelasjon. I denne analysen er det barne- og familiepolitikk som er avhengigvariabel.

3.8.2 Multivariat analyse

Multivariat analyse utføres bare i kapittel 6. Metoden som benyttes for å studere de uavhengige variablene (barne- og familiepolitikk og sysselsetting blant kvinner), og fertilitetsrater er sekvensiell regresjon. Denne type analyse benyttes for å se hvorvidt og i hvilken grad en variabel påvirker en annen (Skog 2004:214). Jeg kan utføre en lineær regresjon, fordi alle variablene som inngår i analysen er indekser, og således tilnærmet intervallnivå. At metoden som benyttes er sekvensiell, betyr at de uavhengige variablene som inngår i analysen settes inn etter en bestemt rekkefølge i analysen. Det er teoretiske vurderinger som bestemmer rekkefølgen (Christoffersen 2006:165). I den første analysen er det barne- og familiepolitikk som blir satt inn først, så følger sysselsetting blant kvinner. Det vurderes som mer teoretisk forsvarlig at

barne- og familiepolitikken kan påvirke sysselsetting blant kvinner enn motsatt, derfor føres de inn i modellen i denne rekkefølgen.

3.9 Trusler for mine konklusjoner

Å sammenlikne 18 lands barne- og familiepolitikk, samtidig som jeg har ønsket å inkludere flest mulig av statenes overføringer og tjenester til barn og familier har vært en utfordrende oppgave, spesielt med tanke på data. Når jeg ikke har evnet å finne et ferdig datasett med de land, og de barne- og familiepolitiske variabler jeg ville sammenlikne, måtte det konstrueres et nytt. Truslene mot min oppgave er derfor knyttet til hvorvidt jeg har funnet reliable og valide data; til min registrering av rådata; og problemer med å skulle konstruere et nytt datasett. Jeg har i noen grad lyktes med å få tak i data for alle land fra samme leverandør. Problemet er imidlertid at de samme kriterier for innsamlingen ikke alltid er brukt, slik at det til tider har vært vanskelig å forstå materialet. Noen ganger har heller ikke årstall for det innsamlede data vært det samme for alle land. Dette er imidlertid et vanlig metodisk problem i en komparativ analyse med mange land involvert. Det er vanskelig å finne brukbare datasett, eller data fra samme år for alle undersøkelsesenheter (Knutsen 2007[veiledning]). Når jeg så har skullet registrere mine data, har jeg møtt på problemer uten opplagte løsninger. Jeg har for eksempel måttet vurdere hvordan det er rimelig å definere en fødselspermisjon. Jeg har ikke funnet en definisjon som er brukt for alle de ulike land, og har dermed måttet konstruere en teoretisk definisjon selv. Det samme gjelder for variablene barnetrygd, og skattelette til småbarnsfamilier. Noen land har barnetrygd, andre hjelper i stedet i form av utbetaling gjennom reduksjon av inntektskatten. Er det rimelig å hevde at det ene er barnetrygd og det andre ikke? Til syvende og sist har det dreiet seg om skjønnsmessige vurderinger. I all konstruksjon av kvantitative data fattes beslutninger rundt data for å gjøre dem mest mulig sammenliknbare. Dette fører igjen til tap av informasjon. Validiteten kan dermed diskuteres nærmere.

3.10 Avslutning

Jeg har i dette kapitlet forsøkt å redegjøre for valg av data, operasjonalisering og metode. I kapittel 4 skal mine empiriske funn fremlegges, etterfulgt av analyser i kapittel 5 og 6. Det er lagt vekt på å begrunne skjønnsmessige vurderinger vedrørende data og metode i dette kapitlet, for å gi leseren best mulig grunnlag for å ta stilling til presentasjon og analyse.

KAPITTEL 4 Barne- og familiepolitikk

4.1 Innledning

I dette kapittelet skal jeg legge frem mine empiriske funn, og jeg vil forsøke å svare på problemstilling 1:

Er det kryssnasjonale forskjeller i velferdspolitikken overfor barn og familier.

Jeg har samlet inn publisert statistikk, og jeg presenterer resultatene i tabeller der statene er rangert fra høyest til lavest verdi for tidsrommet 2002-2007. For variabler med numeriske verdier rapporterer jeg statenes gjennomsnittsverdi for perioden. Der verdiene er beskrivende, gir det ikke mening å snakke om et gjennomsnitt, derfor gjengir jeg isteden landets siste verdi i tabellen. For variablene med gjennomsnittsverdi er det bare noen få land som har gjennomgått endringer fra 2002 til 2007, og endringene vil bli kommentert i fotnoter.

4.2 Variasjoner i lands fødselspermisjon

I datamaterialet ser jeg at det er seks forskjeller blant de landene jeg har valgt når det gjelder hvordan fødselspermisjonen er gjennomført: Den eksisterer ikke; den er ubetalt; den er betalt; der er forskjell med henhold til hvem som finansierer den; og forskjell på lønnsberegningen. Det er bare USA som ikke tilbyr noen form for lovbestemt fødselspermisjon, og det er bare i Australia at den er ubetalt, men der har den en varighet på 52 uker. Fordi bare ett av landene er helt uten fødselspermisjon, og bare ett annet har ubetalt fødselspermisjon, er det ikke nødvendig å presentere resultatet i tabellform. I tabell 4.1 rapporteres i stedet hvor mange betalte permisjonsuker som tilbys i de enkelte land (se neste side). Som vi ser av tabellen er det USA, Australia og New Zealand som har færrest betalte permisjonsuker. Sverige og Norge skiller seg klart ut fra de øvrige land, med henholdsvis 27 og 15 flere uker enn det land som skårer tredje høyest - nemlig Storbritannia. Spranget mellom landene er stort når variasjonen går fra null betalte uker i USA og Australia, til 55 betalte uker i Sverige.

Tabell 4.1 Antall uker betalt fødselspermisjon i gjennomsnitt 2002-2007

Land	Betalte permisjons uker	Land	Betalte permisjons uker
Sverige	55	Frankrike	16
Norge	42,3	Østerrike	16
Storbritannia	27,7	Canada	15
Italia	20	Belgia	15
Danmark	20	Tyskland	14
Finland	18	Japan	14
Spania	16	New Zealand	12
Nederland	16	USA	0
Portugal	16	Australia	0

Kilde: Social Security Online-The official Web site of the Social Security administration

<http://www.ssa.gov/policy/docs/prodesc/ssptw/2006-2007/europe/index.html>, og Social Security Around the World Online- The official Web site of International Social Security Association: <http://www-ssw.issa.int/sswen/lpext.dll?&f=templates&fn=main-hit-h.htm&2.0>

For å vurdere kvaliteten på fødselspermisjonen, er det nødvendig å se på erstatningsraten for lønn i permisjonstiden (se tabell 4.2 nedenfor). Det kan tenkes at land med mange uker fødselspermisjon kompenserer med lav eller ingen lønnsdekning i perioden. Dette er tilfellet for Australia som tilbyr 52 uker lovbestemt permisjon uten lønnskompensasjon. Den mest opplagte forskjellen blant landenes utforming av dekningsgraden er knyttet til hvor mye av den yrkesaktives lønn som blir dekket under permisjonstiden. Noen land, som Norge, Spania og Østerrike, dekker 100 % av lønnen i permisjonstiden, mens andre land dekker en del av lønnen, som for eksempel Canada med 55 %. Utrekningsmetodene for dekningsgraden representerer en mer skjult forskjell. Noen land dekker 100 % av lønnen, men har innført et maksimumsbeløp for utbetalingen, og dekker ikke inn mer enn dette beløpet. Dette gjelder Storbritannia, New Zealand, Nederland, Frankrike og Danmark. Finland, Tyskland, Belgia, Italia, Sverige, Spania, Østerrike og Norge dekker en prosentdel av lønnen, men har ikke innført et øvre tak for erstatningsraten. Japan og Portugal dekker i stedet en prosentdel av gjennomsnittslønnen i permisjonstiden, mens Canada kombinerer lønnstaket med et behovsprøvd tillegg.

Tabell 4.2 Lønnsdekning i tiden for fødselspermisjon 2002-2007

Erstatningsrate uten tak		Erstatningsrate med tak og behovsprøvd tillegg		Erstatningsrate med tak		Erstatningsrate som prosent av gjennomsnittsinntekt	
Spania	100 %	Canada	55 %	New Zealand	100 %	Portugal	100 %
Østerrike	100 %			Nederland	100 %	Japan	60 %
Norge	100 %			Frankrike	100 %		
Italia	80 %			Danmark	100 %		
Sverige	80 %			Storbritannia	90 %		
Belgia	75 %						
Tyskland	70 %						
Finland	66 %						

* Tall fra USA og Australia presenteres ikke i tabellen, henholdsvis fordi de ikke har lovbestemt permisjon eller ikke har lønnskompensasjon under permisjonstiden

Kilder: Social Security Online-The official Web site of the Social Security administration

<http://www.ssa.gov/policy/docs/prodesc/ssptw/2006-2007/europe/index.html>, og Social Security Around the World Online- The official Web site of International Social Security Association: <http://www-ssw.issa.int/sswen/lpext.dll?&f=templates&fn=main-hit-h.htm&2.0>

Vi ser i tabell 4.2 at alle land med lovbestemt betalt permisjon har relativt høy lønnsdekning. Det er Canada, Japan og Finland som har laveste skåre, men det er særlig Canada som skårer lavt når man tar i betraktning utregningsreglene. Det er muligens derfor Canada har innført et behovsprøvd tillegg. Det bør også nevnes at Australia og USA, ved fravær av betalt fødselspermisjon, i virkeligheten skårer lavere enn Canada. Finland har lav dekningsgrad, men til gjengjeld har ikke Finland innført noen maksimumsgrense for hvor mye av lønnen som blir dekket.

Den siste dimensjonen av fødselspermisjonsvariabelen gjelder hvem som har ansvaret for å finansiere fødselspermisjonen. Kangas og Rostgaard utførte i 2007 en sammenliknende undersøkelse av syv lands barne- og familiepolitikk. De vurderte fødselspermisjonen ved å se på sosialbudsjettet (Kangas og Rostgaard 2007:245). Å bare vurdere de statlige utgiftene medførte at Storbritannia fikk meget lav skåre på variabelen, for der er det arbeidsgiver som erstatter hoveddelen av lønnen i permisjonstiden. Dette synes ikke på sosialbudsjettet. Lave statlige utgifter er dermed ikke det samme som å ha lav erstatningsrate i permisjonstiden. Når vi skal sammenlikne land, er det dermed også viktig å se på hvem som finansierer fødselspermisjonen.

Tabell 4.3 Hvem finansierer i hovedsak fødselspermisjonen 2002-2007

Land	Finansielt ansvar	Land	Finansielt Ansvar
Finland	Staten	Spania	Arbeidsgiver
Danmark	Staten	Italia	Arbeidsgiver
Norge	Staten	Tyskland	Arbeidsgiver
Sverige	Staten	Storbritannia	Arbeidsgiver
New Zealand	Staten	Portugal	Arbeidsgiver Arbeidstaker
Japan	Staten	Belgia	Arbeidsgiver Arbeidstaker
Østerrike	Staten	Nederland	Arbeidsgiver Arbeidstaker
Frankrike	Arbeidsgiver	Canada	Arbeidsgiver Arbeidstaker

* ¹ Tall fra USA og Australia presenteres ikke i tabellen, henholdsvis fordi de ikke har noen fødselspermisjon å finansiere.

Kilde: Social Security Online-The official Web site of the Social Security administration <http://www.ssa.gov/policy/docs/progdsc/ssptw/> og

Social Security Around the World Online- The official Web site of International Social Security Association: [http://www-](http://www-ssw.issa.int/sswen/lpext.dll?&f=templates&fn=main-hit-h.htm&2.0)

[ssw.issa.int/sswen/lpext.dll?&f=templates&fn=main-hit-h.htm&2.0](http://www-ssw.issa.int/sswen/lpext.dll?&f=templates&fn=main-hit-h.htm&2.0)

Det er tre aktører som er ansvarlig for dette i omtrent samtlige land: Staten, arbeidsgiver og arbeidstaker, men fordelingen dem i mellom er svært forskjellig. Permisjonen finansieres gjennom månedlige innbetalinger til en pensjonsforsikring. Beløpet som innbetales tilsvarende som regel en prosentsats av arbeidstakerens lønn. De forskjellene som finnes blant land, dreier seg i hovedsak om hvem av de tre aktørene som betaler mest. I tabell 4.3 er landene rangert etter hvor mye av innbetalingene som overlates til andre aktører enn staten, fra staten betaler mest til staten betaler minst. Den teoretiske dekningen for denne rangeringen finnes i Esping-Andersens velferdsregimer (E.A 1999:51-52). I velferdsregimeteorien forekommer de-familialisme når staten forsøker å redusere individets avhengighet av familien (E.A 1999:52). Avvaregjøring forekommer når staten forsøker å frigjøre individet fra markedet (E.A 1990:21-22), og lav stratifisering forekommer når staten forsøker å frigjøre individet fra klassetilhørighet (E.A 1990:57). Det er følgelig grunn til å anta at individet frigjøres mest der staten betaler mest, middels der arbeidsgiver betaler, og minst der individet selv må bidra i betydelig grad. På tross av at de ikke er presentert i tabellen, er det USA og Australia som får lavest skåre i datamaterialet, nettopp fordi de ikke har noen fødselspermisjon. Av tabell 4.3 ser vi at arbeidsgiver og arbeidstaker bidrar med like innbetalinger i fire land. Det er Canada, Nederland, Belgia og Portugal. I Storbritannia, Tyskland, Spania og Frankrike betales hoveddelen av

innbetalingene av arbeidsgiver. I de resterende land er det staten som bidrar med mest. Det er nå formålstjenlig å vurdere et samlet mål for fødselspermisjonen.

4.3 Samlede bemerkninger til fødselspermisjonen

Å vurdere hele fødselspermisjonsvariabelen gjøres best ved å konstruere en ny variabel i form av en formativ indeks. Dette sikrer også begrepsvaliditeten til variabelen. At indikatorene har substansiell relevans for begrepet fødselspermisjon, virker umiddelbart valid (Christoffersen 2006:249). Variablene tildeles verdiene 0-3, og høye verdier tilsvarer flest permisjonsuker, høyest dekningsgrad og at det er staten som finansierer permisjonen. Med tre indikatorer som inngår i indeksen varierer indeksen fra 0-9. De tre indikatorene er: Antall betalte fødselspermisjonsuker i gjennomsnitt 2002- 2007; dekningsgrad for betalt fødselspermisjon i gjennomsnitt 2002-2007; hvem finansierer hovedsakelig fødselspermisjonen 2002-2007¹⁰. Vi ser at Sverige i en samlet vurdering av hele fødselspermisjonen innehar høyeste skåre, tett fulgt av Norge (se tabell 4.4 neste side). Østerrike skårer tredje høyest, med Finland, Italia og Spania like etter. Portugal og Japan skårer også høyere enn middels, mens Danmark, Tyskland, Frankrike, New Zealand, Belgia og Storbritannia skårer litt under middels. Lavest på indeksen befinner USA og Australia seg, med null som samlet verdi. Canada skårer også lavt med sine 2 poeng.

¹⁰ Når det gjelder variabelen antall fødselspermisjonsuker, tildeles 0-14 uker verdien 0, 15-29 uker får verdien 1, 30-44 uker får verdien 2 og 45-59 uker får verdien 3. For fødselspermisjonens dekningsgrad får land med 50% til 75% dekningsgrad med tak verdien 0; fra og med 76% til og med 100% med tak verdien 1; fra og med 51% tom 75% uten tak får verdien 2; og fra og med 76% til og med 100% uten tak får verdien 3. For variabelen hvem finansierer i hovedsak fødselspermisjonen, får verdien fødselspermisjon eksisterer ikke verdien 0; arbeidsgiver og arbeidstaker bidrar likt 1; arbeidsgiver alene får verdien 2; og staten får verdien 3; slik inkluderes også USA og Australia i materialet.

Tabell 4.4 Indeks for fødselspermisjonen 2002-2007 samlet

Land	Betalte permisjons uker	Erstatnings rate	Finansielt ansvar	Fødselsperm. Samlet
Sverige	3	3	3	9
Norge	2	3	3	8
Østerrike	1	3	3	7
Finland	1	2	3	6
Italia	1	3	2	6
Spania	1	3	2	6
Portugal	1	3	1	5
Japan	0	2	3	5
Danmark	1	1	3	5
Tyskland	0	2	2	4
Frankrike	1	1	2	4
New Zealand	0	1	3	4
Belgia	1	2	1	4
Storbritannia	1	1	2	4
Nederland	1	1	1	3
Canada	1	0	1	2
USA	0	0	0	0
Australia	0	0	0	0
Total N	18	18	18	18

Kilde: Social Security Online-The official Web site of the Social Security administration <http://www.ssa.gov/policy/docs/prodesc/ssptw/> og Social Security Around the World Online- The official Web site of International Social Security Association: <http://www-ssw.issa.int/sswen/lpext.dll?&f=templates&fn=main-hit-h.htm&2.0>

4.4 Barnetrygd

Det er i hovedsak to forskjeller når det gjelder de undersøkte lands utforming av barnetrygden. Den ene dreier seg om hvilke statsstatsborgere som kvalifiserer til trygden, mens den andre dreier seg om hvem som har ansvaret for å finansiere den. For å gjengi landenes skåre på denne variabelen har jeg lånt velferdsstatsbegrepene til Esping- Andersen (1990:26-29). Verdiene er således: ingen barnetrygd, residual barnetrygd, korporativ barnetrygd og universal barnetrygd (se tabell 4.5 nedenfor). Den formen for barnetrygd som utbetales statsstatsborgere med barn under 12 år tolker jeg som universal. Den formen for barnetrygd som utbetales yrkesaktive statsstatsborgere med barn under 12 år tolker jeg som korporativ. Den formen for barnetrygd som utbetales statsborgere med barn under 12 år med inntekt under et visst beløp tolker jeg som residual. Den formen for barnetrygd som betales yrkesaktive statsborgere med barn under 12 år, men som også må tjene under et minimumsbeløp

for å kvalifisere, tolker jeg som korporativ-residual. Denne er den absolutt minst omfattende barnetrygden, da den krever både yrkesaktivitet og inntekt under minimumsbeløpet. Til sist tolker jeg formen for barnetrygd som korporativ, residual, når den gis både arbeidstakere med barn under 12 år, og til de som har behov. Denne trygden er mer omfattende enn den rent korporative, og rent residuale formen, fordi den sikrer alle som er arbeidstakere, i tillegg til dem med lavest inntekt. Alle de korporative formene finansieres av arbeidsgiver, og alle de øvrige av staten. Der det forekommer en blandingsform, betaler arbeidsgiver den korporative delen, mens staten betaler den behovsprøvde delen. Landene er rangert etter hvor omfattende overføringene er, fra mest til minst.

I tabell 4.5 ser vi at USA, Canada og Australia ikke har barnetrygd. Vi ser også at flertallet av land enten tilbyr den rent residuale formen, eller den rent universale formen. I Japan ble den residuale formen innført i 2006, og det er altså bare statsborgere som tjener under et minimumsbeløp som har rett til slik trygd.

Tabell 4.5 Barnetrygd 2002-2007

Land	Barnetrygdens form	Land	Barnetrygdens form
Finland	Universal	Japan	Residual***
Danmark	Universal	Frankrike	Residual
Norge	Universal	Portugal	Residual**
Sverige	Universal	Spania	Residual*
Østerrike	Universal	New Zealand	Residual
Storbritannia	Universal	Italia	Korporativ-residual
Tyskland	Universal	Australia	Ingen
Nederland	Universal	Canada	Ingen
Belgia	Korporativ,residual	USA	Ingen

* Spania endret til residual i 2004; før dette var trygden korporativ-residual

** Portugal endret fra korporativ til residual i 2004.

***Japan innførte barnetrygd i 2006, før det hadde ikke Japan slik trygd.

Kilde: Social Security Online-The official Web site of the Social Security administration <http://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/> og Social Security Around the World Online- The official Web site of International Social Security Association: <http://www-ssw.issa.int/sswen/lpext.dll?&f=templates&fn=main-hit-h.htm&2.0>

I Italia finner vi den av blandingsformene som jeg kalte korporativ-residual, og det er bare statsborgere som er yrkesaktive, men ikke tjener mer enn et minstebeløp, som har rett til utbetalingen. Belgia er det andre landet som tilbyr en blandingsform, nemlig korporativ, residual, som betyr at både alle yrkesaktive statsborgere, og de med behov har rett til trygden. Storbritannia, Nederland, Tyskland, Østerrike, Sverige, Norge, Danmark og Finland har den universale formen for barnetrygd. Det vil si at alle med barn under 12 år automatisk får denne utbetalingen. I de fleste land er det staten som betaler barnetrygden fordi staten besørger både den universale og den rent residuale trygden. Det er bare i Italia at arbeidsgiver finansierer hele trygden. Portugal hadde også den arbeidsgiverfinansierte trygden tidligere, men gikk bort fra det i 2004.

4.5 Skattelette til barnefamilier

I det innsamlede datamaterialet ser jeg at den eneste forskjellen mellom de utvalgte land på variabelen skattelette, er skillet mellom de som har innført skattelette og de som ikke har det. Alle land som tilbyr slik støtte har imidlertid gjort den behovsprøvd. Landene rangeres fra de som tilbyr skattelette, til de som ikke tilbyr det. I tabell 4.6 ser vi at det bare er USA, Canada, Australia, New Zealand og Storbritannia som har innført et slikt tilbud. De to sistnevnte er forøvrig de eneste to land som både utbetaler behovsprøvd skattelette og barnetrygd.

Tabell 4.6 Skattelette til barnefamilier 2002-2007

Land	Skattelette	Land	Skattelette
Storbritannia	Behovsprøvd	Japan	Nei
Australia	Behovsprøvd	Østerrike	Nei
New Zealand	Behovsprøvd	Frankrike	Nei
Canada	Behovsprøvd	Portugal	Nei
USA	Behovsprøvd	Belgia	Nei
Finland	Nei	Nederland	Nei
Danmark	Nei	Spania	Nei
Norge	Nei	Italia	Nei
Sverige	Nei	Tyskland	Nei

Kilde: Social Security Online-The official Web site of the Social Security administration <http://www.ssa.gov/policy/docs/progdsc/ssptw/> og Social Security Around the World Online: <http://www-ssw.issa.int/sswen/lpext.dll?&f=templates&fn=main-hit-h.htm&2.0>

Tabell 4.7 Stønad til enslige forsørgere

Land	Stønad	Land	Stønad
Norge	Egen stønad	Belgia	Nei
Frankrike	Egen stønad	Nederland	Nei
New Zealand	Egen stønad	Spania	Nei
Finland	Tillegg i barnetrygd	Italia	Nei
Danmark	Tillegg i barnetrygd	Tyskland	Nei
Sverige	Tillegg i barnetrygd	Storbritannia	Nei
Japan	Nei	Australia	Nei
Østerrike	Nei	Canada	Nei
Portugal	Nei	USA	Nei

Kilde: Social Security Online-The official Web site of the Social Security administration <http://www.ssa.gov/policy/docs/progdsc/ssptw/> og Social Security Around the World Online- The official Web site of International Social Security Association: <http://www-ssw.issa.int/sswen/lpext.dll?&f=templates&fn=main-hit-h.htm&2.0>

4.6 Stønad til enslige forsørgere

Det er i hovedsak to forskjeller mellom hvordan land har utformet stønaden til enslige forsørgere. Enten får enslige forsørgere en egen utbetaling hver måned, eller så får de et tillegg i barnetrygden. I tabell 4.7 (ovenfor) er statene rangert etter hvor mye som utbetales, fra mest til minst. De som betaler et tillegg i barnetrygden har lavere utbetalinger enn de som har en egen utbetaling. De fleste land har ikke innført økonomisk hjelp til enslige forsørgere. De nordiske land er nesten alene om å tilby slik stønad, men av dem er det bare Norge som tilbyr en egen stønad til enslige forsørgere. Slik stønad gis også i Frankrike og New Zealand.

4.7 Kontantoverføringer til barn og familier

Det er nå hensiktsmessig å vurdere de tre formene for kontantoverføring samlet. For dette formål konstruerer jeg igjen en formativ indeks. De tre indikatorene som inngår i indeksen denne gangen er: Barnetrygdens form; skattelette; og stønad til enslige forsørgere; alle i perioden 2002-2007. Variablene tildeles verdiene 0-3, og høye verdier tilsvarer universal barnetrygd; skattelette; og egen stønad til enslige

forsørgere¹¹. I tabell 4.8 (nedenfor) ser vi at det er New Zealand som samlet sett skårer høyest på kontantoverføringer. Landet er alene om å tilby alle tre overføringer, men det får likevel ikke full skåre på indeksen fordi barnetrygden er residual. Norge får full skåre på både barnetrygdvariabelen og stønad til enslige forsørgere, men idet Norge ikke tilbyr skattelette blir resultatet seks sammenlagt. Det skarpeste skillet går mellom de land som tilbyr to eller flere overføringer, og de land som tilbyr en eller ingen.

Tabell 4.8 Indeks for kontantoverføringer til barnefamilier 2002-2007 samlet

Land	Barnetrygdens form	Skattelette	Stønad til enslige forsørgere	Indeks for samlet kontant overføring
New Zealand	1	3	3	7
Norge	3	0	3	6
Storbritannia	3	3	0	6
Finland	3	0	1	4
Sverige	3	0	1	4
Danmark	3	0	1	4
Frankrike	1	0	3	4
USA	0	3	0	3
Australia	0	3	0	3
Tyskland	3	0	0	3
Østerrike	3	0	0	3
Nederland	3	0	0	3
Canada	0	3	0	3
Belgia	2	0	0	2
Japan	1	0	0	1
Portugal	1	0	0	1
Spania	1	0	0	1
Italia	0	0	0	0
Total N	18	18	18	18

Kilde: Social Security Online-The official Web site of the Social Security administration

<http://www.ssa.gov/policy/docs/prodesc/ssptw/2006-2007/europe/index.html>, og Social Security Around the World Online- The official Web site of International Social Security Association: <http://www.ssw.issa.int/sswen/lpext.dll?&f=templates&fn=main-hit-h.htm&2.0>

¹¹ Variabelen barnetrygd: Ingen barnetrygd og korporativ-residual barnetrygd får verdien 0; residual barnetrygd får verdien 1; korporativ,residual får verdien 2; og universal barnetrygd får verdien 3. Variabelen skattelette: ingen skattelette får verdien 0; og behovsprøvd skattelette får verdien 3. Variabelen stønad til enslige forsørgere: ingen stønad får verdien 0; tillegg i barnetrygd får verdien 1; mens egen stønad får verdien 3.

4.8 Offentlige utgifter til familier og barn per innbygger i US\$ (konstante 2000 priser)

Esping-Andersen poengterer at økonomiske variabler i seg selv ikke er gode nok mål for hvor omfattende velferdsstater er (E.A 1990:3). Dette er ikke det samme som at økonomiske variabler er et uvesentlig mål for velferdsstatsforskning, men heller at dette målet også bør suppleres av andre mål. De totale årlige offentlige utgifter til familier og barn sier noe om hvor høy prioritet det barne- og familiepolitiske velferdsområdet har blant statene, og som vi ser ut av tabell 4.9 (nedenfor) er det også store variasjoner blant land, på denne variabelen. Norge plasserer seg øverst i tabellen. Landet har 937,4 US \$ høyere utgifter per innbygger, til barn og familier, enn Japan, som er landet med de laveste totale offentlige utgifter til barn og familier. Vi ser ut fra tabellen at det ikke er så stort sprik mellom landene som etterfølger hverandre direkte, for eksempel er det mellom Norge og Danmark en forskjell på 179,25 US \$, og mellom Portugal og Japan er forskjellen 31,5 US \$. Danmark og Sverige plasserer seg nært Norge, alle med totale offentlige utgifter til familier og barn på omkring 1000 \$ per innbygger. Disse er etterfulgt av Australia, Storbritannia og Finland. Nederst i tabellen befinner altså Japan seg, sammen med Spania, USA, og Portugal, alle har i overkant av 200 US \$ i utgifter per innbygger totalt til familier og barn.

Tabell 4.9 Offentlige utgifter til familier og barn.

Land	Offentlige utgifter(1)	Land	Offentlige utgifter(1)
Norge	1140,4	New Zealand	582,2
Danmark	961,5	Tyskland	523,9
Sverige	932,4	Nederland	486,9
Australia	875,2	Italia	330,6
Storbritannia	860,5	Canada	306,0
Østerrike	857,9	Spania	240,1
Finland	808,2	USA	236,3
Frankrike	780,2	Portugal	234,5
Belgia	751,6	Japan	203
1. Totale årlige offentlige utgifter til familier og barn per innbygger i US \$ (konstante 2000 priser)			

Kilde: http://stats.oecd.org/wbos/Index.aspx?datasetcode=SOCX_AGG

4.9 Tjenesteaspektet ved barne- og familiepolitikken

Tjenesteaspektet ved barne- og familiepolitikk dreier seg om omsorgsavlastning. Omsorgsavlastning er viktig for barnefamilier fordi det frigjør individet fra omsorgsoppgaver og muliggjør et yrkesaktivt liv for foreldrene (E.A: 1999: 51-52). Mine to omsorgsavlastningsvariabler er barnehagedekning 0-2 år, og barnehagedekning 3-5 år. Institusjoner for eldre og antall timer hjemmehjelp kunne også med hell vært inkludert, men av mangel på sammenliknbare data måtte det utelates.

4.9.1 Barnehagedekning 0-2 år

Den forskjellen som finnes blant statene når det gjelder barnehagedekning omhandler i hvilken grad land satser på barnehageplasser i sin velferdspolitik. Jeg har bare funnet sammenliknbare data for tidsrommet 2004-2005. Det eneste landet som er representert med tall fra et annet år er Canada. Alternativt kunne Canada vært representert med tall for barnehagedekning fra 0-6 år for 2004-2005, men da barnehagedekningen generelt er høyere for alle land jo eldre barna blir (se tabell 4.8 nedenfor), mener jeg at tallene fra 2001 gir et mer korrekt bilde. Landene er rangert fra best til dårligst barnehagedekning i prosent. Det er bare heltidstilbudet til offentlig finansierte barnehager som er tatt med. Familiebarnehager med delvis offentlig finansiering er ikke undersøkt. Det er heller ikke private barnehager eller en privat form for barnepass. Dette skyldes i hovedsak mangel på data, men kan også forsvares ved at det er de offentlige barnehagene som har størst krav til både pedagogisk opplæring og antall barn per ansatt (Knutsen 2007 [veiledning]). Jeg kan forsvare det ytterligere ved at det er staters velferdspolitik overfor familier og barn jeg sammenlikner, og da er det også mest hensiktsmessig å se på de statlige ordningene. En negativ følge av å bare se på offentlig finansierte heltidsbarnehagene er at land med en stor privat sektor for omsorgsavlastning kommer dårligere ut i mitt datamateriale enn hva som er tilfelle empirisk. Det gjelder f.eks i Sverige og Norge, der offentlig finansierte familiebarnehager dekker en stor del av omsorgsbehovet (Knutsen 2007[veiledning]). I USA er det særlig private alternativ som benyttes, dermed kommer også USA dårligere ut (E.A 1999:57). Vi ser i tabell 4.10 (nedenfor) at det er relativt stor forskjell

Tabell 4.10 Barnehagedekning 0-2 år i 2004-2005.

Land	Barnehage dekning 0-2 år	Land	Barnehage dekning 0-2 år
Danmark	61,7 %	Australia	29,0 %
Norge	48,0 %	Storbritannia	25,8 %
Sverige	39,5 %	Portugal	23,5 %
Belgia	38,5 %	Spania	20,7 %
Finland	35,0 %	Canada	19,0%*
New Zealand	32,1 %	Japan	15,2 %
Frankrike	32,0 %	Tyskland	8,6 %
USA	29,5 %	Italia	7,5 %
Nederland	29,5 %	Østerrike	4,1 %

* Tall fra 2001

Kilde: OECD family database: http://www.oecd.org/document/34/0,3343,en_2649_34819_1941794_1_1_1_1,00.html

på statenes satsing på barnehageplasser til de yngste. Østerrike har den laveste barnehagedekning for 0-2 åringer, men Italia og Tyskland skårer også lavt. Danmark har høyeste skåre som det eneste landet med mer enn 50 % barnehagedekning for 0-2 åringer. Norge og Sverige har også relativt høy skåre, og det må også tas i betraktning at gjennomsnittet trekkes ned av lang betalt fødselspermisjon.

4.9.2 Barnehagedekning 3-6 år

Også for barnehagedekning 3-6 år dreier forskjellene i stor grad seg om hvorvidt slik dekning er et satsingsområde. Alle de undersøkte enhetene har forøvrig høyere dekning på dette alderstrinnet enn for 0-2 åringer. Det finnes lite sammenliknbare data også på denne variabelen (Se Kap 3 for mer nøyaktig informasjon). Jeg fant data bare for hver enkelt alderskohort, og har derfor blitt nødt til å ta et gjennomsnitt av antall 3-4- og 5- åringer med barnehageplass. Dette gjør at tallene i tabell 4.11 (nedenfor) ikke er helt presise. Jeg har dobbeltsjekket med en graf for barnehagedekning blant 3-6 åringer laget av OECD, og mine beregninger ser ut til å treffe ganske bra (se referanse i kilder for rådata og statistikk). Jeg fant heller ikke data for hele perioden 2002-2007, og det er dermed bare situasjonen i 2004 som presenteres i tabell 4.10 (nedenfor).

Tabell 4.11 Barnehagedekning 3-5 år i 2004

Land	Barnehage dekning 3-5 år	Land	Barnehage dekning 3-5 år
Canada	Missing	Norge	85,1 %
Frankrike	100,0 %	Tyskland	80,2 %
Belgia	99,6 %	Storbritannia	80,1 %
Italia	99,6 %	Portugal	78,0 %
Spania	98,6 %	Østerrike	73,7 %
New Zealand	92,4 %	Australia	70,2 %
Danmark	89,7 %	Nederland	68,0 %
Sverige	86,6 %	USA	61,0 %
Japan	86,4 %	Finland	46,1 %

Kilde: OECDs family data base: http://www.oecd.org/document/56/0,3343,en_2649_34819_1941752_1_1_1_1,00.html

Som det fremgår av tabellen skårer omtrent samtlige land høyt på denne variabelen, men det er Frankrike, Italia, Belgia og Spania som kommer best ut. Italia og Spania kan sies å satse betydelig mer på omsorgsavlastning for de eldre barna enn for de yngre barna. New Zealand skårer også høyt. Ingen av landene skårer svært lavt, og det er bare Finland som har lavere enn 50 % barnehagedekning blant 3 til 5- åringer.

4.10 Et samlet mål på barne- og familiepolitikk

For å vurdere forskjellene blant lands samlede barne- og familiepolitikk, konstruerer jeg en ny indeks. Gjennom en slik indeks kan landenes kombinerte skåre sammenliknes. Indikatorenes relevans for begrepet barne- og familiepolitikk virker umiddelbart valid (Christoffersen 2006:249). Indeksen vil bestå av de åtte indikatorene som er gjennomgått ovenfor: Antall betalte fødselspermisjonsuker 2002-2007; dekningsgrad for betalt fødselspermisjon i gjennomsnitt 2002-2007; hvem finansierer hovedsakelig fødselspermisjonen 2002-2007; barnetrygd; skattelette til barnefamilier; stønad til enslige forsørgere; totale offentlige utgifter til familier og barn per innbygger i US\$(konstante 2000 priser); barnehagedekning 0-2 år 2004; og barnehagedekning 3-5 år 2004. Indeksen er konstruert slik at høye verdier tilsvarer mest mulig av den egenskap de skal representere.

Variablene tildeles verdier fra 0 - 3¹². Med ni variabler vil det si at indeksen varierer mellom 0 og 27. Vi ser i tabell 4.12 (nedenfor) at Norge og Sverige får høyest skåre, men også Danmark, New Zealand og til en viss grad Storbritannia skårer høyt. De kontinentaleuropeiske land skårer middels, mens USA, Canada og Australia skårer lavest. USA har den absolutt laveste skåren på indeksen. Landet har generelt tatt i bruk få velferdspolitiske tiltak overfor barn og familier. Det har ikke lovbestemt fødselspermisjon, ikke barnetrygd og ikke stønad til enslige forsørgere. Det området USA har satset på i noen grad er barnehagedekning, men de skårer heller ikke høyt på denne variabelen. I tillegg tilbyr de behovsprøvd skattelette til barnefamilier. Australia befinner seg ikke langt foran. Den eneste forskjellen er at Australia har innført ubetalt fødselspermisjon. Canada skårer litt høyere enn USA og Australia ettersom deres fødselspermisjon er betalt, selv om arbeidstakeren også må bidra selv. Det fremgår tydelig av datamaterialet og indeksen at det er kryssnasjonale statistiske variasjoner i velferdspolitikken overfor familier og barn. Det betyr også at jeg kan verifisere hypotese 1 som anførte en forventning om nettopp dette.

¹²For antall fødselspermisjonsuker får 0-14 uker verdien 0; 15-29 uker får verdien 1; 30-44 uker får verdien 2; og 45-59 uker får verdien 3. For fødselspermisjonens dekningsgrad får fra og med 50% til og med 75% med tak verdien 0; fra og med 76% til og med 100% med tak får verdien 1; fra og med 51% til og med 75% uten tak får verdien 2; og fra og med 76% til og med 100% uten tak får verdien 3. For variabelen hvem finansierer i hovedsak fødselspermisjonen får ingen fødselspermisjon verdien 0; arbeidsgiver og arbeidstaker bidrar likt verdien 1; arbeidsgiver alene verdien 2; og staten verdien 3. For variabelen barnetrygd får ingen barnetrygd og korporativ-residual verdien 0 (At disse to verdier slås sammen kan forsvares substansielt fordi det i realiteten er veldig få som får utbetalt den korporativt-residuale formen for barnetrygd.) Den eksisterer for det første bare i Italia (se tabell 4.4 overfor), i tillegg til at det bare er de med jobb og veldig lav inntekt som kvalifiserer.); residual barnetrygd får verdien 1; korporativ, residual barnetrygd får verdien 2; og universal barnetrygd får verdien 3. Den teoretiske begrunnelsen er gitt under punkt 4.3. For variabelen skattelette til barnefamilier får –nei verdien 0; og ja verdien 3. For variabelen stønad til enslige forsørgere får nei verdien 0; tillegg i barnetrygd får verdien 1; og egen stønad får verdien 3. For variabelen barnehagedekning 0-2 år får -0% dekning - 16,4 % dekning verdien 0; 16,5% dekning - 33,0% dekning får verdien 1; 33,1% dekning - 49,4% dekning får verdien 2; og 49,5% dekning - 66% dekning får verdien 3. For variabelen barnehagedekning 3-5 år får 40,0% dekning - 54,9% dekning verdien 0; 55,0% dekning - 69,9% dekning verdien 1; 70,0% dekning - 84,9% dekning verdien 2; og 85,0 % dekning - 100% dekning verdien 3.

Tabell 4.12 Barne- og familiepolitikk

Land	Antall betalte fødselsperm uker	Dekningsgrad fødselsperm	Hvem finans fødselsperm	Barne-trygdens form	Skattelette til barnefamilier	Stønad til enslige forsørgere	Barne-hage dekning 0-2 år	Barne-hage dekning 3-5 år	Totale offentlige utgifter i US\$ per innbygger(kons 2000 priser)	Samlet barne- og familie politikk
Norge	2	3	3	3	0	3	2	3	3	22
Sverige	3	3	3	3	0	1	2	3	3	21
Danmark	1	1	3	3	0	1	3	3	3	18
New Zealand	0	1	3	1	3	3	1	3	1	16
Storbritannia	1	1	2	3	3	0	1	2	2	15
Finland	1	2	3	3	0	1	2	0	2	14
Østerrike	1	3	3	3	0	0	0	2	2	14
Frankrike	1	1	2	1	0	3	1	3	2	14
Belgia	1	2	1	2	0	0	2	3	2	13
Spania	1	3	2	1	0	0	1	3	0	11
Tyskland	0	2	2	3	0	0	0	2	1	10
Japan	0	2	3	1	0	0	0	3	0	9
Italia	1	3	2	0	0	0	0	3	0	9
Portugal	1	3	1	1	0	0	1	2	0	9
Nederland	1	1	1	3	0	0	1	1	1	9
Australia	0	0	0	0	3	0	1	2	2	8
Canada	1	0	1	0	3	0	1	0	1	7
USA	0	0	0	0	3	0	1	1	0	5
Total N	18	16	18	18	18	18	18	18	18	18

4.11 Avslutning og oppsummering

I dette kapitlet har jeg stadfestet at det finnes barne- og familiepolitiske variasjoner mellom land, og dermed har jeg besvart problemstilling 1. I tillegg har hypotese 1, som hevdet at det ville finnes forskjeller blant lands barne- og familiepolitikk, blitt verifisert. Neste steg blir å undersøke hvorvidt velferdsregimene kan bekreftes som forklaringsvariabel for den gitte variasjonen i barne- og familiepolitikken. Dette gjør jeg i kapittel 5.

KAPITTEL 5 Velferdsregimer og barne- og familiepolitikk.

5.1 Innledning

I forrige kapittel viste datamaterialet statistiske variasjoner i landenes barne- og familiepolitikk. Jeg skal nå vurdere hvorvidt disse kan knyttes til velferdsregimeteorien. Dette tilsvarer problemstilling 2:

Kan kryssnasjonale variasjoner i velferdspolitikken overfor familier og barn forklares av Esping-Andersens velferdsregimeteori fra 1990?

Jeg gjennomfører to analyser for å undersøke dette forholdet: én ren korrelasjonsanalyse mellom to intervallnivåvariabler (indeksen for barne- og familiepolitikk og indeksen Esping –Andersen brukte når han vurderte statenes avvaregjøring¹³); og én variansanalyse av velferdsregimenes effekt på barne- og familiepolitikk. I den første analysen gjør jeg ingen forutsetninger om statenes velferdsregimetilhørighet. Det gjør jeg derimot i neste analyse; der grupperer jeg statene i de tre velferdsregimene på bakgrunn av deres plassering på avvaregjøreindeksen. Hensikten med å korrelere de to indeksene er å analysere sammenhengens styrke uten å måtte gruppere landene i velferdsregimene først. Dette gjør jeg for å finne ut om det er noen klar sammenheng, og hvis det er det, om det er noen av landene som utgjør klare uteliggere. Muligheten for uteliggere vil jeg vurdere ved hjelp av et punktdiagram. Jeg vil også benytte analyseresultatene til å sammenlikne størrelsen på Eta- koeffisienten og Pearsons r. Forholdet kan gi meg et inntrykk av om mye av den samlede korrelasjonen mellom de to indeksene fanges opp av velferdsregimene. Til sist tester jeg hypotese 3-5 som dreide seg om hvor omfattende velferdsregimenes barne- og familiepolitikk var, både samlet, og på hver av de fire underdimensjonene.

5.2 Avvaregjøringsindeksen

Denne indeksen er helt sentral når jeg senere skal plassere landene i velferdsregimer, og den skal korreleres med barne- og familiepolitikk. Derfor vil jeg presentere den først.

¹³ Denne redegjøres det for på neste side.

Tabell 5.1 Landenes skåre på avvaregjøreindeksen.

Land	Gjennomsnittelig plassering
Australia	13,0
USA	13,8
New Zealand	17,1
Canada	22,0
Storbritannia	23,4
Spania*	24,0
Portugal*	24,0
Italia	24,1
Japan	27,1
Frankrike	27,5
Tyskland	27,7
Finland	29,2
Østerrike	31,1
Belgia	32,4
Nederland	32,4
Danmark	38,1
Norge	38,3
Sverige	39,1
Gjennomsnitt	27,2
Standard avvik	7,7

Kilde: Esping-Andersen 1990:52

For prosedyrer for indeksskonstruksjon se appendiks til Kap. 2 i E.A 1990: 54

* Spania og Portugal var ikke med i den opprinnelige indeksen, men jeg har vurdert deres utforming av pensjon, sykepenger og arbeidsledighetstrygd, og deretter tildelt dem en skåre fra 1-3 på lik linje med Esping-Andersen.

Esping-Andersen tildelte landene en skåre på indeksen for grad av avvaregjøring på basis av tre sentrale kontantoverføringer: Pensjon, sykepenger/uføretrygd og arbeidsledighetstrygd (E.A 1990:48-52). Det er fire indikatorer som utgjør pensjonsdimensjonen: minimumspensjon som prosent av normal lønnsinntekt for enslige; standard erstatningsrate til enslige personer; antall år man må bidra for å kvalifisere; og del av total pensjon betalt av individet selv. For dimensjonene sykepenges/uføretrygd, og arbeidsledighetstrygd, er indikatorene: erstatningsrate for sykepengene/arbeidsledighetstrygden de første 26 ukene av sykdommen/arbeidsledigheten; antall uker man må bidra for å kvalifisere til trygdene; antall ventedager før trygdene utbetales; og antall uker man er dekket.

Esping-Andersen bestemte hvor avvaregjørende overføringene var ved å se på hvor mange som kvalifiserte til dem, og hvor sjenerøse erstatningsratene var. Variablene ble tildelt en skåre fra 1 til 3, der 1 representerte kontantoverføringer med lavt avvaregjørepotensial, mens 3 representerte kontantoverføringer med høyt avvaregjørepotensial. Dette ble deretter veid etter relevant populasjon dekket av overføringene, som en andel av den totale arbeidsstyrken (for nærmere redegjørelse se Esping-Andersen 1990:52-54).

5.3 Hypotese 2-6

Før jeg starter med hypotesetesting i punkt 5.4 og 5.5, vil jeg gjenta hypotesene fra kapittel 2.

Hypotese 2

Det er positiv sammenheng mellom avvaregjøreindeksen til Esping-Andersen og min samlede indeks for barne- og familiepolitikk.

(For teoretisk begrunnelse se s.26)

Hypotese 3

Velferdsregimene forklarer noe av den statistiske variansen i barne- og familiepolitikken.

(For teoretisk begrunnelse se side 27)

Hypotese 4

Barne- og familiepolitikken i det sosialdemokratiske regimet er mest omfattende for enhver av de fire barne- og familiepolitiske dimensjoner, og samlet.

(For teoretisk begrunnelse se side 27)

Hypotese 5

Barne- og familiepolitikken er mindre omfattende for enhver av de fire dimensjoner, og samlet, i det kristendemokratiske regimet enn i det sosialdemokratiske, men mer omfattende for enhver av de fire dimensjoner, og samlet, enn det liberale regimet.

(For teoretisk begrunnelse se side 27)

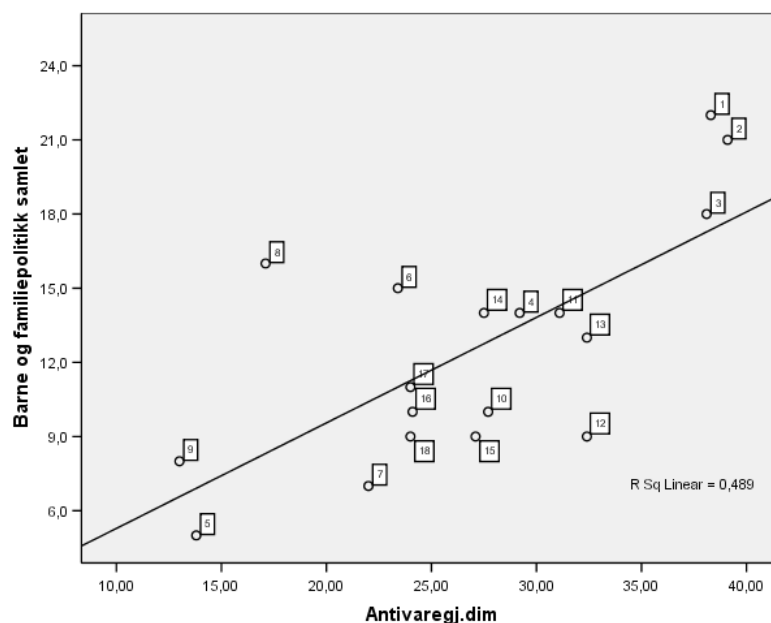
Hypotese 6

Barne- og familiepolitikken er minst omfattende for enhver av de fire dimensjoner, og samlet, i det liberale regimet.

(For teoretisk begrunnelse se side 27)

5.4 Sammenhengen mellom avvaregjøring og barne- og familiepolitikk

For å svare på hypotese 2 som anførte at det ville være sammenheng mellom de to indeksene, har jeg utført en korrelasjonsanalyse. Denne viser at det er sterk sammenheng mellom de to aspektene ved velferdsstaten: avvaregjøring og barne- og familiepolitikk ($r = 0,699$). Dette gir umiddelbart støtte til hypotese 2, og bekrefter implisitt hypotesen om stivhengighet (Pierson 2001:12). For å vurdere om det er noen land som er klare uteliggere vil jeg benytte et punktdiagram.

Figur 5.1 Korrelasjon mellom barne- og familiepolitikk og avvaregjøreindeksen
Norge=1, Sverige=2, Danmark=3, Finland=4, USA=5, Storbritannia=6, Canada=7, New Zealand=8, Australia=9, Tyskland=10, Østerrike=11, Nederland=12, Belgia=13, Frankrike=14, Japan=15, Italia=16, Spania=17, Portugal=18

Vi ser av figur 5.1 at de fleste land plasserer seg langs regresjonslinjen. Spania (17) og Østerrike(11) befinner seg nesten oppå linjen, og korrelasjonen mellom deres plassering på de to indeksene er derfor nærmest perfekt. Norge (1), Sverige (2), og Danmark (3), har de høyeste skårene på begge indekser, men det er Danmark som, av

disse, befinner seg nærmest regresjonslinjen. USA (5) er i besittelse av den laveste skåren på begge indekser. Den klareste anomalien i diagrammet er for øvrig New Zealand (8), og landet befinner seg dermed lengst borte fra regresjonslinjen. Med dets høye skåre på barne- og familieindeksen, og dets lave skåre på avvaregjøreindeksen er sammenhengen mellom hvordan landet plasserer seg på de to indeksene nær sagt ikke til stede. Nederland befinner seg også et stykke fra regresjonslinjen, men hos Nederland er kombinasjonen på de to indeksene den motsatte av New Zealands. Av disse to landenes plasseringer i forhold til regresjonslinjen, kan jeg stille meg spørsmålet om hvorvidt de utgjør uteliggere. Jeg korrelerer derfor de to indeksene uten enhetene, og da øker sammenhengen betraktelig ($r = 0,870$). Hvorvidt de to enhetene utgjør uteliggere er likevel tvilsomt, og fordi jeg undersøker om det er sammenheng mellom velferdsregimer og barne- og familiepolitikk, kan ikke enheter som bidrar til at korrelasjonene ikke er helt perfekte utelates. Jeg undersøker imidlertid bare noen få enheter, og som vi har sett økte korrelasjonen betraktelig når jeg fjernet de to enhetene som lå lengst fra regresjonslinjen. Ett alternativ kunne da være å utelukke dem i akkurat denne enkelte analysen, men fordi ett av Esping-Andersens sentrale poeng, i velferdsregimeteorien, er at land som klynger seg sammen, kan variere fra politikkområde til politikkområde, vil jeg heller ikke utelate dem fra denne analysen (E.A 1990:39,51-52,76,84-85,87 og E.A 1999:5).

5.5 Velferdsregimenes forklaringskraft for barne- og familiepolitikk

Nå som jeg har vurdert uteliggere, og funnet at alle landene bør inngå i de videre undersøkelsene, kan jeg gå over til neste analyse. I denne er det velferdsregimene som er uavhengigvariabel, og landene må applikeres i forkant (se tabell 5.2 nedenfor). Jeg bruker avvaregjørevariabelen som mal for landenes regimetilhørighet. Jeg kunne med hell supplert denne med statenes plasseringer på stratifiseringsdimensjonen, men fordi Esping-Andersen ikke har gjort eksplisitt rede for hvordan landene plasserer seg på denne dimensjonen¹⁴, har jeg valgt å benytte meg av avvaregjøreindeksen alene. Jeg vil likevel gjøre endringer for tre land: Nederland, Belgia og Østerrike. For på tross av

¹⁴ Han plasserer alle landene på hver enkelt av underdimensjonene, og han graderer så alle landenes tilhørighet til alle tre underdimensjoner med sterk, middels eller svak (se E.A 1990:74, tabell 3.3).

at Esping-Andersen har plassert disse i det sosialdemokratiske regimet på avvaregjøreindeksen, så sier han likevel eksplisitt i boken sin at Østerrike tilhører det kristendemokratiske regimet (E.A 1990:27). Dessuten er både Belgia og Østerrike blant de landene som skårer høyest på korporatisme og etatisme dimensjonene til Esping-Andersen (1990:70-71), og vi husker fra Kap 2 at etatisme og korporatisme var egenskaper som definerte det kristendemokratiske regimet. Når det gjelder Nederland uttrykker Esping-Andersen tvil om hvorvidt landet tilhører det sosialdemokratiske regimet eller ikke, men Diane Sainsbury (1996:12-13), hevder i sine undersøkelser av ulike velferdsmodeller at å plassere Nederland i det sosialdemokratiske regimet, ut i fra landets skåre på avvaregjøredimensjonen, er feil. Dette er fordi Nederlands skåre er nærmere land fra det kristendemokratiske regimet på indeksen, enn land fra det sosialdemokratiske regimet (se E.A 1990:52, eller tabell 5.1). Ut fra disse argumentene mener jeg derfor at det er mer korrekt å plassere alle de tre overnevnte land i det kristendemokratiske regimet.

Tabell 5.2 Velferdsregimer.

Liberalt regime	Kristendemokratisk regime	Sosialdemokratisk regime
USA	Tyskland	Norge
Canada	Belgia	Sverige
Australia	Østerrike	Danmark
Storbritannia	Finland	
	Frankrike	
	Spania	
	Italia	
	Portugal	
	Japan	
	Nederland	

5.5.1 Velferdsregimenes sammenheng med barne- og familiepolitikk

Jeg skal nå teste hypotese 3 som anslo at velferdsregimene kunne forklare noe av den statistiske variansen i landenes barne- og familiepolitikk. Dette gjøres ved å utføre en variansanalyse med korrelasjonsmålet eta. Dette målet er egnet når avhengig variabel er kontinuerlig og uavhengig variabel er kategorisk, og derfor på nominalnivå (Christoffersen 2006:219,226).

Tabell 5.3 Velferdsregimene og velferdspolitik overfor familier og barn

Velferdsregimer	Fødselspermisjon Gjennomsnitt	Kontantoverføringer Gjennomsnitt	Barnehagedekning 0- 5 år Gjennomsnitt	Totale offentlige utgifter Gjennomsnitt	Samlet barne- og familiepolitikk Gjennomsnitt
Liberalt	2	4,4	45,81	572,04	10,2
Kristendemokratisk	5	2,2	52,25	521,69	11,3
Sosialdemokratisk	7,33	4,67	68,43	1011,433	20,33
Totalt gjennomsnitt	4,56	3,22	53,16	617,3	12,5
Standard avvik	2,38	1,86	13,37	303,67	4,71
Eta	0,774**	0,632*	0,567	0,602*	0,773**
Eta kvadrert	0,599**	0,4*	0,322	0,362*	0,597**
N	18	18	18	18	18

* statistisk signifikant på 0,05 nivå **statistisk signifikant på 0,01 nivå

Tabell 5.4 viser resultatene fra denne analysen og velferdsregimenes gjennomsnittlige plassering på de barne- og familie politiskes variabler. Vi ser at sammenhengen mellom velferdsregimer og barne- og familiepolitikk er meget høy, og vi ser at velferdsregimene kan forklare 59 % av variansen i barne- og familiepolitikken. Dette gir støtte til hypotese 3. Fra den første korrelasjonsanalysen mellom de to intervallvariablene så vi at r var 0,699. Eta koeffisienten er dermed høyere enn Pearsons r . Forklaringskraften til velferdsregimene, i forhold til den lineære korrelasjonen, øker altså når jeg har gruppert landene sammen. Dette tyder på at velferdsregimene fanger opp mye av den samlede korrelasjonen mellom de to variablene. Når en tredelt variabel som velferdsregimene, er sterkere korrelert med barne- og familiepolitikk, henger det også sammen med at eta-koeffisienten og variansanalysen, behandler velferdsregimevariabelen som en nominalnivåvariabel.

Går vi tilbake til figur 5.1 og ser på hvor landene som tilhører de ulike velferdsregimene befinner seg, ser vi at de nordiske landene, som tilhører det sosialdemokratiske regimet, er oppe i det høyre hjørnet med høye verdier på de to variablene. Nede i det venstre hjørnet finner vi Australia og USA, og dels Canada som alle tilhører det liberale velferdsregimet. New Zealand, også gruppert i det liberale

velferdsregimet, synes imidlertid å skåre betydelig høyere på barne- og familiepolitikk enn de andre landene i dette regimet. Det samme er tilfelle for Storbritannia. At New Zealand, og i mindre grad Storbritannia, befinner seg over regresjonslinjen og til venstre i punktdiagrammet (i midten for Storbritannia), avviker fra forventningene i velferdsregimeteorien. De tilsier at både Storbritannia og New Zealand skulle ha plassert seg nederst til venstre sammen med øvrige land i det liberale regimet. Det er imidlertid ikke første gang disse to landene befinner seg i en klynge av land fra andre regimer - også på stratifiseringsdimensjonen er det tilfelle (se E.A 1990:74, tabell 3.3). Midt på punktdiagrammet befinner landene i det kristendemokratiske regimet seg, men som vi ser skårer Belgia, Østerrike, Finland og Frankrike høyere enn Portugal, Spania, Italia, Japan, Tyskland og Nederland på barne- og familieindeksen. Til Maurizio Ferreras hypotese, om at et eget middelhavsregime ville være påkrevd hvis Esping-Andersen skulle inkludere barne- og familiepolitikk i velferdsregimeteorien (E.A 1999:90), finner jeg ikke støtte i mine analyser. Det er riktig nok at middelhavslandene og Japan, har en mer familialisert politikk enn mange av de øvrige landene fra dette regimet, men vi ser at dette også gjelder for både Tyskland, som var, og er, det idealtypiske eksempelet på det kristendemokratiske regimet; og for Nederland. Dertil er forskjellen mellom landet med den laveste skåre i det kristendemokratiske regimet; Nederland, og høyeste skåre; Frankrike, på fem skalaenheter på barne- og familiepolitikken. Denne forskjellen er ikke større enn forskjellen innad i det samme regimet på avvaregjøreindeksen. Alt i alt er sammenhengen mellom velferdsregimene og barne- og familiepolitikk meget sterk. Det betyr at de fleste lands velferdspolitik overfor barn og familier har fulgt i sporene fra tidligere velferdsprogrammer. Med høy forklart varians støtter også funnene hypotese 3, som ansporet at velferdsregimene ville forklare variansen i barne- og familiepolitikken blant landene.

5.5.2 Velferdsregimenes omfang

For å teste hypotese 4-6, som dreide seg om hvor omfattende de forskjellige velferdsregimene ville være på barne- og familiepolitikken, har jeg undersøkt deres gjennomsnittlige treff på den samlede barne- og familiepolitikken og de fire underdimensjonene. Jeg har slått sammen barnehagevariabelen til én omsorgsvariabel

fordi velferdsregimeteorien til Esping-Andersen ikke sannsynliggjør at det er forskjell på omsorgsavlastningen til mindre og større barn innad i regimene.

Vi husker at hypotese 4-6 realiserte en forventning om at det sosialdemokratiske regimet ville ha den mest omfattende barne- og familiepolitikken på enhver av de fire dimensjonene, og på barne- og familiepolitikken samlet. Videre skulle det kristendemokratiske regimet befinne seg i midten, mens det liberale regimet skulle ha minst omfattende barne- og familiepolitikk.

På fødselspermisjonsvariabelen plasserer regimene seg i den forventede rekkefølgen (se tabell 5.3 ovenfor). Det er det sosialdemokratiske regimet som har høyeste gjennomsnittelige skåre på fødselspermisjonen, mens det kristendemokratiske regimet har den nest høyeste, og det liberale regimet har den laveste. Resultatet gir støtte til hypotesene. På indeksen for kontantoverføringer plasserer imidlertid ikke regimene seg som antatt i hypotesene. Det liberale regimet skårer høyere enn det kristendemokratiske, og nesten like høyt som det sosialdemokratiske. Dette avviker fra velferdsregimeteorien. Etter teoretiske anføringer, og det liberale regimets plassering på avvaregjørevariabelen, skulle regimet hatt lave eller ingen overføringer til barn og familier, og ikke som her, nesten like høye overføringer som land fra det sosialdemokratiske regimet (E.A 1990:26-27, 52). På barnehagedekningsvariabelen har det sosialdemokratiske regimet den mest omfattende barnehagepolitikken, mens det kristendemokratiske plasserer seg mellom de to øvrige regimer med lavere gjennomsnittlig barnehagedekning enn det sosialdemokratiske, og høyere enn det liberale regimet. Dette resultatet er helt i tråd med hypotesene. Når det gjelder variabelen årlige offentlige utgifter til familier og barn, skårer det sosialdemokratiske regimet høyt, og landene har i dette regimet i gjennomsnitt en utgift per innbygger til barn og familier som er det dobbelte av utgiftene de to andre regimene har. Av de to øvrige regimer er det igjen det liberale regimet som innehar den høyeste skåren, men det er ikke så stor forskjell på de totale utgifter til barn- og familier som de to regimene har per innbygger. På målet for den samlede barne- og familiepolitikken plasserer regimene seg i den rekkefølgen hypotesene anfører.

Det liberale regimet skårer lavest, tett fulgt av det kristendemokratiske; og det sosialdemokratiske regimet har en sammenlagt skåre som er over det dobbelte av de to øvrige.

5.6 Hypotesevurdering

Korrelasjonen mellom regimeene og den samlede barne- og familiepolitikken var så høy at jeg kan verifisere hypotesen som anførte at det ville være sammenheng mellom avvaregjøring og barne- og familiepolitikk (hypotese 2). At Eta er større enn Pearsons r tolker jeg som et ytterligere tegn på det samme, på tross av at resultatet muligens er preget av at avhengigvariabel er på nominal nivå. Figur 5.1 viste i tillegg at land plasserte seg i stor grad slik velferdsregimeteorien tilsa, med unntak av New Zealand og Nederland spesielt, og Storbritannia i litt mindre grad. Jeg fant også støtte til hypotese 3 for den forklarte varians var 0,597. Velferdsregimenes gjennomsnittlige plassering viste at det sosialdemokratiske regimet hadde den mest omfattende velferdspolitikkk overfor barn og familier, og over dobbel så høy skåre som de to øvrige regimer. Det betyr at både det økonomiske ansvaret og omsorgsaspektet ved å ha familie og barn i større grad overlates til individene i de to sistnevnte regimer. At både det kristendemokratiske og det liberale regimet skulle ha lave overføringer til barn og familier er i tråd med velferdsregimeteorien. Det var som vi husker begrunnelsene for politikken som skulle være forskjellig. En svakhet i mitt materiale er at jeg ikke har funnet eksplisitte begrunnelser for utforming av regelverk i de tre velferdsregimene. Jeg kan bare anta at det liberale regimet har magre overføringer til barn- og familier av hensyn til markedets frie råderett; mens land i det kristendemokratiske regimet har magre overføringer fordi de mener at omsorgsavlastning og økonomisk ansvar for barn primært er et familieanliggende (E.A 1999:76). Hypotesene (4-6) som rangerte barne- og familiepolitikkens omfang fra størst i det sosialdemokratiske, middels i det kristendemokratiske, til minst i det liberale regimet kan bare delvis bekreftes, men det er ett mønster som anskueliggjøres; det sosialdemokratiske regimet har en mye mer omfattende velferdspolitikkk på alle dimensjoner, og samlet, enn de øvrige regimer. Det er vanskelig å si noe entydig om de to andre regimenenes plassering. På to av variablene er velferdspolitikken mest omfattende hos det kristendemokratiske regimet, og på to av

variablene er det samme tilfelle for det liberale regimet. Det sosialdemokratiske regimet er dermed på barne- og familiepolitiske variabler det eneste regimet som er pro-aktivt, fordi det sikter mot å hjelpe familier og barn i forkant av behov. Dette er også helt i tråd med velferdsregimeteorien.

5.7 Oppsummering og konklusjon

Jeg har i dette kapittelet svart på problemstilling 2. Denne gjaldt hvorvidt velferdsregimer kunne forklare variansen i barne- og familiepolitikken til landene. Resultatene fra analysene mine viser at velferdsregimene forklarer en god del av variansen i landenes barne- og familiepolitikk, og hypotese 3 kan bekreftes. Når gamle føringer for kontantoverføringer har vært styrende for hvordan barne- og familiepolitikken ser ut i dag, er gamle politiske valg vanskelige å riste av seg. Resultatet bekrefter derfor implisitt hypotesen til Paul Pierson (2001:12) om stiavhengighet. Når det gjaldt velferdsregimenes omfang på barne- og familiepolitiske variabler avvek mønsteret fra det som ble realisert i hypotese 4-6. Funnene var ikke entydige om hvorvidt det liberale eller det kristendemokratiske regimet ville ha høyest gjennomsnittlige skåre på barne- og familiepolitikk. Det mønsteret som ble anskueliggjort var heller at det sosialdemokratiske regimet generelt var mye mer omfattende enn de to øvrige, og jeg kan bare delvis bekrefte disse hypotesene. I neste kapittel skal jeg undersøke om dette har noen betydning for kvinnelig sysselsetting og fertilitetsrater blant landene.

KAPITTEL 6 Barne- og familiepolitikk i forhold til sysselsetting blant kvinner, og fertilitetsrater

6.1 Innledning

Tema for dette kapitlet er hvorvidt velferdspolitikken overfor familier og barn har hatt betydning for kvinners sysselsetting og fertilitet. Dette ble uttrykt eksplisitt i problemstilling 3:

Har de kryssnasjonale forskjellene i velferdspolitikken overfor barn og familier betydning for kvinners yrkesaktivitet og fertilitetsrater?

Jeg vil først presentere noen nye hypoteser vedrørende dette temaet, samt diskutere deres teoretiske fundament. Så vil jeg på bakgrunn av publisert statistikk, kommentere de empiriske variasjonene som finnes mellom land. Jeg skal dessuten, som en forlengelse av tidligere kapitler, se på hvordan velferdsregimene plasserer seg på de to variablene sysselsetting blant kvinner, og fertilitetsrater. Fra punkt 6. 5 og utover skal jeg bruke den publiserte statistikken til å utføre analysene. Jeg skal korrelere de fire dimensjonene av barne- og familiepolitikken, samt den samlede barne- og familiepolitikken; med sysselsetting og fertilitetsrater. Det er interessant å se på alle underdimensjonene av barne- og familiepolitikken, fordi det viser hvorvidt noen av sammenhengene er uforholdsmessig mye sterkere enn andre, og hvorvidt noen korrelerer med sysselsetting og fertilitet på en måte som avviker fra den samlede barne- og familiepolitikken. Til sist vil jeg se på kausalsammenhengene mellom barne- og familiepolitikk; sysselsettingsrater blant kvinner; og fertilitetsrater.

6.2 Teori og hypoteser

I vestlige industriland har kvinners yrkesaktivitet siden 1970-tallet økt markert (Daly 2000:471). Én følge av dette har vært reduserte fertilitetsrater. Kvinners økte deltagelse på arbeidsmarkedet har gjort det mer utfordrende å få tid og overskudd, til

husarbeid og barn. Dette har bidratt til at mange kvinner har ventet lengre med å få barn; har fått færre barn; eller har valgt bort å få barn (Castles 2003:209-211, E.A 1999:69). Synkende fertilitetsrater byr på utfordringer for det aggregerte nivå; staten (Castles 2003:211). Én utfordring er den rent demografiske; det blir ikke proporsjonalitet mellom antall eldre og antall yngre i et samfunn med synkende fertilitetsrater (Lutz 2000:49). Dette gjør igjen at statene kan få problemer med å dekke inn fremtidige pensjonsutgifter, og med å skulle sørge for omsorg- og helsetjenester til en stor gruppe eldre (Lutz 2000:59). På grunn av slike dilemmaer har mange stater forsøkt å bøte på fertilitetsproblemet gjennom å tilrettelegge for det å ha barn, samtidig med det å ha en karriere (Castles 2003:211, Lutz 2000:59). Jeg vil nå fremsette noen hypoteser rundt forventet sammenheng mellom de politiske botemidlene og fertilitet og sysselsetting.

Hypotese 7

Den samlede barne- og familiepolitikken vil korrelere positivt med a) fertilitets- og b) sysselsettingsrater blant kvinner.

Velferdsstater har, som vi har sett i tidligere kapitler, en rekke instrumenter de kan bruke for å tilrettelegge for omsorgen av barn; og/eller til å bidra med økonomisk hjelp til å forsørge barn (Daly 2000:487). Det er avgjørende for kvinners tilgang til arbeidsmarkedet, hvor omfattende og sjenerøse disse instrumentene er (Daly 2000:487, E.A 1999:28). Barnefødsler har i vestlige industriland lenge vært fallende, men noen land klarte på slutten av 1980-tallet å snu denne trenden; blant annet ved å utvikle en barne- og familiepolitikk som var tilpasset at kvinner også skulle kunne jobbe, og ved å hjelpe den økonomiske belastningen det innebar å ha et barn (Castles 2003:21, Lutz 2000:51). Jeg antar derfor at en barne- og familiepolitikk som er sjenerøs og omfattende vil korrelere positivt med kvinners sysselsettings- og fertilitetsrater.

Hypotese 8

Barnehagedekning 0-2 år vil korrelere positivt med a) fertilitetsrater og b) sysselsettingsrater blant kvinner.

For at kvinner med små barn skal kunne arbeide er de avhengige av en form for barnepass (Daly 2000:487). Derfor forventer jeg at barnehagedekning 0-2 år vil korrelere positivt med sysselsettingsvariabelen. Som en forlengelse av det samme argumentet, (at kvinner med småbarn bare kan fortsette sin karriere dersom de har en form for barnepass), antar jeg at dette har en spillover effekt også på fertilitetsrater. Kvinner har generelt høyere utdanning enn tidligere, uten barnehageplasser vil insentivet til å få barn kunne reduseres, fordi det i verste fall kan tvinge dem ut av arbeidsmarkedet, eller i beste fall sette karrieren deres på hell (E.A 1999:69). Jeg forventer derfor at det å ha tilgang på offentlig barnepass vil korrelere positivt med fertilitetsrater.

Hypotese 9

Barnehagedekning 3-5 år vil korrelere positivt med a) fertilitetsrater og b) sysselsettingsrater blant kvinner.

Antagelsen ovenfor er også gyldig for denne hypotesen.

Hypotese 10

Kontantoverføringer vil korrelere positivt med a) fertilitetsrater, men negativt med b)kvinnens sysselsettingsrate.

Å ha barn innebærer en økonomisk belastning for foreldrene. Økonomisk hjelp gjennom redusert inntektskatt eller barnetrygd kan redusere denne belastningen, og jeg forventer derfor at kontantoverføringer vil korrelere positivt med fertilitetsrater.

Kontantoverføringer er på den annen side ofte intendert av å tilrettelegge for at kvinner skal kunne ta seg av barna hjemme (Leira 2002:107). Jeg forventer derfor at kontantoverføringer og kvinners sysselsetting vil korrelere negativt.

Hypotese 11

Samlede offentlige utgifter til barn i US\$ per capita (konstante 2000 priser) vil korrelere positivt med a) fertilitetsrater og b) sysselsettingsrater blant kvinner.

De samlede offentlige utgiftene til familier innebærer alle kostnadene en stat har til sin barne- og familiepolitikk, det være seg kostnader til barnehager, fødselspermisjon osv.

Begrunnelsen for hypotese 7, som gikk ut på at tilstedeværelse av slike politiske virkemidler var avgjørende for både kvinners sysselsetting, og for fertilitetsratene, kan derfor også gjøres gjeldende her.

Hypotese 12

Fødselspermisjon vil korrelere positivt med a) fertilitetsrater og b) sysselsettingsrater blant kvinner.

Å ha rett til betalt fødselspermisjon forenkler både et omsorgsdilemma og et rent sysselsettingsdilemma for kvinner. Ved å ha lovbestemt permisjon kan kvinner utføre omsorgsoppgaven det innebærer å få barn, uten å måtte stoppe en påbegynt karriere (Daly 2000:487). Jeg forventer derfor at fødselspermisjonen vil korrelere positivt med sysselsetting og fertilitetsrater

I tillegg til disse hypotesene vil jeg undersøke velferdsregimenes gjennomsnittlige plassering på sysselsettingsvariabelen og fertilitetsvariabelen. Jeg gjør det fordi min oppgave hittil har dreid seg om hvorvidt velferdsregimene har forklaringskraft for barne- og familiepolitikk. Jeg vil nå trekke dette argumentet ett skritt videre, og undersøke hvordan de tre regimene plasserer seg på fertilitet og sysselsetting blant kvinner.

Hypotese 13

Velferdsregimer med den mest sjenerøse og den mest omfattende barne- og familiepolitikken vil ha de høyeste gjennomsnittlige a) fertilitetsratene og b) sysselsettingsratene blant kvinner.

Denne hypotesen er fundert i en forlengelse av argumentet under hypotese 7, som tilsa at en sjenerøs og omfattende barne- og familiepolitikk ville korrelere positivt med sysselsettings- og fertilitetsrater. En logisk forlengelse av dette argumentet er at velferdsregimer med den mest sjenerøse og den mest omfattende velferdspolitikken overfor barn og familier også vil ha de høyeste fertilitets og sysselsettingsratene. Som jeg var inne på i kapittel 1 berørte Esping-Andersen så vidt tematikken i sin studie fra 1999, der han hevdet at fravær av barne- og familiepolitikk generelt sett ville

innebære lavere fertilitetsrater, og at en sjenerøs og omfattende barne- og familiepolitikk ville påvirke sysselsettingsrater blant kvinner i positiv retning (E.A 1999:68-70). Jeg forventer derfor at velferdsregimer med den mest sjenerøse og den mest omfattende barne- og familiepolitikken også vil ha de høyeste fertilitets- og sysselsettingsratene blant kvinner.

6.3 Sysselsettings- og fertilitetsrater. Én oversikt

Tabell 6.1 (nedenfor) viser landenes plassering på den totale sysselsettingsraten blant kvinner 2002-2007; andel sysselsatte kvinner i deltidsstillinger 2002-2007; og de totale fertilitetsratene per kvinne 2006, og landene er rangert etter sysselsettingsraten.

Statistikken er publisert på OECD's og WHO's nettsider (se referanse i kilder for rådata og statistikk). Det er nødvendig å nevne at en svakhet ved den totale sysselsettingsraten, er at hele sysselsettingsraten blir sett under ett. Det vil si at også deltidsansatte kvinner er med i denne bolken. Jeg har likevel valgt å registrere andelen av den totale sysselsettingsraten blant kvinner som er deltidsansatte, for å få et klarere bilde av hvor stor denne gruppen er. I kommende analyser vil jeg bare se på den totale sysselsettingsraten fordi deltidsansatte inngår i denne gruppen. I tabellen er det også landenes egne definisjoner av det å være sysselsatt, som er benyttet.

Tabell 6.1 Sysselsetting blant kvinner i gjennomsnitt 2002-2007, og de totale fertilitetsrater per kvinne i 2006.

Land	Sysselsettingsrate (1)	Andel sysselsatte kvinner i deltidsstillinger(2)	Fertilitetsrate (3)	Land	Sysselsettingsrate (1)	Andel sysselsatte kvinner i deltidsstillinger(2)	Fertilitetsrate (3)
Norge	73,18 %	39,14 %	1,8	Australia	64,06 %	27,36 %	1,8
Sverige	72,52 %	29,06 %	1,8	Østerrike	62,21 %	59,89 %	1,4
Danmark	72,05 %	33,67 %	1,8	Portugal	61,42 %	18,36 %	1,5
Canada	68,45 %	23,06 %	1,5	Tyskland	60,16 %	31,55 %	1,4
New Zealand	67,15 %	37,70 %	2	Japan	57,85 %	19,21 %	1,3
Finland	66,60 %	26,99 %	1,8	Frankrike	57,80 %	14,24 %	1,9
Storbritannia	66,51 %	14,97 %	1,8	Belgia	53,01 %	32,88 %	1,6
USA	65,79 %	23,72 %	2,1	Spania	50,35 %	39,43 %	1,4
Nederland	65,24 %	35,32 %	1,7	Italia	44,69 %	19,36 %	1,4
1. Total sysselsettingsrate blant kvinner 15-64 år i gjennomsnitt 2002-2007							
2. Andel av den totale sysselsettingsraten blant kvinner ansatt på deltid, i gjennomsnitt 2002-2007							
3. Totale fertilitetsrater per kvinne for 2006							

Kilder: OECD family database: http://stats.oecd.org/wbos/Index.aspx?DatasetCode=LFS_SEXAGE_I_R,

WHO Core Health Indicators: http://www.who.int/whosis/database/core/core_select.cfm,

Det er Italia, Spania og Belgia som har de laveste skårene på den totale sysselsettingen blant kvinner. Det er likevel Italia som skårer aller lavest, med en total sysselsettingsrate blant kvinner på 44,69 %. Japan og Frankrike skårer også lavt, mens Norge, Sverige, og Danmark befinner seg på motsatt side av tabellen, og skårer høyest. I tillegg til disse har også Canada, USA og New Zealand høy skåre med mellom 65 og 69 % av kvinnene sysselsatt.

Når det gjelder andelen deltidsansatte blir Nederland ofte, i litteraturen, uthevet som et land med en stor andel deltidsansatte kvinner (Daly 2000:480). Dette bildet blir ikke bekreftet i mitt datamateriale. I mitt materiale er ikke andelen deltidsansatte i Nederland spesielt mye høyere, enn for mange av de andre landene. Den er for eksempel lavere enn Norges andel, og bare litt høyere enn Danmarks andel. Av de Skandinaviske landene er det Sverige som skårer lavest. Landet som har den høyeste andelen deltidsansatte kvinner, i mitt datamateriale, er Østerrike. Belgia og Tyskland skårer begge middels, mens Japan skårer lavt, og det gjør også USA og Canada på denne variabelen, alle med en andel deltidsansatte kvinner på rundt 20 %. Også Storbritannia skårer lavt, mens New Zealand og Australia har samme andel deltidsansatte som de nordiske landene. Den laveste skåren er det Frankrike som har på 14,24 %.

For fertilitetsratene avviker bildet av hvilke land som skårer høyt, eller lavt, noe fra sysselsettingsratene. I hvert fall i er det ikke de nordiske landene som skårer høyest. Det er det USA som gjør med en fertilitetsrate på 2,10 per kvinne. USA blir dessuten det eneste landet som oppnår reproduseringsnivået, som tilsier at fertilitetsratene per kvinne bør være nettopp på 2,10 (Lutz 2000:49). New Zealand skårer også høyt, mens Japan, Tyskland, Italia, Spania, og Østerrike, har de laveste fertilitetsratene per kvinne på 1,40, tett fulgt av Canada og Portugal. For land som har lavere fertilitetsrate per kvinne enn 1.50, vil bare 2/3 av én generasjons befolkning bli erstattet. Jeg understreker at når det er snakk om reproduksjon er det alltid befolkningnivået det dreier seg om. På individnivået er det umulig å erstatte én person med en annen (Lutz 2000:49).

Alle de nordiske landene og Storbritannia hadde i 2006 en fertilitetsrate på 1,80. Dette er relativt høyt, men ikke på nivå med USA.

6.4 Velferdsregimenes plassering på sysselsettingsvariabelen, og på den totale fertilitetsraten

Jeg vil nå bruke det statistiske materialet til å teste hypotese 13a og b, som anførte at det var regimeene med den mest omfattende og sjenerøse barne- og familiepolitikken som ville ha de høyeste a) fertilitetsratene og b) sysselsettingsratene.

Tabell 6.2 (nedenfor) viser velferdsregimenes gjennomsnittlige plassering på fertilitet og sysselsettingsrater blant kvinner. De laveste fertilitetsratene finner jeg i det kristendemokratiske regimet; så langt stemmer hypotese 14 a, men for de to andre regimeene finner jeg ikke det mønsteret jeg forventet. Det sosialdemokratiske regimet har ikke de høyeste gjennomsnittlige fertilitetsratene, det har det liberale regimet. Dette resultatet går klart mot hypotese 13 a, for i følge denne hypotesen burde det sosialdemokratiske regimet ha de høyeste fertilitetsratene. Dette regimens skåre på barne- og familiepolitikken var jo dobbelt så høy som skåren til de to øvrige regimeene. Likevel har land i det liberale regimet en gjennomsnittlig fertilitetsrate som er høyere enn land i det sosialdemokratiske regimet, og det uten å investere i en sjenerøs og omfattende (og ikke minst kostbar) barne- og familiepolitikk.

Tabell 6.2 Velferdsregimers gjennomsnittlige plassering på fertilitets- og sysselsettingsrater

Velferdsregimer	Sysselsettingsrater	Fertilitetsrater
Sosialdemokratisk	72,60%	1,80
Liberalt	66,38 %	1,84
Kristendemokratisk	57,92	1,54
Totalt	62,72%	1,67

Kilde tabell 6.1

Det er imidlertid det sosialdemokratiske regimet som har de høyeste sysselsettingsratene. Det stemmer også med mønsteret som ble anført i hypotese 13 b; men vi ser at det liberale regimet også har høy skåre på denne variabelen, og dertil mye høyere enn det kristendemokratiske regimet. Disse to regimenenes skåre var svært nære hverandre på den gjennomsnittlige plasseringen på barne- og familiepolitikk, men det kristendemokratiske regimet hadde en skåre som var litt høyere enn det liberale (jf tabell 5.3 s 55)). Etter hypotese 13 b burde derfor det liberale regimet ha en skåre som er noe lavere enn det kristendemokratiske på sysselsettingsrater. Det har det ikke. Det liberale har i gjennomsnitt ca 10 % høyere sysselsettingsrater blant kvinner enn det kristendemokratiske; og det med en dårligere skåre på barne- og familiepolitikken. Mary Daly (2000:502) fant det samme mønsteret i sin kryssnasjonale studie av kvinners sysselsettingsmønstre. Hun pekte på at det var slående hvordan temmelig ulik politikk ble funksjonelt ekvivalente, når USA, Canada og Portugal (i hennes materiale), med smale offentlige budsjetter, oppnådde like høy sysselsetting blant kvinner som de skandinaviske landene. Dette kan bety at sammenhengen mellom barne- og familiepolitikk og fertilitets- sysselsettingsrater ikke er så sterk som først antatt, eller også at det er noen av underdimensjonene til barne- og familiepolitikken som korrelerer meget sterkt med fertilitetsrater, og at disse gir utslag i det liberale regimet. Det vil jeg kunne svare bedre etter å ha utført korrelasjonene i neste punkt.

6.5 Korrelasjoner og hypotesetesting

For å teste de øvrige hypotesene fra punkt 6.2 skal jeg korrelere alle underdimensjonene av barne- og familiepolitikken, samt den samlede barne- og familiepolitikken, med kvinners sysselsetting og fertilitetsrater. Korrelasjonene presenteres ved Pearsons r i tabell 6.3(neste side). I analysen vil jeg ikke vektlegge signifikanstesting. Jeg skal ikke trekke slutninger utover mitt univers, og da er ikke signifikanstesting så avgjørende for de substansielle vurderingene i analysen. Jeg kommer i stedet til å vektlegge korrelasjoner som er over 0,25 når jeg skal tolke resultatene og teste hypotesene mine.

Tabell 6.3 Mønstre for sammenheng mellom barne- og familiepolitiske variabler, og sysselsetting blant kvinner og fertilitet

Barne- og familiepolitiske Variabler	Korrelasjon med sysselsetting blant kvinner	Korrelasjon med fertilitetsrater per kvinne
Barnehagedekning 0-2 år	0,578*	0,652**
Barnehagedekning 3-5 år	-0,455	-0,263
Fødselspermisjon	0,024	-0,291
Kontantoverføringer	0,730**	0,702**
Totale offentlige utgifter til familier og barn i \$ per capita (konstante 2000 priser)	0,519*	0,415
Barne- og familiepolitikk samlet	0,442	0,282

* statistisk signifikant på 0,05 nivå **statistisk signifikant på 0,01 nivå

6.5.1 Hypotesetesting

Hypotese 7a anførte at den samlede barne- og familiepolitikken ville korrelere positivt med fertilitetsrater og 7b med sysselsettingsratene. Resultatene i tabell 6.3 tyder på at både 7a og 7b kan verifiseres. Begge korrelasjonene er positive og over 0,25. Det er spesielt korrelasjonen mellom barne- og familiepolitikk og sysselsetting som er sterk. Sammenhengen mellom barne- og familiepolitikk og fertilitet er moderat. Begge sammenhengene er over det valgte korrelasjonsnivået, 0,25, og derfor verifiserer jeg både hypotese 7a og 7b.

Hypotese 8a realiserte en forventning om at barnehagedekningen for de yngste barna ville korrelere positivt med fertilitet, og 8b realiserte tilsvarende for sysselsetting. Også disse hypotesene blir bekreftet. Begge korrelasjonene er sterke og positive.

Hypotese 9a som anførte at barnehagedekning 3-5 år ville korrelere positivt med fertilitetsrater og b) med sysselsettingsrater kan ikke bekreftes, for korrelasjonene er i stedet negative. For 9b, vedrørende sysselsetting, betyr resultatet substansielt at de stater som i mitt materiale har høyest barnehagedekningen for de eldste barna, har lavere sysselsettingsrater blant kvinner. For hypotese 9a er tilsvarende substansielle forhold gyldig for fertilitetsrater. Én årsak til dette kan være, som påpekt av A. H Gauthier (1996:181), at den høye barnehagedekningen for barn over 3 år, i land som

Frankrike, Belgia og Italia, ikke er motivert av at statene prioriterer kvinnelig sysselsetting, men heller at det reflekterer deres fokus på tidlig utdanning (Castles 2003:222).

Hypotese 10 a anførte at kontantoverføringer ville korrelere positivt med fertilitetsrater, og 10b negativt med sysselsetting blant kvinner. Hypotese 10a kan bekreftes, men ikke hypotese 10b. Kontantoverføringer korrelerer ikke bare positivt med fertilitet, men også med sysselsettingsvariabelen. Kontantoverføringer er dessuten den variabelen som korrelerer sterkest med både fertilitet og sysselsetting i datamaterialet mitt. At kontantoverføringer og sysselsetting blant kvinner korrelerer så sterkt tyder på at på tross av at de politiske intensjonene bak slike overføringer gjerne har vært å tilrettelegge for at kvinner skal kunne ta seg av barna hjemme, (Leira 2002:107), har konsekvensen blitt at flere kvinner velger å arbeide.

Hypotese 11 a realiserte en forventning om at de samlede offentlige utgifter til familier og barn ville korrelere positivt med fertilitet og 11b at de ville korrelere positivt med sysselsetting. Vi ser i tabell 6.3 at det er tilfelle. Korrelasjonen mellom offentlige utgifter og sysselsetting er litt sterkere enn korrelasjonen mellom denne og fertilitetsvariabelen. Begge er likevel sterke og både 11a og 11b kan verifiseres.

Når det gjelder hypotese 12a som anførte at fødselspermisjonen ville korrelere positivt med fertilitetsrater og 12 b med sysselsetting blant kvinner, kan verken 12 a eller b bekreftes. Når det gjelder hypotese b om sysselsetting korrelerer denne knapt nok med fødselspermisjonen. Pearsons r er veldig nær nullpunktet, som betyr ingen sammenheng mellom variablene. Substansielt betyr det at fødselspermisjonene ikke er utslagsgivende for hvorvidt kvinner velger å jobbe eller ikke. Når det gjelder fertilitetsrater så er sammenhengen i stedet negativ. Dette betyr substansielt at jo bedre fødselspermisjon landene opererer med, dess lavere fertilitetsrater har de. Sleebos (2003:40) hevdet at fødselspermisjonen implisitt gjorde kvinner mindre attraktive på arbeidsmarkedet, og at dette, istedenfor å føre til at kvinner får flere barn, kan føre til at kvinner, i frykt for å tape anseelse på arbeidsmarkedet, får færre barn (Sleebos

2003:40). Mitt resultat tyder på at han har rett. Det kan også være denne tendensen som slår ut i sysselsettingsvariabelen.

Når det gjelder mulige årsaker til at det liberale regimet hadde såpass høy skåre på både sysselsettingsrater og fertilitet antyder korrelasjonene flere muligheter.

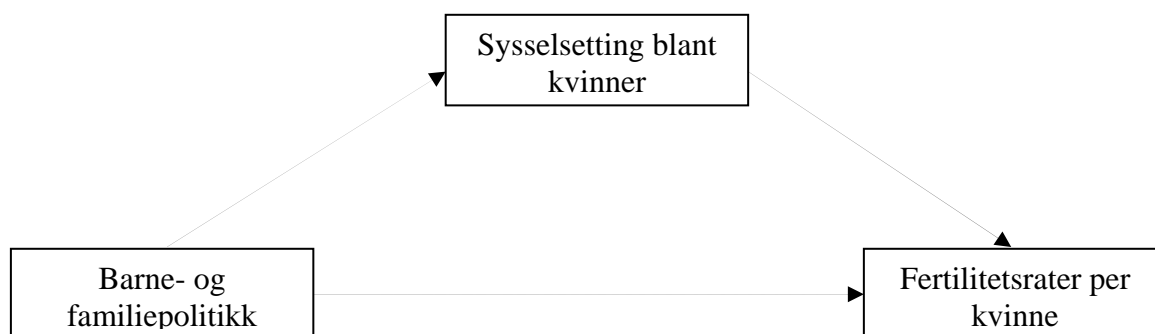
Sammenhengen mellom barne- og familiepolitikk og fertilitetsrater var ikke så sterk som først antatt. Dette kan være én årsak. I tillegg korrelerte barnehagedekning blant de yngste barna og kontantoverføring sterkt med både sysselsetting blant kvinner og fertilitetsrater. Det kan dermed tenkes at land som har satset i utstrakt grad på disse to variablene, også får høyere fertilitets og sysselsettingsrater. Sist, men ikke minst, kan det også være at andre forhold, som jeg ikke har undersøkt, gjør utslag i det liberale regimet. Jeg kan ikke gjøre rede for forhold som ikke er med i min analyse.

6.2 En multivariat analyse av kausalsammenhengen mellom den samlede barne- og familiepolitikken, kvinners sysselsettingsrater, og fertilitet

Jeg skal i dette punktet utføre en multivariat og sekvensiell regresjon. Jeg vil i den anledning presentere én siste hypotese om kausalsammenhengene.

Hypotese 14

Barne- og familiepolitikk har effekt på sysselsetting blant kvinner, og fertilitetsrater, men noe av effekten er indirekte og går via sysselsetting.

Figur 6.1 Kausalmodell for sammenhengen mellom barne- og familiepolitikk og fertilitetsrater.

Kvinner er avhengig av politisk tilrettelegging for å være sikret mulighet til å kombinere karriere, med det å ha barn (Daly 2000:487). Jeg forventer derfor at kausalanalysen vil vise at barne- og familiepolitikk har effekt på sysselsetting, men av samme grunn også på fertilitet. Når det gjelder effekten av sysselsetting blant kvinner på fertilitet forventer jeg også at denne vil være positiv, nettopp fordi jeg antar at en barne- og familiepolitikk som tilrettelegger for at kvinner kan jobbe, også får en spillover effekt i fertilitetsratene blant land. Det er dynamikken mellom den uavhengige barne- og familiepolitiske variabelen, og den mellomliggende sysselsettingsvariabelen, og hvordan denne dynamikken påvirker fertilitet, jeg er ute etter å studere. Vi har sett at barne- og familiepolitikk korrelerer med sysselsetting og fertilitetsrater, men ved hjelp av korrelasjoner alene får vi ikke noe informasjon om kausalforholdene. Det vil imidlertid en kausalanalyse og dekomponerte effekter kunne gi oss. I tabell 6.4 presenterer jeg de dekomponerte effektene fra analysen.

Tabell 6.4 Regresjonsanalyse med fertilitet som avhengig variabel

	Barne- og familiepolitikk	Sysselsetting blant kvinner
Bivariat Sammenheng	0,282	0,566
Kausaleffekt	0,282	0,549
Direkte effekt	0,039	0,549
Indirekte effekt	0,243	0
Spuriøs effekt	-	0,017
R²		0,567
N		18

De dekomponerte effektene viser at den bivarierte korrelasjonen mellom barne- og familiepolitikk og fertilitetsrater er 0,282. Når det kontrolleres for sysselsetting blant kvinner, er den direkte effekten fra barne- og familiepolitikk 0,039. Den direkte effekten fra barne- og familiepolitikk på fertilitetsrater er dermed beskjeden, mens den indirekte effekten, som går via sysselsettingsvariabelen er langt sterkere på 0,243, noe som betyr at om lag 86 % av effekten fra barne- og familiepolitikk går igjennom

sysselsettingsvariabelen. Sysselsetting blant kvinner er dermed en viktig forklaring på hvorfor barne- og familiepolitikk har effekt på fødselsrater. Kausaleffekten fra sysselsetting blant kvinner på fertilitetsrater er i tillegg meget sterk. De dekomponerte effektene tyder på at sysselsetting blant kvinner er av stor betydning for fertilitetsratene, men de viser også at barne- og familiepolitikk er viktig; både for fertilitet, og for sysselsetting blant kvinner.

6.6 Avslutning og konklusjon

Jeg har i dette kapitlet sett på sammenhengen mellom barne- og familiepolitiske variabler og fertilitets- og sysselsettingsvariabler. Korrelasjonene viste at det var positiv sammenheng mellom den samlede barne- og familiepolitikken og sysselsetting blant kvinner, samt fertilitet. På underdimensjonene så vi at det i særlig grad var korrelasjonene med barnehagedekning blant de minste og kontantoverføringer som var sterke. Vi så at det liberale regimet fikk høyere gjennomsnittlige skåringer på fertilitet, enn de to øvrige, og at dette regimet også hadde en relativt høy skåre på sysselsetting blant kvinner, selv med en lite omfattende og sjenerøs barne- og familiepolitikk. Kanskje er den relativt høye sysselsettingsraten blant kvinner i dette regimet med på å bidra til deres høye fertilitetstall. De dekomponerte effektene bekreftet barne- og familiepolitikk som en viktig forklaring på sysselsetting, og for fertilitet, men viste også at sysselsettingsvariabelen både var en viktig årsak til at barne- og familiepolitikk hadde effekt på fertilitet, og selv hadde en sterk kausaleffekt på fertilitet. Jeg syns likevel de sammenlagte resultatene tyder på at det er noe utenfor min modell som er utslagsgivende i det liberale regimet, fordi sysselsettingsratene blant kvinner i dette regimet er lavere enn sysselsettingsratene blant kvinner i det sosialdemokratiske regimet, og fertilitetsratene er likevel høyere.

KAPITTEL 7 Avslutning og konklusjon

7.1 Innledning

Jeg skal i dette kapittelet kort oppsummere mine funn.

Jeg har lagt frem mine tre problemstillinger og oppgavens kausalmodeller i kapittel 1. I kapittel 2 har jeg redegjort for det teoretiske grunnlaget for oppgaven. Så har jeg gjennomgått valg av forskningsdesign og metode i kapittel 3. Jeg har lagt frem den beskrivende statistikken i kapittel 4, og jeg har i det samme kapittelet besvart problemstilling 1 om hvorvidt det fantes kryssnasjonale forskjeller mellom land i velferdspolitikken overfor barn og familier. I kapittel 5 har jeg, for å svare på problemstilling 2, vurdert hvorvidt disse forskjellene kunne forklares av velferdsregimeteorien til Esping-Andersen, og til sist i kapittel 6, har jeg analysert hvorvidt forskjeller i barne- og familiepolitikken hadde betydning for fertilitet og sysselsetting blant kvinner. Dette tilsvarte problemstilling 3. Før jeg går over til å konkludere, vil jeg nå forsøke å peke på noen av mine egne og studiens begrensninger.

7.2 Forskerens og studiens begrensninger.

Hovedtrusselen for mitt studium, slik jeg ser det, har vært meg selv i forskerrollen. Fordi jeg selv har samlet inn data, kodet materiale og konstruert datasettet er det en risiko for at jeg ubevisst har konstruert empiriske bevis som peker i den retningen jeg ønsker at de skal peke (Andersen 2005: 21). Hermeneutikeren Gadamer fremholdt at forskeren aldri møter en tekst tomhendt. Hun vil alltid ha en førforståelse av det som tolkes, og denne bringer hun med seg i sin behandling av teksten (Bergström & Boréus 2000:26). Jeg har i hele denne studien derfor forsøkt å ha et bevisst forhold til at fordommene og førforståelsene mine alltid vil kunne påvirke tolkningen min, og jeg har derfor forsøkt å finne en strategi for å minimalisere denne risikoen. Dette for å sikre at konklusjonene fra studien er reliable og valide. En velutviklet forståelseshorisont for emnet man studerer gir jo på den annen side, som følge av grundig forarbeid, analysen gode utsikter til å bli både reliabel og valid (King

m.fl.1994:29-31). Min hovedstrategi for å redusere sjansen for at mine fordommer skulle gi utslag har vært å sikre prinsippet om tilgjengelighet ved å konstruere en database. Her har jeg registrert alle de anvendte råmaterialene, (arkivmateriale fra SSTW for alle land og år, arkivmaterialet fra OECD, kilder for å nevne noen) alle analyser og tilbehør til analysene som kodeboken og syntakser. Dette har jeg gjort for å sikre at resultatene mine er etterprøvbare, som jeg var inne på i kapittel 3. Å vite at andre forskere kan gå meg etter i sømmene og kontrollere mine resultater, har hjulpet meg til å være mest mulig åpen og minst mulig fordomsfull i tolkningen av materialet jeg har studert. Jeg mener selv at jeg har funnet reliable og valide data. Jeg har benyttet meg av datatriangulering og derved dobbeltsjekket all rådata jeg har benyttet, slik at jeg selv, kan stå inne for den informasjon jeg formidler. Datatriangulering styrker både reliabiliteten og begrepsvaliditeten i studien (Yin 2003:97).

Én annen begrensning ved mitt studium er at jeg ikke kan generalisere slutningene utover det undersøkte univers. Mine enheter er for få til det. Mine slutninger og hypoteser om barne- og familiepolitikk dreier seg derfor bare om mine 18 enheter. Det er likevel, først og fremst hvorvidt velferdsteorien til Esping-Andersen fra 1990 kan forklare barne- og familiepolitikk 2002-2007, jeg har villet teste, og mine resultater har vist at velferdsregimeteorien består 20 år etter at den ble utviklet, og dertil for et nytt velferdsområde. Dette mener jeg, på tross av at jeg ikke kan generalisere, stimulerer til videre bruk av teorien i velferdsforskningen.

7.3 Velferdsregimer og barne- og familiepolitikk; samt fertilitet og sysselsetting blant kvinner

Jeg har i denne studien vurdert hvorvidt kryssnasjonale forskjeller i barne- og familiepolitikk, 2002-2007, kunne knyttes til velferdsregimeteorien til Esping-Andersen fra 1990. Motivet bak å utføre en slik studie var at jeg ville trekke familier og barn inn i velferdsstatsforskningen. Det mener jeg selv å ha gjort ved å se på de viktigste velferdspolitiske områdene overfor barn og familier. Jeg fant at det var klar statistisk sammenheng mellom avvaregjøring og barne- og familiepolitikk, samt at velferdsregimene kunne forklare 57 % av variansen i barne- og familiepolitikk. Dette

funnet gir regimeteorien styrket forklaringskraft, fordi konklusjoner som bygger på flere kilder får større troverdighet enn studier som bygger på én kilde alene (Yin 2003:98). Mine funn forteller også implisitt at utformingen av eldre velferdspolitiske områder legger føringer for nyere politikkområder, og interessant nok gir resultatet også støtte til hypotesen om stiavhengighet (Pierson 2001:12). Jeg har besvart mine problemstillinger, og vist at det er kryssnasjonale forskjeller i velferdspolitikken overfor familier og barn, og at disse kan knyttes til velferdsregimeteorien til Esping-Andersen fra 1990. Dertil at de kryssnasjonale forskjellene i velferdspolitikken overfor barn og familier har betydning for kvinners sysselsetting og fertilitetsrater. Dette har vi sett gjennom korrelasjonene. De dekomponerte effektene fortalte oss at en totalt sett sjenerøs og omfattende barne- og familiepolitikk hadde effekt på begge områdene, men det var særlig sysselsetting blant kvinner som var en viktig forklaring på hvorfor barne- og familiepolitikken hadde effekt, samt at sysselsetting blant kvinner i seg selv hadde en sterk kausal effekt.

7.4 Mulige politiske betydninger av mine funn

Vestlige industriland står overfor en rekke utfordringer som følge av det fremtidige demografi problemet medført av fertilitetsrater som ikke sikrer reproduksjon, og en uforholdsmessig stor gruppe eldre, i forhold til yngre (Lutz 2000:49). Statenes utfordringer dreier seg både om å få dekket inn fremtidige pensjonsutgifter og utfordringer for helse- og omsorgspolitikken (Lutz 2000:49). Mine funn har vist at kvinners tilgang til arbeidsmarkedet påvirkes av hvilken barne- og familiepolitikk som implementeres i et land. Dette kan få betydning for politikken. De landene som sliter mest med den demografiske utfordringen har også de laveste sysselsettingsratene blant kvinner. Det betyr at disse i realiteten har en stor potensiell arbeidsstyrke å innhente bare ved å benytte seg av den andelen kvinner som ikke allerede er sysselsatt. Det ligger et dobbelt insentiv for disse til å prioritere barne- og familiepolitikk. Når dette både kunne øke sysselsettingsratene og fertilitetsratene til et land. Som vi har sett i denne studien har land i det sosialdemokratiske regimet i gjennomsnitt mellom 10 og 20 prosent høyere sysselsetting enn de to øvrige regimene, og det er også land i dette regimet som har satset offensivt på velferdspolitikken overfor barn – og familier. Det er

likevel viktig å huske at det ikke bare er kvinnelig sysselsetting og fertilitetsrater som er formålet bak en bred barne- og familiepolitikk, men også et ønske om å hjelpe familier, tilrettelegge og styrke barns utdanning, barns velferd, og å balansere det offentlige og private ansvar generelt (Daly 2003:490).

7.5 Oppsummering.

Intensjonen med min studie har vært å inkludere familier og barn i velferdsstatsstudier. Dette har jeg gjort ved å se på velferdsregimenes betydning for velferdspolitikken overfor familier og barn. Jeg fant sterk statistisk sammenheng mellom disse to variablene. Barne- og familiepolitikk i de undersøkte land kan i stor grad forklares ut fra velferdsregimetilhørighet. Dette resultatet illustrerer betydningen av tidligere valg i politikken. Når det gjelder barne- og familiepolitikkenes effekt på fertilitetsrater viste det seg at den samlede barne- og familiepolitikken hadde effekt, men særlig via sysselsetting blant kvinner. Sysselsetting blant kvinner hadde også en sterk egen kausaleffekt på fertilitetsrater, og som jeg har vist i dette kapitlet, er dette et funn som kan ha implikasjoner for praktisk utøvelse av politikk, fordi det gir et dobbelt intensivt for land som sliter med lave fertilitetsrater til å prioritere barne- og familiepolitikk., og selv om jeg ikke legger skjul på visse begrensninger for studien, endrer ikke det den endelige konklusjonen: Barne- og familiepolitikk rår, og velferdsregimene består.

Kildeliste

Aardal, Bernt (2006). *Forelesing med forf.* 27.10

Andersen, Svein (2005). *Case-studier og generalisering. Forskningsstrategi og design*. Bergen: Fagbokforlaget

Bergström, Göran og Boréus, Kristina (2000). *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskapelig textanalys*. Lund: Studentlitteratur

D'Addio, Anna Cristina og Marco Mira d'Ercole (2005): "Trends and Determinants og Fertility Rates in OECD Countries: The Role of Politics" *OECD*:6

Christoffersen, Knut-Andreas (2006): *Databehandling og statistisk analyse med spss*. Oslo: Unipub forlag og forfatteren.

Bergqvist, Christina (1999): "Modeller for barnomsorg och foreldraledighet," kap.7 i Christina Bergqvist m.fl.(red): *Likestilte demokratier? Kjønn og politikk i Norden*. Oslo: Universitetsforlaget.

Castles, Francis G. (2003). "The World Turned Upside Down: Below Replacement Fertility, Changing Preferences and Family-Friendly Public Policy in 21 OECD Countries", *Journal of European Social Policy* 13: 209-227.

Daly, Mary (2000): "A Fine Balance: Women's Labour Market Participation in International Comparison," Kap 10 i Scharpf, Fritz W & Schmidt, Vivian. A: *Welfare and Work in the Open Economy. Vol.2: Diverse Responses to Common Challenges*. Oxford: Oxford University Press.

Esping-Andersen, Gøsta (1990): *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Polity Press.

Esping-Andersen, Gøsta (1999): *Social Foundations of Postindustrial Economies*. New York: Oxford University Press.

Gellner, Ernest (1998): *Nasjonalisme*. Oslo: Spatacus Forlag A/S.

Hatland, Aksel (2001): "Familien og velferdsstaten," kap.5 i Hatland, Aksel, Stein Kuhnle, og Tor Inge Rormøren (red.): *Den norske velferdsstaten*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Huber, Evelyn og Jhon D. Stephens (2001): *Development and Crisis of the Welfare State*. Chicago: The University of Chicago Press.

Jensen, Anders Todal (1994): "Tilbake til sosialhjelpstaten?" kap.1 i Jensen, Anders Todal og Willy Martinussen (red.): *Velferdsstaten i våre hjerter*. Oslo: Ad Notam Gyldendal A/S.

- Kangast Olli og Tine Rostgaard (2007): "Preferences or institutions? Work-Family life opportunities in seven European countries." *Journal of European Social Policy* 17:240-256.
- King, Gary, Keohane, Robert O. & Verba, Sidney (1994): *Designing Social Inquiry*. Princeton: Princeton University Press.
- Kuhnle, Stein (2001): "Velferdsstatens politiske grunnlag," kap 1 i Hatland, Aksel, Stein Kuhnle, og Tor Inge Rormøren (red.): *Den norske velferdsstaten*. Oslo:Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Knijn, Trudie & Monique Kramer (1997): "Gender and Caring Dimensions of Welfare states. Toward inclusive citizenship", s 328-361 i *Social Politics. International Studies in Gender, State and Society*. Oxford:Oxford University Press.
- Knutsen, Oddbjørn (2007). *Veiledning med forf.* 15.03
- Lutz, Wolfgang (2000): "Determinants of low fertility and ageing prospects for Europe" s 49-65 i Tranka, Sylvia (red.) *Family issues between gender and generations*. Luxembourg: Office for official Publications of the European Union.
- Leira, Arnlaug (2002): *Working Parents and the Welfare State*. Cambridge:Cambridge University Press.
- Lewis, Jane (1992): "Gender and Development of Welfare Regimes", *Journal of European Social Policy* 3: 159-173.
- Lewis, Jane og Barbara Hobson (1997): "Introduction" Kap 1 i Lewis, Jane (red.) *Lone Mothers in European Welfare Regimes: Shifting Policy Logics*. Jessica Kingsley Publishers
- Orloff, Ann Shola (1993): "Gender and the Social Rights of Citizenship: The Comparative Analysis of Gender Relations and Welfare States", *The American Sociological Association* 3: 303-328.
- Pierson, Paul (2001): "Investigating the Welfare State at Century's End," *The New Politics of the Welfare State*, Paul Pierson. Oxford:Oxford University Press.
- Polanyi, Karl (1944): *The great Transformation*. New York: Farrar & Rinehart, Inc.
- Qvortrup, Jens (2000): "A childhood perspective applied to Wolfgang Lutz's paper" s 70-74 i Tranka, Sylvia (red.) *Family issues between gender and generations*. Luxembourg: Office for official Publications of the European Union.
- Sainsbury, Diane (1996): *Gender, equality, and welfare states*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sleebos, Joëlle E. (2003): "Low Fertility Rates in OECD Countries: Facts and Policy Responses" *OECD*:15

Skog, Ole-Jørgen (2004). *Å forklare sosiale fenomener. En regresjonsbasert tilnærming*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Titmuss, Richard M. (1974): *Social Policy An Introduction*. London: Georg Allen & Unwin Ltd.

Yin, Robert K. (2003): *Case Study Research Design and Methods*. California: Sage Publications

Kilder for rådata og statistikk

- Rådata for: fødselspermisjon, barnetrygd, skattelette, stønad til enslige forsørgere: <http://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/>
- <http://www.issa.int/>
- Rådata for fødselspermisjon, og statistikk for barnehagedekning: http://www.oecd.org/document/4/0,3343,en_2649_34819_37836996_1_1_1_1,00.html
- Statistikk for fertilitetsrater: WHO Core Health Indicators: http://www.who.int/whosis/database/core/core_select.cfm,
- Statistikk for sysselsetting blant kvinner: http://stats.oecd.org/wbos/Index.aspx?DatasetCode=LFS_SEXAGE_I_R,
- Informasjon om grunnbeløpet i Norge: www.nav.no
- Statistikk for offentlige utgifter til familier og barn: http://stats.oecd.org/wbos/Index.aspx?datasetcode=SOCX_AGG
- OECD Familydatabase: http://www.oecd.org/document/4/0,3343,en_2649_34819_37836996_1_1_1_37419,00.html

Appendiks

Nærmere utredning om forskjeller mellom land i fødselspermisjon; permisjonslengde; dekningsgrad og hvem betaler fødselspermisjon

Hovedleverandør av råmateriale:

Social Security Online: The official Web site of the Social Security administration:

Årlig statistikk: Social Security Throughout the World (SSTW) (Se data kilder s 83)

USA 2003-2007

Kilder: SSTW USA 2003, 2005, Starting Strong II: Early Childhood Education and Care OECD 2006 (se OECD referanse i kilder for rådata og statistikk),

<http://www.cms.hhs.gov>.

Lovgivingen rundt familiepermisjon stammer fra 1993 under Family and Medical Act (FMLA). I tidsrommet fantes ingen nasjonal lovgiving som gav spesielle rettigheter til kvinner i barsel. Dette ble overlatt til statene selv. FMLA gir 12 uker ubetalt permisjon for ansatte i firmaer med mer enn 50 tilsatte ved graviditet, fødsel eller sykdom hos et familiemedlem eller hos dem selv. Arbeidsgivere kan dog kreve at den ansatte benytter seg av sine sykedager eller ferie før de kan ta ut familiefravær. Fordi de 12 ukene med ubetalt permisjon ikke er utelukkende reservert fødsel, og heller ikke gjelder kvinner som er ansatt i små firma, og det er slik at arbeidsgiver kan presse kvinnene til å benytte seg av ferie eller sykedager i stedet er ikke den operasjonelle definisjonens krav dekket, og jeg registrerer dette som at fødselspermisjon er fraværende i USA. Frem til 2005 var det fem stater som tilbød betalt fødselspermisjon (alle for ti uker). Denne betales gjennom en forsikring som tas av arbeidsgiver og arbeidstaker. Staten dekker ingen utgifter i forhold til barsel eller graviditet.

Canada 2003-2007

Kilder: SSTW for 2003, 2005 og 2007, http://www.hc-sc.gc.ca/index_e.html, <http://www.cra-arc.gc.ca/benefits/menu-e.html>, Starting Strong II: Early Childhood Education and Care, OECD 2006. Fødselspermisjonsloven stammer fra 1996. Permisjonsprogrammet er et sosialt forsikringsprogram.

Forsikringen betales av arbeidsgiver og arbeidstaker, men retten til betalt fødselspermisjon for yrkesaktive er nedfelt i nasjonalt lovverket. Det er bare lønnstakere som er dekket, ikke selvstendig næringsdrivende. Lønnstakere kvalifiserer når de har jobbet 420 timer siste 52 uker. Dekningsgraden er på 55 % av inntekt, og et tillegg gis lavtlønnede. Canada tilbyr 15 uker i fødselspermisjon og 35 i foreldrepermisjon. Begge er betalt med 55 % av inntekt med tak. Fra 2005 ble antall timer man må jobbe for å kvalifisere økt til 500 timer siste 52 uker. Canada er registrert med 15 uker fødselspermisjon. Fordi foreldrepermisjon ikke er medregnet kommer Canada dårligere ut enn hva som er tilfelle empirisk.

New Zealand (2002-2006)

Kilder: SSTW for 2002, 2004 og 2006. Starting Strong II: Early Childhood Education and Care, OECD 2006. Loven omkring fødselspermisjon stammer fra 1964.

Fødselspermisjonsprogrammet er todelt mellom et slags sosialhjelp program og et universalt program. Staten dekker alle utgifter til både fødselspermisjon og foreldrepermisjon, men fødselspermisjonen er inntektsregulert. 13 uker før fødsel + 13 uker etter fødsel. Det New Zealand kaller fødselspermisjon er en inntektsregulert permisjon til enslige kvinnelige ansatte. Den som tjener mer enn 80 NZ\$ i uken får stønaden redusert. Kvinnen kan få utbetalt permisjonspenger fra uke 27 i graviditeten og opptil 13 uker etter fødselen. New Zealand er litt problematisk å registrere fordi den såkalte fødselspermisjonen bare tilbys enslige forsørgere, og fordi foreldrepermisjonen deres er den som utbetales par i barsel eller sm skal adoptere. Jeg velger å registrere foreldrepermisjonen som New Zealands fødselspermisjon. Det er tre grunner til dette. For det første dekkes foreldrepermisjonen av min operasjonelle definisjon på fødselspermisjon. For det andre er ikke foreldrepermisjonen et tilbud om tilleggspermisjon for foreldre, men eneste permisjonsmulighet for par som venter barn i New Zealand. For det tredje er foreldrepermisjonen og fødselspermisjonen som tilbys omtrent tilsvarende i dekningsgrad og form. For å kvalifisere må en ha vært ansatt på samme sted i 12 måneder, og ha arbeidet minimum 10 timer om dagen.

Permisjonen kan utbetales til en av foreldrene eller til begge. Foreldrepermisjonen utbetales i 12 uker etter fødselen i stedet for som fødselspermisjonen 13, og begge har

en dekningsrate på 100 % med tak. Foreldrepermisjonen er ikke som fødselspermisjonen inntektsregulert og heller ikke begrenset til enslige mødre, men universal.

Australia 2002-2006

Kilder: SSTW 2002, 2004, 2006, <http://www.facsia.gov.au>, Starting Strong II: Early Childhood Education and Care, OECD 2006. Loven omkring fødselspermisjon stammer fra 1996. Fødselspermisjonsprogrammet er et sosialhjelpsprogram. Fødselspermisjonen som tilbys er ubetalt i 52 uker, og den kan deles mellom mor og far som de selv ønsker. Et engangsbetalt utbetales i forbindelse med fødsel. Dette var i 2006 på A\$ 4000. Det kan i skjønnsstiltfeller utbetales støtte, men denne er inntektsregulert og går under sosial lovgivningens familie paragraf (Family allowance). Denne støtten er ikke avgrenset til fødsel eller barsel, men kan betales til lavinntekts familier med barn frem til barnet er 18 år. Tilegg kan utbetales til enslige forsørgere med barn under 5 år, og til familier med flerfødsler til de er 6 år. Denne hjelpen inngår ikke i fødselspermisjonen da kontantoverføringene som her nevnes er basert på skjønn, og ikke er en rettighet. I tillegg kan denne hjelpen betales utover permisjonstiden på 52 uker. Familier som sliter økonomisk kan få sosialhjelp det første året etter å ha fått et barn. Beløpet tilsvarer rundt A\$ 10000. I tillegg kan arbeidsgiver velge å betale fødselspermisjonen. Resultatet var at i 2006 hadde 38.8 % ubetalt permisjon, mens 32.2 % hadde betalt permisjon. Dette er ikke lovbestemt en lovbestemt rettighet, men heller et gode arbeidsgivere kan velge å gi. Jeg registrerer 52 uker ubetalt permisjon, fordi dette er lovfestet, og slik sett garantert en familie som venter barn.

Storbritannia 2002-2007

Kilder: SSTW for 2002, 2004 og 2006. <http://www.hmrc.gov.uk>, og Starting Strong II: Early Childhood Education and Care, OECD 2006. Den seneste lovgivningen rundt fødselspermisjon stammer fra 1999. Fødselspermisjons- programmet er et blandingsprogram mellom sosialforsikring og sosialhjelp. Finansieringen av den lovbestemte fødselspermisjonen dekkes av arbeidsgiver, men han får skattelette av

staten og får tilbakebetalt det meste gjennom en forsikringsordning. Alle med lønnsinntekt er dekket, men Storbritannia har to ulike systemer. De med lønnsinntekt får den allerede nevnte permisjonen, mens selvstendige næringsdrivende og andre som har inntekt, men som ikke kvalifiserer til lovbestemt fødselspermisjon får fødselslønn. Denne betales av myndighetene. Disse to er omtrent ekvivalente i bredde og lengde. Jeg velger å registrere nummer 1 fordi den er mest frekventert. Begge permisjoner går over 18 uker som kan tas ut når man vil fra 11 uker før forventet fødsel. Man kvalifiserer til permisjonen dersom man har jobbet i 26 uker av siste 66 uker før forventet fødsel, og dersom man har tjent over £ 30 i uka i gjennomsnitt. I tillegg finnes en ubetalt foreldrepermisjon i 22 uker. Kvalifiserer man til lovbestemt fødselspermisjon får man 90 % av inntekt i 6 uker, og så standardraten for de resterende uker på £62.20 i uken. Kvalifiserer man ikke får man standardraten, og de som har tjent mindre enn standardraten får 90 % av inntekt. Jeg velger å registrere dette som 90 % av inntektsdekning, med tak for oversiktelighetens skyld. Fra 2002 til 2004 ble fødselspermisjonen utvidet til 26 uker, det samme gjaldt foreldrepermisjonen, og grunnbeløpet økte noe. Fra 2007 ble permisjonstiden utvidet til hele 39 uker, pluss 13 uker foreldrepermisjon (disse kan forøvrig tas ut frem til barnet fylte 5 år). Dekningsraten ble regnet ut på samme måte som tidligere, men grunnbeløpet ble hevet til £ 108.

Tyskland 2002-2007

Kilder: SSTW for 2002,2004 og 2006, <http://www.bffonline.de>, Starting Strong II: Early Childhood Education and Care, OECD 2006). Loven omkring fødselspermisjon stammer fra 1924. Fødselspermisjonsprogrammet er et sosialt forsikringsprogram. Alle arbeidstakere er dekket gjennom en tvungen forsikring. Kvinnelige medlemmer av sykefondet med ansettelseskontrakt får en erstatningsrate på 100 % som betales 6 uker før forventet fødsel og 8 uker etter. Andre medlemmer av fondet får 70 % av brutto inntekt i samme periode. De som ikke kvalifiserer får en engangsutbetaling. Dette gjelder f.eks. selvstendig næringsdrivende som aldri har betalt inn til fondet. Fondspremien betales av arbeidsgiver og arbeidstaker, men det er arbeidsgiver som bidrar mest. Staten subsidierer opp til et visst beløp, men er nettolønn høyere enn dette

beløpet må arbeidsgiver betale resten. I 2004 kom det en foreldrepermisjon på opptil tre år, med inntektsregulert sosialstønad.

Italia 2002- 2006.

Kilder: SSTW for 2002,2004 og 2006, <http://www.welfare.gov.it> og <http://www.inps.it> og Starting Strong II: Early Childhood Education and Care, OECD 2006 Den siste lovgivingen rundt fødselspermisjon stammer fra 2001. Fødselspermisjonsprogrammet er et sosialt forsikringsprogram. Alle lønnsinntakere er dekket, men også selvstendig næringsdrivende. Det er arbeidsgiver som dekker alle kostnadene til fødselspermisjonsforsikringen. Staten dekker kostnadene for noen yrkesgrupper, og subsidierer små firmaer gjennom skattelette. Jeg registrerer dette som betalt av arbeidsgiver da de betaler hoveddelen. Ansatte får 80 % lønnsdekning i 5 mnd. Kan tas ut 2 mnd før og 3 mnd etter, eller 1 mnd før og 4 mnd etter. Italia har foreldrepermisjon med 30 % dekning på 10 mnd som kan tas ut til barnet er 8 år.

Spania 2002-2006

Kilder: SSTW for 2002, 2004 og 2006, og Starting Strong II: Early Childhood Education and Care, OECD 2006. Den siste lovgivingen rundt fødselspermisjon stammer fra 1994. Fødselspermisjonsprogrammet er et sosialt forsikringsprogram. Forsikringen betales av arbeidstaker og arbeidsgiver, men staten subsidierer. Det er hovedsakelig arbeidsgiver som bidrar. Jeg registrerer dette som betalt av arbeidsgiver da denne betaler hovedparten av permisjonen. De som kvalifiserer er ansatte i industri, kommersielle tjenester og tertiærsektoren. Disse må i tillegg ha bidratt til forsikringsfondet i 180 dager i løpet av siste fem år før barnet ble født. Dekningsgraden er 100 % i 16 uker. Permisjonen kan betales til faren dersom moren ikke kvalifiserer, men da for 6 uker mindre.

Nederland 2002-2006

Kilder: SSTW 2002,2004 og 2006, og Starting Strong II: Early Childhood Education and Care, OECD 2006. Den siste lovgivingen rundt fødselspermisjon stammer fra 1966, med et tillegg fra 1966. (For selvstendig næringsdrivende er dette fra 1998.

Disse var ikke dekket før.) Permisjonsprogrammet er et sosialt forsikringsprogram. Forsikringen betales av arbeidsgiver og arbeidstaker. Dekningsgraden er 100 % men med et tak. Permisjonen utbetales i 16 uker. I tillegg kan foreldre ta ut foreldrepermisjon i 6 måneder, men de må samtidig jobbe deltid, minst 50 %. I 2006 kom en ny lovgiving om at det bare var ansatte som skulle kvalifiseres til betalt fødselspermisjon.

Belgias 2002-2006

Kilder: SSTW 2002,2004 og 2006, og Starting Strong II: Early Childhood Education and Care, OECD 2006. Den siste lovgivingen rundt fødselspermisjon stammer fra 1994. Permisjonsprogrammet er et sosialt forsikringsprogram. Man kvalifiseres hvis man er ansatt og med i et offentlig forsikringsprogram. Fødselspermisjonsforsikringen betales også her av arbeidstakeren og arbeidsgiver, men staten subsidierer. For å kvalifisere må kvinnen ha hatt 6 måneders forsikring før barnets fødsel. Pensjonen varer maks 15 uker, inkludert 7 uker som kan tas ut før fødselen (1 uke må tas ut før). Første 31 dager får man utbetalt 82 % av lønnen, de resterende dager får man 75 % med tak. Jeg velger å gå ut i fra 75 % dekningsgrad siden dette er minst. Belgia tilbyr også foreldrepermisjon i 3 mnd eller 6 mnd deltidspolispermisjon. Her er utbetalingsraten flat. I 2006 kvalifiserte man hvis man hadde inntil 6 måneders forsikring i inntil tre måneder før barnet blir født, og hadde utført minst 120 dager betalt arbeid. Belgia øket utbetalingen for siste periode noe, men forkortet perioden man kan ta fødselspermisjon før forventet fødsel med en uke.

Portugal 2002-2007

Kilder: SSTW 2002,2004,2006, Starting Strong II: Early Childhood Education and Care, OECD 2006 og www.seg-social.pt) Den siste lovgivingen rundt fødselspermisjon stammer fra 2000. Permisjonsprogrammet er et sosialt forsikringsprogram som tilbys ansatte og selvstendignæringsdrivende som har innbetalt 6 måneder til forsikringen, og hatt 12 dager med betalt arbeid 4 måneder før permisjonen. Fødselspermisjonsforsikringen finansieres av den forsikrede og arbeidsgiver. Staten subsidierer. Jeg velger registrerer de to første da de betaler inn det

samme. Dekningsgraden er 100 % av gjennomsnittslønn siste 6 måneder før uke 31 av graviditeten. Minimumsbeløpet som utbetales er 50 % av minstelønn.

Fødselspermisjonen er på til sammen 120 dager, og kan utbetales 30 dager før forventet fødsel og 90 dager etter. Portugal har også en foreldrepermisjon på fire år som kan benyttes av enten mor eller far, men må tas ut rett etter fødselspermisjonen. I tillegg har de en besteforelder permisjon dersom moren er under 16 år når hun føder. I 2006 endret reglene seg slik at den permitterte kan velge utbetaling i 150 dager med 80 % lønn, i stedet for 120 dager med 100 %.

Frankrike 2002- 2007

Kilder: SSTW 2002, 2004 og 2006, og Starting Strong II: Early Childhood Education and Care, OECD 2006. Den siste lovgivingen rundt fødselspermisjon stammer fra 1999, og programmet er et sosialt forsikrings program. Det tilbys i hovedsak ansatte, noen studentgrupper, selvstendignæringsdrivende og arbeidssøkere er også dekket. Fødselspermisjonsforsikringen dekkes hovedsakelig av arbeidsgiver, men også arbeidstaker og staten bidrar. Man må ha innbetalt til forsikringen i ti måneder, og i tillegg arbeidet i 200 timer siste tre måneder før graviditeten for å kvalifisere.

Dekningsgraden er 100 % av nettolønn, med et tak, som betales 6 uker før og 10 uker etter fødsel. Frankrike tilbyr i tillegg ubetalt foreldrepermisjon frem til barnet er 3 år. Det er mange yrkesgrupper som har egne systemer. Siden de er såpass mange finner jeg det lite hensiktsmessig å gjengi dem her.

Østerrike 2002-2006:

Kilder: SSTW 2002, 2004 og 2006. Den siste lovgivingen rundt fødselspermisjon stammer fra 1960, og programmet er et sosialt forsikringsprogram. Det tilbys ansatte. Fødselspermisjonsforsikringen dekkes av den forsikrede, arbeidsgiveren og staten, dog staten dekker mesteparten. Dekningsgraden er 100 % av lønnen 8 uker før forventet fødsel og 8 uker etter. I tillegg tilbyr Østerrike en foreldrepermisjon på opptil tre år, som kan deles mellom mor og far etter spesielle regler. For foreldrepermisjonen utbetales en flat rate på 426 EURO i måneden.

Japan 2002- 2007.

Kilder: SSTW 2002,2004 og 2006, <http://www.sia.go.jp>, Starting Strong II: Early Childhood Education and Care, OECD 2006 og Social insurance agency, ministry of health. Den siste fødselspermisjonslovgivingen stammer fra 1997 og 2000, og programmet er en slags todelt sosialforsikring. Man kvalifiserer gjennom medlemskap i "employees health insurance", eller hvis man har vært medlem på et eller annet tidspunkt i 12 måneder. Det er to helseforsikringssystemer, ett for veldig store firmaer, og et for små- middels -store firmaer. Den siste driftes av Japanske myndigheter (helsedepartementet i Japan), og det er denne som gjengis her. Japan har et stort og relativt komplisert forsikringssystem, fødselspermisjonene går under helseforsikringslovgivingen. Dekningsgraden er 60 % av gjennomsnittsdagslønn, og betales 42 dager før forventet fødsel og 56 dager etter. I tillegg betales en engangssum når barnet blir født. Fødselspermisjonsforsikringen finansieres i en tredeling mellom arbeidstaker, arbeidsgiver og staten, og staten betaler noe mer enn de to andre (Social insurance agency). I tillegg innførte Japan i 2007 foreldrelønn på 10000 yen i måneden til alle foreldre med barn under 3 år, for å hjelpe den økonomiske belastningen det var med småbarn, i et forsøk på å bøte på synkende fertilitetsrater (Ministry of health).

Sverige 2002- 2007

Kilder: SSTW 2002,2004,2006, <http://www.forsakringskassan.se/privatpers/foralder/>, Socialförsäkringens omfattning och finansiering 2005–2008, og Starting Strong II: Early Childhood Education and Care, OECD 2006. Den siste lovgivingen rundt fødselspermisjon stammer fra 1991, og programmet er et sosialt forsikrings program. Alle borgere som venter barn er garantert basisbeløpet (120 kr dagen), men de som har vært medlem i forsikringskassen i 240 dager før fødselen, og har betalt inn minst 60 kr dagen garanteres et høyere beløp enn basis beløpet. Arbeidsgiver betaler en avgift til forsikringskassen, men resten dekkes av sosialbudsjettet. Dekningsgraden er 80 % av lønn i 390 dager, men ingen får mindre enn 120 kroner dagen. Permisjonen kan fordeles mellom foreldrene, men pappa må ta ut minst 30 dager. I tillegg kan man få foreldrepermisjon i 90 dager, og da får man utbetalt 60 kr dagen. Denne kan betales til barnet er 8 år. For 2004 måtte man tjene mer enn 9600 kr i året for å kvalifisere, og

basisbeløpet ble øket til 180 kr dagen. I 2006 måtte man ha betalt inn 180 før fødselen minimum 60 kr dagen kr per dag, ellers fikk man basis beløpet

Norge 2002-2007

Kilder: SSTW 2002, 2004 og 2006, www.odin.no, www.nav.no, og Starting Strong II: Early Childhood Education and Care, OECD 2006. Den siste lovgivingen rundt fødselspermisjon stammer fra 1997, og programmet er et sosialt forsikringsprogram. Alle ansatte og selvstendig næringsdrivende som tjener mer enn en halv G er dekket. Fødselspermisjonsforsikringen finansieres av arbeidstaker, arbeidsgiver og staten. Staten betaler hoveddelen. Dekningsgrad er 100% for 42 uker, eller 80% for 52 uker. Begge foreldre kan møte kvalifiseringskravet, også bare far, da blir permisjonstiden dog litt mindre. Jeg velger å definere dekningsgraden som 100% og 42 uker da dette er minst (jf operasjonell definisjon). 4 uker av fødselspermisjonen må tas ut av faren, ellers kan resten av permisjonen deles mellom foreldrene. I 2006 le permisjonstiden utvidet med en uke, enten til 43 uker med 100 % lønn eller 53 uker med 80 % lønn.

Danmark 2002-2007

Kilder: SSTW 2002,2004 og 2006, <http://www.social.dk> og Starting Strong II: Early Childhood Education and Care, OECD 2006. Den siste lovgivingen rundt fødselspermisjon stammer fra 1989, og programmet er et kontant erstatnings program. Staten, eller de lokale styringsinstitusjonene betaler permisjonen i sitt fulle, utenom de to første ukene da arbeidsgiver betaler. Dette registreres som betalt av staten. For å kvalifisere må man ha vært ansatt i 72 timer av siste 8 uker. Permisjonen betales i opptil 20 uker, da er pappa permisjonen inkludert. I tillegg kan man ta ut 32 uker i foreldrepermisjon. Slik at man maks kan ta 52 uker sammenlagt. Maksimums beløpet er 3016 kr i uka (som er full arbeidsløshets rate). I 2004 kom to endringer. Man måtte for å kvalifisere til stønad ha jobbet 74 timer siste 8 uker før fødselen, og det ukentlige utbetalingsbeløpet ble hevet fra 3016 kr til 3203kr. I 2006 kom enda en utvidelse av antall timer\uker man måtte ha jobbet for å kvalifisere, nemlig minst 120 timer i 13 uker før fødselen. For selvstendig næringsdrivende og folk på arbeidsledighetstrygd er reglene litt forskjellige.

Finland 2002-2007

Kilde: SSTW 2002, 2004 og 2006.

<http://www.stm.fi/Resource.phx/sve/ansva/famil/fledn/foraldrarledighet.htx> og Starting Strong II: Early Childhood Education and Care, OECD 2006. Den siste lovgivingen rundt fødselspermisjon stammer fra 1963, og programmet er et sosialt forsikringsprogram. Alle ansatte, selvstendignæringsdrivende og studenter kvalifiserer, men man må ha oppholdstillatelse i Finland. Finansieringen av fødselspermisjonen er tredelt mellom den forsikrede, arbeidsgiveren og staten. Mesteparten betales av staten. Jeg registrerer dette som betalt av staten. Permisjonen er på 18 uker, og når den er ferdig kan man ta ut foreldrelønn i 26 uker til. I Finland er dekningsraten 70 % hvis man tjener opptil 25 515 i året, pluss 40 % av dagslønn hvis man tjener mellom 25515 og 39256, pluss 25 % av dagslønn hvis man tjener mer enn 39256 i året. For enkelthets skyld velger jeg å gjengi 66 % dekningsrate, da gjennomsnittet av bruttoinntjening er 66 %.

Nærmere utredning om forskjeller mellom land i barnetrygd og skattelette

USA 2003- 2007

Kilder: SSTW. Det fins ingen barnetrygd i USA nevnte år, bare sosialhjelp for trengende. USA har skattelette for familier med barn, men denne er behovsprøvd, og gis dermed bare lav inntekts familier. Skattelette registreres som residualt.

Canada 2003-2007

Kilder: SSTW, <http://www.cra-arc.gc.ca/benefits/menu-e.html>. Canada har en slags barnetrygd, men den er inntektsregulert, og leveres gjennom inntektskatten i form av skattelette, og bare lav inntekts familier får. Jeg registrerer i tråd med mine operasjonelle definisjoner at Canada ikke har barnetrygd, men at de har en residual skattelette til familier med barn.

New Zealand 2003-2006

Kilder:SSTW. New Zealand har både barnetrygd og skattelette men begge er behovsprøvede eller residuale.

Australia 2003-2007

Kilder:SSTW. Australia har som Canada en slags barnetrygd, men den er inntektsregulert, og leveres gjennom inntektsskatten. Dersom familien har tjent mindre enn minimumsbeløpet i foregående kalenderår, får de en viss sum som familielønn tilbake på skatten. Jeg registrerer dette som ingen barnetrygd, men som behovsprøvd skattelette.

Storbritannia 2002- 2006

Kilder:SSTW. Storbritannia har universal barnetrygd. De har også skattelette for familier med barn, men denne er behovsprøvd.

Tyskland 2002-2006

Kilder:SSTW. Tyskland har en universal barnetrygd, men ikke skattelette til barnefamilier. I 2005 kom en ny barnetrygd i tillegg, men denne er inntektstestet. Jeg registrerer dermed den første som uansett har forblitt, og det holder med en barnetrygd, for å bli registrert.

Italia 2002-2006

Kilder:SSTW. Italia har en inntektsregulert barnetrygd. Fordi arbeidsgiver er med på å finansiere denne stønaden er den regulert til de med jobb, men de som mottar sosialhjelp eller arbeidsledighetstrygd får også. Jeg registrerer denne som korporativ-residual. (ARBGIV BET) Italia har ikke skattelette til barnefamilier.

Spania 2002-2006

Kilder SSTW,<http://www.mtas.es>, <http://www.segsocial.es> Spania har en barnetrygd som er inntektsregulert. For 2002 var denne som i Italia også reservert yrkesaktive, mottakere av sosialstønad eller mottakere av arbeidsledighetstrygd. Dette ble endret i 2004, da ble den i stedet bare behovsprøvd, og betalt av myndighetene alene. Spania

har ikke skattelette til barnefamilier. For 2002 registreres korporativ-residual for øvrige år residual.

Nederland 2002-2006

Kilde: SSTW, Inspection Service for Work and Income (<http://www.iwiweb.nl>), administers child allowances (<http://www.svb.nl>).

Nederland har universal barnetrygd for de undersøkte år, men ikke skattelette.

Belgia 2002-2006

Kilder: SSTW, <http://www.onssrszls.fgov.be>, <http://www.socialsecurity.fgov.be>.

Belgia har i nevnte periode barnetrygd som er reservert de yrkesaktive. I tillegg har de en inntektstestet barnetrygd for de som ikke er yrkesaktive. Jeg registrerer dette som Korporativ, Residual istedenfor som for Italia og Spania Korporativ-residual. Belgia har ikke skattelette.

Portugal 2002-2007

Kilder: SSTW. Portugal hadde en korporativ barnetrygd i 2002, og arbeidsgiver og arbeidstaker betaler hele trygden via en forsikringsordning. Klart mest betales av arbeidsgiver. Utbetalingene har ulike nivå for forskjellige lønnstrinn. Jeg registrerer den som korporativ. For 2004 blir alle grupper under en viss inntekt dekket, og staten betaler også litt. Jeg registrerer dette som residual. Det samme gjelder for 2006. Det finnes ikke skattelette for familier med barn.

Frankrike 2002 - 2006

Kilder: SSTW, www.acoss.fr. Frankrike har inntektsregulert barnetrygd for alle år. Staten og arbeidsgiver finansierer dette. For de tilfellene mottaker er uten inntekt betaler staten alt. Jeg registrerer dette som residual barnetrygd da staten betaler for de aller fleste tilfellene. Frankrike har ikke skattelette for familier med barn.

Østerrike 2002-2006

Kilder: SSTW, www.bmsg.gv.at. Østerrike har universal barnetrygd for de undersøkte år. Denne betales av staten og arbeidsgiver, men staten betaler klart mest. Jeg registrerer denne som universal. Østerrike gir ikke skattelette til barnefamilier.

Japan 2002-2007

Kilder SSTW, <http://www.sia.go.jp>. I 2002 hadde Japan en inntektsregulert utbetaling til småbarnsfamilier, dvs. familier med barn under 6 år. Dette godkjennes ikke som barnetrygd fordi utbetalinger frem til fylte 6 år ikke holder i forhold til min operasjonelle definisjon. For 2004 ble aldersgrensen øket til 9 år, og det godkjennes fortsatt ikke, for 2006 ble det øket til 12 år, og Japan registreres med residual barnetrygd. Det er både arbeidsgiver og staten som betaler. For de yrkesaktive betaler arbeidsgiver mesteparten. Japan har ikke skattelette til småbarnsfamilier.

Sverige, Norge, Danmark og Finland 2002-2007

Alle disse land har universal barnetrygd for alle de utvalgte år, men ingen skattelette for barnefamilier.

Operasjonelle definisjoner

Velferdsregimer. Kodet slik at man får følgende regimer: Sosialdemokratisk, Kristendemokratisk og Liberalt. Variabelen er operasjonalisert slik at reimet med høyest avvaregjøring har verdi 3, middels har verdi 2 og lav verdi 1.

Antall uker betalt fødselspermisjon. Kodet slik at den varierer fra 0-55 uker.

Dekningsgrad for betalt fødselspermisjon. Operasjonalisert slik at man får følgende dekningsgrader: Fra og med 0 til og med 50,9; fra og med 51 % til og med 75,9 % med tak; fra og med 76 % til og med 100 % med tak; fra og med 51 % til og med 75,9 % uten tak; fra og med 76 % til og med 100 % uten tak. Kodet slik at den varierer fra 0-4.

Hvem finansierer hovedsakelig fødselspermisjonen 2002-2007. Operasjonalisert slik at man får følgende kategorier: arbeidsgiver og arbeidstaker bidrar likt; arbeidsgiver; staten. Kodet slik at den varierer fra 1-3.

Barnetrygdens form 2002-2007. Operasjonalisert slik at man får følgende kategorier: Ingen barnetrygd; korporativ-residual; residual; korporativ;korporativ, residual;universal. Kodet slik at den varierer fra 0-5

Skattelette til barnefamilier 2002-2007. Operasjonalisert slik at man får følgende kategorier: nei; ja.

Stønad til enslige forsørgere 2002-2007. Operasjonalisert slik at man får følgende kategorier: nei; tillegg i barnetrygden; egen stønad

Barnehagedekning 0-2 år 2004 . Hvor høy prosentandel barnehagedekning det er i et land. Kodet slik at den varierer fra 0 til 100 prosent.

Barnehagedekning 3-5 år 2004 . Som variabelen ovenfor.

Den totale sysselsetting blant kvinner 2002-2007. Hvor høy prosentandel sysselsetting blant kvinner det er i et land. Kodet slik at den varierer fra 0 til 100 prosent.

Fertilitetsrater per kvinne 2006. Hvor høy fertilitetsrate det er per i kvinne i de enkelte land. Kodet slik at den varierer fra 0 til 2.1.

Totale årlige offentlige utgifter per år til barn og familier i US\$ (konstante 2000 priser). Hvor høye offentlige utgifter til familier og barn, det er i de enkelte land. Kodet slik at den varierer fra 200-1200.